

Sennacieca Revuo

Oficiala Organo
de Sennacieca Asocio Tutmonda

LITERATUR-SCIENCA ALDONO

Antaŭe "La Nova Epoko"

ENHAVO:

ERNST TOLLER: 1914—1924. — **H. BARBUSSE:** Oni forgesas la militon. Trad. E. Lanty. — **E. MIHALSKI:** Patrio en danĝero... Vers. — **ELIO ERENBURG:** La pipo de paco. Trad. G. Demidjuk. — **V. BELSKI:** "Li mortis kiel heroo!" — **ŜRI ANANDA ACHARYA:** La kapitano el Bengalio. Trad. M. Muribo. — Instruisto Irchan. Trad. Faik Bahteev. — **M. IRĈAN:** Sanga Dio. Trad. E. Savĉin. — **P. BROODCOORENS:** Estis la nokto... Trad. L. Bergiers. — **M. GORJKI:** Popolo kaj la milito. Trad. G. Dem. — **MARK STARR:** La homarmanganta Drako. — **ARMIN T. WEGNER:** Sufiĉe da militado. Trad. H. M. — **E. FISCHER:** Militmonumento. Trad. Jürgen Meyer. — **EN KVINNA:** Se mi estus patrino. Trad. K. Johansson. — **CAN-GUJANG-CI:** Ĉina laborista kanto. — **MANUEL RIBEIRO:** La milito. Trad. A. Ribeiro. — **E. D. Morel, M. P.:** Al la registaroj kaj popoloj. Trad. H. Stay. — **ST. R. STANDE:** Ne! Trad. K. B. — **E. IZGUR:** Nur volu! — Ni studu la aparaton de militpreparo! — **UPTON SINCLAIR:** La blokado de la teatro. Trad. K. Fröding. — **J. GORBUNOV-POSADOV:** Regantoj de la homa spirito. Trad. S. H. — **ROMAIN ROLLAND:** La idoloj. Trad. Helse. — **PEĈEN-EGO:** La teruroj de l'venonta milito.

Redakcio: 1-a Tverskaja-Jamskaja, 35, kv. 5, Moskvo I (Rusio)

Administracio: R. Lerchner, Colmstrasse 1, III., Leipzig-Stötteritz (Germ.)

REDAKCIA ANGULO

Tiun ĉi kajeron de L.-S.A. ni dediĉas al la plej terura kaj hontinda jubileo, kiun iam havis la historio de l' homaro, — al la 10jara datreveno de la mondmilito.

Komencante de la 1a de aŭgusto 1914 kaj dum pli ol 4 jaroj tutmonda laborularo pasigis sur eŭropaj frontoj mase buĉante sin reciproke, ĝis kiam la burĝaro, minacate de komencintaj revolucioj, decidis fini tiun militon per ne malpli malhonora Versajla paco.

Rapide pasas la tempo. Ankoraŭ doloras militvundoj. Ankoraŭ vidiĝas ĉie en Eŭropo ĝenerala mizero, senlaboreco, detruitaj kampoj, urboj, domoj. . . . Sed la morala leciono, kiun ricevis proletaro de tiu plej granda milito jam komencas forgesiĝi. Jam ŝvebas en la aero la mortodoro de novaj militoj. Kreskas reakcia naciisma ondo tra tuta Eŭropo jen sub formo de „faŝismo“, jen de „revenĝismo“ k. s. Aŭdiĝas militemaj krioj, grincadas armilaro, „laboras“ diplomatoj ĉiulandaj. Kaj senĉese, senhalte la burĝa gazetaro hipnotigas, sugestas, venenas proletajn cerbojn, forgesigante en ili la travivitan teruron kaj preparante la grundon por novaj venenozaj semoj de nacia malamo.

Ni, satanoj en tiaj momentoj devas pli ol iam-ajn gardestari ĉe niaj proletaj postenoj, senmaskigante falsan idealismon de burĝaj verkoj kaj hipokriton de ĝiaj kvazaŭ-„kulturaj“ celadoj. Ni opinias, ke nesufiĉa malamo ankoraŭ regas ĉe proletaro rilate al la milito, al tiu monstro, kiu dum 4 jaroj seninterrompe (1914—1918) formangadis *ĉiutage* po 8287 homoj (rig. SATjarlibron 1924) kaj ne jam estas sata. . . .

Certe nesufiĉa estas, eble, ankaŭ nia memorŝtono al tiu malĝoja datreveno, sed resti silentaj ni ne rajtis kaj ne volis.

Por kolekti decan materialon por ĉi-numero ni petis helpon de ĉiuj niaj kunlaborantoj kaj multaj el la kamaradoj respondis al nia alvoko. Nur per tia kolektiva organiziteco kaj helpopreteco ni sukcesas prezenti jenan sufiĉe kompletan kajeron, kiu trioble superas nian kutiman amplekson kaj reflektas pli-malpli la opiniojn de la plej honestaj pensuloj de l'nuna epoko.

Ni dankas al ĉiuj partoprenintoj de ĉi-kajero por ilia volonta kaj ĝustatempa kontribuo. Ĝi helpas, — ni tion kredas, — subteni en satanaro ĉiam aktivan, senaciecan malamon al ĉiu provo buĉi proletaron tutmondan, kiel ajn oni nomu tiun buĉadon, — ĉu „sankta“, „porkultura“, aŭ „defenda“, „porpatria“ milito. . . .

Per tiu ĉi kajero ni ankaŭ finas nian abonjaron. Nian oficialan redakcian raporton multaj satanoj aŭdos ĉe la IV. kongreso kaj legos poste en la protokoloj. Kaj tie-ĉi ni nur volas peti, laŭ nia ĉiama kutimo, de nia legantaro kelkajn kamaradecajn kaj bonintencajn konsilojn rilate al la enhavo de L.-S.A. kaj aŭdi pri ilia ĝenerala impresio.

Por tio ni proponas jenan malgrandan enketon, kiun ni petas plenumi kaj sendi al la redakcio de L.-S.A.

1) Via nuna profesio. 2) Via aĝo. 3) Kiuj tri rakontoj pleje plaĉis al vi kaj kial? 4) Kiuj tri pleje malplaĉis kaj kial? 5) Same nomu po tri plej plaĉaj kaj malplaĉaj versaĵoj. 6) Kiuj sciencaj artikoloj pleje interesis vin kaj kiuj estis por vi neinteresaj? 7) Viaj ĝeneralaj konsiloj.

Rim.: Elektu el la tuta jarkolekto de L.-S.A. La enketoj povas esti anonimaj kaj estas sendeblaj ope.

Viaj sinceraj respondoj, kamaradoj, estos tre grava korektilo kaj gvidilo en nia plua laboro kaj helpas al ni krei pli bonan planon por la estonta jaro.

La redakcio.

1914 — 1924

ERNST TOLLER

La tago, en kiu komenciĝis la mondmilito, estas por la laborista klaso tago de l' hontego.

En tiu ĉi tago estis farata en ĉiuj landoj la granda krimo kontraŭ la spirito de l' Internacio, en tiu ĉi tago la kamarado marŝis kontraŭ la kamarado, en tiu ĉi tago fiaskis generacio.

Ĉu la tago de l' dekjara datreveno de l' militeksplodo fariĝis tago de l' fiero?

Ĉu la laborista klaso plenumis sian taskon? Ĉu ĝi kreis la digojn, kiuj baras la enrompon de l' torentego, murdantan frenezecon, kiuj malhelpas, ke la mondo denove transformiĝu en febrantan suferejon de senhelpa homaro?

Kiu kredas hodiaŭ al la pacigemo de l' Ligo de Nacioj de Versailles, al la pacifismo de kapitalistaj ŝtatministroj?

Nur la rusa popolo havas rajton soleni feste la 4-an de aŭgusto.

Por la aliaj laborantaj popoloj la tago de dekjara datreveno de militeksplodo estu tago de silenta solena promeso.

Fortikaĵo Niederschönenfeld.

Per ĉi supra, speciale verkita por nia Literatur-Scienca Aldono, artikoleto K.do Ernst Toller, ĝis antaŭnelonge dividita de ni per la muroj de fortikaĵa kazemato, partoprenas kune kun S. A. T.-anoj en la kontraŭmilita demonstrado, efektivigata per tiu ĉi specialtema numero. Nia hodiaŭa numero estu nia varma saluto al k.do Toller okaze de lia liberiĝo, Kaj ni ne dubas, ke nia silenta solena promeso, pri kiu parolas la aŭtoro de ĉi supraj linioj, entenos la ĵuron batali ĝis kiam estos de ni detruitaj la kazemataj muroj, por ke ili neniam plu dividu nin de la honora prezidanto de nia kvara kongreso.

LA REDAKCIO.

ONI FORGESAS LA MILITON

(EL "LA FAJRO")

H. BARBUSSE

Paradis¹⁾, senripoze okupata de sintrudemaj pensoj, mansignis laŭlarĝe de la nepriskribebla pejzaĝo, kun streĉita okulo, kaj ripetis sian frazon.

— Jen kia estas la milito . . . Kaj ĝi estas tia ĉiuloke. Kio ni estas, ni, kaj kio ĝi estas ĉi tie? Tute nenio. Ĉio, kion ci vidas, estas nur punkto. Ekkonsciu, ke estas ĉi-matene tri mil kilometroj da samaj malfeliĉoj, aŭ proksimumaj, aŭ pli malbonaj.

— Kaj poste, — diris la kamarado, kiu estis apud ni kaj kiun oni ne rekonis, eĉ per la voĉo kiu eliris el li, — morgaŭ ĝi rekomenciĝos. Ĝi ja rekomenciĝis antaŭhieraŭ kaj en la antaŭaj tagoj!

La ĉasisto, kun peno, kiel se li ŝirus la teron, tiregis sian korpon el la tero, kie li estis modlinta²⁾ kavaĵon similan je ĉerko elsorbiĝanta, kaj eksidis en tiu kavaĵo. Li palpebrumis kaj skuis sian vizagon, franĝumitan per koto, por ĝin purigi, kaj diris:

— Oni ŝance elsaviĝos ĉi tiun fojon ankoraŭ. Kaj kiu scias, eble estas, ke morgaŭ ankaŭ oni elsaviĝos! Kiu scias?

Paradis, dorsfleksiĝinte sub tapiŝo el humo kaj argilo, penis por doni la impreson, ke la milito estas neimagebla en la tempo kaj spaco.

— Kiam oni parolas pri la tuta milito, — sonĝis li laŭte, — ĝi estas se oni parolus pri nenio. Ĝi sufokas la parolon. Oni estas tie, rigardante tion, kvazaŭ blinduloj.

Basa voĉo murmuregis iom pli malproksime:

— Ne, oni ne povas imagi.

Ĉe tiu parolo subitega ekrido ŝire aŭdiĝis.

— Unue, kiel nepartopreninto povus ĝin prezenti al si?

— Estus necese, ke oni estu freneza! — diris la ĉasisto.

Paradis kliniĝis al sternanta maso, kuŝanta apud li.

— Ĉu ci dormas?

— Ne, sed mi ne moviĝas, — konfuziĝe parolis voĉo premhaltigata kaj terurigata, kiu obtuze eliris el la maso, kovrita per ŝlima tego dika kaj tiel malebena, ke ĝi ŝajnis piedpremita. — Mi diru al ci: mi kredas, ke mia ventro estas krevinta. Sed pri tio mi ne estas certa, kaj mi timas ekscii.

— Oni rigardu . . .

— Ne, ankoraŭ ne, — diris la viro. — Mi volas iomtempe resti ankoraŭ tiastate.

La aliaj ekmoviĝis plaŭdbruante, sintrenante per la kubutoj, forĵetante la inferan pastsimilan kovraĵon, kiu premegis ilin. Iom post iom la parolizo, de la malvarmo kaŭzita, malaperis ĉe tiu aro da turmentatoj, kvankam

1) Prononcu: Paradi.

2) Modli — fari el moltero aŭ vakso modelon de skulptaĵo.

la klareco ne progresis plu sur la granda marĉo, kie malaltiĝis la ebenaĵo. La dezertiĝo daŭris, ne la tagiĝo.

Unu el ni, kiu parolis malgaje kvazaŭ sonorilo, diris:

— Malgraŭ cia penado por rakontadi cin oni ne kredos. Ne pro malboneco kaj pro emo cin moki, sed tial ke oni ne povos. Kiam pli poste ci diros, se ci ankoraŭ vivos, por intermeti parolon: “Oni laboris nokte, oni adé estis bombardataj, poste oni preskaŭ enmarĉiĝis“, oni respondos: “Ha!“, eble oni diros: “Vi certe ne petolis dum tiu okazintaĵo“. Nur tion. Neniu scios. Nur ci.

— Ne, eĉ ni mem ne scios! eĉ ni mem, — ekkriis iu.

— Ci pravas: ni forgesos, ni . . . Ni jam forgesas, kompatindulo mia!

— Ni vidis tro da okazintaĵoj!

— Kaj ĉiu spertitaĵo jam estis troa. Oni ne estas fabrikita por entention. Ĝi forkuraĉas el ĉiuj flankoj; oni estas tro malampleksa.

— Ja certe, oni forgesas! Oni forgesas ne nur la daŭron de la granda malfeliĉo, kiu estas, kiel ci diras, nekalkulebla, de kiam ĝi daŭras, sed la marŝadojn, kiuj batas kaj batadas la kampojn, premvundas la piedojn, uzdifektas la ostojn, sub la pezo de ŝarĝo, kiu ŝajnas elkreski ĉielen; la trolaciĝon, kiu igas nin forgesi eĉ nian nomon, la paŝadojn kaj la senmoviĝojn, kiu kvazaŭ pistfrakasas nin; la laborojn, kiuj superas la fortojn; la maldormojn senlimajn dum la observado al la malamiko, kiu estas ĉirloke en la nokto, kaj la lukton kontraŭ la dormemo —, kaj la kapkusenon el sterko kaj pedikoj; sed ankaŭ la aĉajn okazintaĵojn, en kiuj partoprenas bomboj, mitraliloj, subfosaj eksplodoj, asfiksiaj gasoj, kontraŭatakoj. Ĉe tiu momento la realaĵo vibrigas en ni ĉian emocikapablon, kaj pri tio oni pravas. Sed ĉio tio eluziĝas en ni, kaj foriras oni ne scias kiel, oni ne scias kien, kaj restas nur la nomoj rilataj al la okazintaĵo, samkiel en komunikaĵo.

— Tio, kion li diras, estas vera, — elparolis iu viro nemovante la kapon en ĝia enfermitaĵo. — Dum forpermeso mi konstatis, ke jam mi forgesis multon el mia antaŭa vivo. Leterojn de mi skribitajn mi relegis kiel mi legus libron. Kaj tamen *malgraŭ* tio mi forgesis ankaŭ mian primilitan suferon. Oni estas forgesmaŝinoj. La homoj estas aĵoj, kiuj iomete pensas, kaj kiuj precipe forgesas. Jen kiaj ni estas.

— Nu, nek la aliaj, nek ni! Tiom da malfeliĉo estas senutila!

Tiu perspektivo pligrandigis la defalon de tiuj kreitoj, kiel farus sciigo pri pli granda malfeliĉego, malaltigis ilin sur ilia diluva terpeco.

— Ha! se oni memorus, — ekkriis iu.

— Se oni memorus, — diris aliu, — plu ne estus milito!

Tria aldonis noble:

— Jes, se oni memorus, la milito estus malpli senutila ol ĝi estas.

Sed subite, unu el la sternantaj postvivantoj stariĝis sur la genuoj, skuis siajn malpurajn brakojn de kiuj falis koto, kaj nigre aspektanta, kiel granda vesperto glŝirmita, obtuze ekkriis:

— Necesas, ke ne plu estu milito post ĉi tiu!

En tiu kotplena angulo, kie, ankoraŭ malfortaj kaj kriplaj, ni estis atakataj de blovoj, kiuj kaptis nin tiel abrupte kaj forte, ke la supraĵo de

---

l' tero ŝajnis balanciĝi kvazaŭ surmara perditaĵo, la ekkrio de l' homo, kiu aspektis, kvazaŭ li volus suprenflugi, vekis aliajn samajn kriojn.

— Necesas, ke ne plu estu milito post ĉi tiu!

La malgajaj, furiozaj ekkrioj de tiuj homoj, ligitaj al la tero, kvazaŭ teriĝintaj, suprenleviĝis kaj pasis tra la vento kiel flugilbatoj:

— Neniam plu milito, neniam plu milito!

— Ja sufiĉegas!

— Vere, ĝi estas tro stulta . . . estas tro stulta, — ili malklare murmuris. — Kion reale signifas ĉio tio? — ĉio tio, kion oni eĉ ne povas esprimi!

Sur sia terspeco, preskaŭ simila je surmara glacitavolego, atakata de la naturaj elementoj, kun siaj malgajaj, disŝiritaj vizaĝoj, ili parolaĉis, gruntis kiel rabobestoj. La protesto, kiu ribeligis ilin, estis tiom ampleksa, ke ĝi sufokis ilin.

— Oni naskiĝis por vivi, ne por tiele mortaĉi!

— La viroj estas kreitaj por esti edzoj, patroj — nu, homoj — ne bestoj kiuj sin intermortige persekutas, murdas kaj haladzas.

— Kaj ĉie, ĉiuloke, ili estas bestoj, rabbestoj aŭ frakasitaj bestoj. Rigardu, rigardu!

. . . Neniam mi forgesos la aspekton de tiuj senlimaj kampoj, sur kies supraĵo malpura akvo estis konsuminta la kolorojn, la trajtojn, la reliefojn, kies formoj ĉiuparte, atakataj de flua putraĵo, dispecetiĝis kaj disfalis ĉiuloken tra la disfrakasita firmigilaro de la stangoj, ferfadenoj, trabaroj — kaj, super tio, inter tiuj malgajigaj, Stiksaj senlimaĵoj, la vizio de tiuj tremetoj el racio, logiko kaj simpleco, kiu subite skuis tiujn homojn, kiel farus ia frenezeco.

Oni konstatis, ke turmentis ilin tiu ideo: ke provi vivi sian vivon sur la tero kaj esti feliĉa, ĝi ne estas nur rajto, sed devo — kaj eĉ idealo kaj virto; ke la socia vivo ekzistas nur por doni pli da faciligaĵo al ĉiu interna vivo.

— Vivi! . . .

— Ni! . . . Ci . . . Mi . . .

— Neniam plu milito . . . Ha! ne . . . Tio estas tro stulta! Pli bone dirite, ĝi estas tro . . .

Al ilia malpreciza penso, al alia dispecigita kaj abortita murmuro de amaso alvenis eĉe iu parolo . . . Mi vidis suprenleviĝi frunton, kronitan per koto kaj la buŝo ĉe la nivelo de l' tero laŭtdiri:

— Du armeoj interbatalantaj, ĝi estas unu granda armeo sin mem mortiganta.

El franca lingvo kun speciala por L.-S. A. permeso de l' aŭtoro tradukis
E. Lanty.

Patrio en danĝero . . .

E. MIĤALSKI

*"Patrio en danĝero", "Minacas nin barbaroj",
"Pereos la kulturo sub boto de teŭton" —
Traflugis kri' alarma de maro kaj al maro,
Kaj jen patriotece eksonis brava spron'.
"Hoch! Deutschland über alles", "Antaŭen en batalon!
Nin benas ja maljuna germana bona Di',
Ni devas realigi delongan idealon:
En tuta mondo regu nur nia imperi'!"*

*Tumultas blindigite amasoj de popolo,
Entuziasmas junio kaj svarmas en rapid' . . .
Incenson fumas pastroj preĝante al idoloj;
Kaj en kontoroj eĥas malic-avida rid'.
Paradas uniformoj, brilbrilas pomp-ordenoj;
L'unsidas parlamentoj — patriotism-patos'.
Plorado de virinoj; kaj lastaj ĉirkaŭprenoj:
"Ĉu vi revenos kara?" . . . Nebulo . . . Bru' . . . Ĥaos'..*

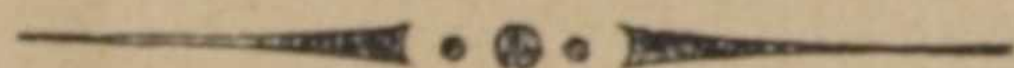
*Bataloj. Sango, sango sen fino kaj sen ĉeso . . .
Mizer' enlanda kreskas. Fantomas jen malsat'.
Sed en preĝejoj sonas solene danko-mesoj,
Kaj antaŭsentas ĝuon malica diplomat'.*

*Ne ĉesas kanonado . . . Venenaj gasoj rampas,
Kaj svenas la homaro en plena malesper' . . .
Kaj veran justan voĉon ĝendarmoj ĉene stampas,
Libero-apostoloj "predikas" en karcer' . . .*

*Mallumo . . . Malespero . . . Malsato . . . Kie Dio!!?
Indignas la popolo . . . Kaj krevis la absces'.
Ekruĝis la standardo . . . eksonis voko-krio —
Kaj silentiĝis pastroj kun sia "ama" mes'.
Ekbrulis la palacoj de parazit-kontento,
Degenerinta sango ekfluis for de l' tron';
Tra tuta lando flugis ribele-spira vento,
Kaj de l' libera himno aŭdiĝis venka son'.*

*Dentgrincas "superuloj", intrigas "patriotoj",
Eklevas kapon sian serpento-eklezi' . . .
"For ruĝajn uzurpulojn!". Viperas en komplotoj
Rapide bankrotanta "servul-demokrati".
La ringo de l' sieĝo proksime pli-pli premas . . .
Jam ridas la sinjoroj, jam sonĝas pri bien' . . .
"Ruĝulojn" eklezio solene anatemas,
Sed . . . ne sukcesis fini ĝi meson per amen':
Ekŝprucis nova fluo de l' Ruĝo, kaj fordronis,
Fordronis parazitoj en ruĝ-rapida ond'.
El kolektiva brusto entuziasm' eksonis:
"Internacionalo, triumfu en tutmond'!"*

8. VI. 1924.

La pipo de paco

ELIO ERENBURG

La plej malrapida radio kuras dum miloj da jaroj de ni ĝis la steloj. sed mallonga estas la homa vivdaŭro — infanaĝo kun ludoj, amo, kaj laboro, malsanoj, morto. Ekzistas teleskopoj de granda vidforto kaj kalkultabeloj, ekzistas prudento kaj okuloj, sed kiel konstrui tian pesilon por pesi jen tiun ĉi mallongan vivon: sur unu pesilteleron ni metu la plej malrapidan radion, aron da nombroj, spacon, mondojn, kaj sur la alian — vegetadon de l' homa grajno, — kiel ĝi ekĝermas, kiel ĝi spikiĝas kaj kiel ĝi forsekiĝas? Kiu scias, eble kvardek mizeraj jaroj estos pli pezaj?..

Estis milito. Iam ajn oni metos epiteton “granda” aŭ “malgranda”, por tuje distingi ĝin de aliaj militoj estintaj kaj estontaj. Por homoj, vivintaj tiujare, estis simple — milito, kiel simple — pesto, kiel simple — morto.

Estis milito, kaj sur la eta punkto — la punkto inter punktoj — proksime de amaso da ŝtonoj, nomiĝintaj antaŭe urbo Ypres¹⁾, kuŝadis, sidadis, manĝadis kaj mortadis, rapidece mortadis, etendinte la brakojn, fremdaj alvenaj homoj. Oni estis nomanta ilin 118-a linia regimento de franca armeo. Ĉi regimento, organizita en sudo, en Provenco, konsistis el kamparanoj, — vinfaristoj aŭ paŝtistoj. Dum ses monatoj krispaharaj malhelaj homoj manĝis kaj dormis en argilozaj kavoj, mortadis, etendante la brakojn, unu post la alia kaj en la stabo estis notate, ke la 118-a linia regimento defendas pozicion ĉe “Nigra Rivertransiro”.

Kontraŭe, je kvincent paŝoj, sidis aliaj homoj kaj ankaŭ pafadis. Inter ili estis malmultaj krispharuloj kaj nigruloj. Blanketaj kaj helokulaj, ili ŝajnis esti pli korpulentaj, pli maldelikataj ol la vinfaristoj, kaj parolis ili nesimilan lingvon. Tio estis terkulturistoj el Pomeranio; en la alia stabo ili estis nomataj 87-a rezerva bataliono de prusa armeo.

Tio estis malamikoj, kaj meze inter la malamikoj estis la tero, pri kiu la vinfaristoj kaj ankaŭ la terkulturistoj estis parolantaj “nenies”. Ĝi apartenis nek al la Germana Imperio, nek al la Franca Respubliko, nek al la Belga Reĝlando. Trafosita de kanonkugloj, tramanĝita laŭlonge kaj laŭlarĝe per forlasitaj tranĉeoj, dense spirita per putrintaj homostoj kaj per rustinta metalo, ĝi estis tero morta kaj nenies. Nek unu tigo restis sur ĝia aĉa haŭto, kaj dum juliaj tagmezoj ĝi peze odoris per ekskremento kaj sango. Sed neniam, pro neni benita ĝardeno kun abundaj fruktoj kaj kun orange-riaj floroj, homoj tiel luktis, kiel jen pro ĉi tiu deziregata dezertaĵo. Ĉiutage iu ajn estis elrampanta el la tero franca aŭ germana sur la teron, nomiĝatan nenies, kaj miksis flavan argilon kun glueca bruna sango.

Parolis unuj, ke Francio batalas por libero, aliu — ke ĝi intencas rabi karbon kaj feron. Sed la soldato de 118-a linia regimento Pierre Dubois²⁾ militis nur tial, ĉar estis la milito. Kaj antaŭ la milito estis vinberoj. Kiam pluvis ofte kaj sur la vinberajn traŭbojn estis alrampanta filoksero³⁾, Pierre estis sulkiĝanta kaj batis per seka branĉo la hundon, por ke ĝi ne formanĝu la vinberojn. Kaj en bona jaro, vendinte profite la tutan rikolton, li estis surmetanta amelitan ĉemizon kaj veturis al proksima urbeto. Tie, en la drinkejo „Rendezvous de Princoj“, li estis plenamuziĝanta, t. e. li batetis

1) Prononcu: Ipr.

2) Prononcu: Pjer Dübuá.

3) filoksero — insekto malutila por vinbero.

la servistino sur la larĝa brusona dorso kaj, ĵetinte en maŝinon du spesojn, li aŭskultis, malfermetinte la buŝon, muzikaĵaron. Unufoje Pierre malsanis, al li okazis absceso en la orelo, kaj tio estis tre dolora. Kiam li estis malgranda, li ŝatis rajdi sur kaprino kaj ŝteli ĉe la patrino sekigitajn figojn. Pierre havis edzinon Jeanne³⁾ kaj li ofte estis ame kunpremanta ŝiajn mamojn, krutajn kaj malhelajn, kiel vinberaro dum suna bona jaro. Tia estis la vivo de Pierre Dubois. Kaj poste Francio ekbatalis por la libero aŭ por akiradi por si karbon, kaj li fariĝis soldato de la 118-a linia regimento.

Je kvincent paŝoj de Pierre Dubois sidis Peter Debau⁴⁾, kaj lia vivo estis nesimila al la vivo de Pierre, kiel nesimila estas vinbero je terpomo, aŭ nordo je sudo, kaj ĝi estis senfine simila, kiel similas unu al alia ĉiuj fruktoj de tero, ĉiuj landoj kaj ĉiuj vivoj. Peter nek unufoje manĝis vinberojn, li nur vidis ilin en magazena fenestro. Muzikon li ankaŭ ne ŝatis, sed dum festoj li ludis keglojn. Li estis sulkiĝanta, kiam suno bruligas kaj mankas pluvoj, ĉar tiam herboj estas flaviĝantaj kaj bovinoj de Peter donas malbonan lakton. Li neniam havis malsanon en orelo. Unufoje li malvarmumis kaj dum semajno kuŝis kun alta temperaturo. Estante knabo, Peter ludis kun hundo de la patro kaj kaptadis per ĉapo sunajn rebrilojn. Lia edzino Johanna estis blanka kiel lakto, malkompakta kiel kuirita terpomo, kaj al Peter tio plaĉis. Tiel vivis Peter. Poste — unuj parolis, ke Germanio batalas por la libero, aliaj, ke ĝi deziras rabi feron kaj karbon — Peter Debau fariĝis soldato de la 87-a rezerva bataliono!

Sur la “nenies” tero estis nek libero, nek karbo — nur osta polvaĵo kaj rustinta drato, sed homoj deziris pro io ajn konkiri “nenies” teron. Pri tio oni ekpensis en la staboj kaj menciis en dokumentoj. 24-an de Aprilo de 1916 jaro leŭtenanto vokis al si soldaton Pierre Debois kaj ordonis al li alrampi je la dua horo postnoktomeze per la forlasita tranĉeo, titolita “Kata Koridoro” ĝis la germanaj pozicioj kaj observi, kie estas starigitaj malamikaj gardpostenoj.

Pierre Dubois havis 28 jarojn. Tio, certe, estas tre malmulte — la plej malrapida radio kuras dum centoj da jarcentoj. Sed Pierre, aŭdinte la ordonon, rememoris, ke estis filoksero, pereiganta vinberojn, kaj malsanoj, pereigantaj homon, sed fariĝis la milito, tiel ke homo bezonas kalkuli ne jarojn, sed horojn. Ĝis la dua postnoktomeze restis ankoraŭ 3 horoj kaj 15 minutoj. Li sukcesis alkudri butonon, skribi al Jeanne, ke ŝi ne forgesu ŝuti sulfuron sur junajn traŭbojn kaj, laŭte glutŝmacante, varmigante la manojn super la kruĉo por ĝuo, li trinkis nigran acidan kafon.

Je la dua horo postnoktomeze Pierre ekrampis sur la glita argilo por konkiri nenies teron. Li longe estis rampanta en la tranĉeo, nomita “Kata Koridoro”, renkontante ostojn kaj dorndraton. Poste la koridoro finiĝis, dekstren kaj maldekstren etendiĝis samtiaj tranĉeoj, orfecaj kiel forlasitaj domoj. Meditante, kiun elekti — ĉu la dekstran, ĉu la maldekstran — ĉar ambaŭ ili kondukis al la malamikoj, t. e. al la morto, — Pierre decidis ripozeti kaj, utiligante kaŝitecon de la loko, li ekfumis sian pipon, malriĉan soldatan pipon, makulitan per argilo. Estis tre mallaŭte — homoj ordinare estis pafantaj dumtage, sed nokte mortigadis unu la alian sen bruoj, sendante unuopajn homojn, serpente rampantajn kiel Pierre, aŭ fosante malicajn sapeojn⁵⁾. Pierre fumis la pipon kaj rigardis al la dense-stela ĉielo. Li

3) Prononcu: ĵann.

4) Prononcu: Peter Debaŭ.

5) Sapeo (milit.) — fosaĵo farita sub io, por renversi ĝin.

ne mezuris kaj ne kalkulis, ne komparis la mondojn kun sia vilaĝeto en Provenco. Li nur ekpensis, — se tie en sudo estas samtia nokto — por vinberoj estas bone kaj por Jeanne ankaŭ, — Jeanne ŝatas varmajn noktojn. Li kuŝis kaj fumis, per la tuta varmo de sia harriĉa besta korpo ĝojante pri tio, ke tie ĉi, sur la morta nenies tero, li estas ankoraŭ viva, spiras kaj fumas, povas moveti brakon aŭ kruron.

Sed Pierre ne sukcesis fumigi sufiĉe bone sian pipon, kiam el post angulo montriĝis kaj ekstaris tutproksime antaŭ li homa vizaĝo. Iu estis rampanta renkonten kaj alrampis. Pierre vidis la vizaĝon — helan kaj larĝan, nesimilan al vizaĝoj de vinfaristoj aŭ paŝtistoj de Provenco, Pierre vidis fremdan vizaĝon kaj fremdan kaskon, kaj fremdajn butonojn. Tio estis Peter Debau, sed por Pierre li estis simple malamiko, kiel simple — la milito, aŭ simple — la morto. Li ne sciis, ke vespere germana leŭtenanto vokis al si soldaton Peter kaj ordonis, ke Peter ankaŭ fliku sian palton, skribu al Johanna, ke ŝi ne forgesu gravedajn bovinojn, kaj ke li glutoŝmacante manĝu supaĉon. Pierre ne sciis pri tio, kaj se li eĉ sciis, tute egale li ne komprenus, ĉar sur la eta punkto, la punkto inter punktoj, tiujare estis la milito. Por Pierre Peter estis simple malamiko, kaj, renkontinte la malamikon alrampintan renkonten, renkontinte subite, tiel proksime, ke li sentis sur la frunto fremdan spiradon, Pierre, kiel antikva praavo en arbaroj, kiel lupoj, fleksiĝis, sin streĉis, pretiĝante kroĉkapti la akiraĵon. Kaj apude Peter, ekvidinte la malamikon, tiel proksime, ke li aŭdis, kiel batas fremda koro, — kiel praavo, kiel lupoj liberigis la manojn, kuntiris la krurojn, preparante plej bonan eksalton.

Ili kuŝis unu kontraŭ la alia. Ĉiu atendis kaj ne deziris komenci. La manoj de ili ambaŭ estis observeblaj kaj, ne rigardante la vizaĝojn, ili ambaŭ atente rigardsekvos la malamikajn manojn.

Kaj la pipo de Pierre estis fumanta. La malamikoj kuŝis apude, ne dezirante mortigi, sed bone sciante, ke mortigi necesas, ili kuŝis pace kaj laŭte spiris unu al la alia vizaĝen. Ili, kiel bestoj, flaresploradis fremdan hararon. La odoro estis parenca kaj konata, la odoro de soldato en tranĉeo, de malsekiĝinta palto, de ŝvito, malbona supo kaj argilo.

Alvenintaj el malproksimaj landoj, el Provenco kaj Pomeranio, sur tiun ĉi teron, nenies kaj fremdan, ili sciis: jen malamiko — sufoku lin. Ili ne povis interparoli: multaj ekzistas fremdaj landoj kaj fremdaj lingvoj. Sed ili pace kuŝis apude, kaj la pipo de Pierre fumis, kaj Peter, kiu ne povis ekfumi la sian, sciante, ke la plej eta movo de mano — estas batalo kaj morto, enspirinte avide tabakfumon, malfermis la buŝon. Per tio li petis, kaj Pierre lin komprenis kaj ankoraŭ pli proksimen elŝovis sian kapon. Peter prenis la pipon per la dentoj el la dentoj. Kaj la okuloj de ili ambaŭ, kiel antaŭe, ne estis rigardlasantaj la liberigitajn, kvazaŭ senmovajn, manojn. Ekfuminte, Peter redonis la pipon al Pierre, kaj tiu siavice, jam ne atendente la peton, post ekfumo proponis ĝin al la malamiko. Tiel ili estis farantaj kelkfoje, dolĉe fumante la soldatan pipon, du malamikoj sur la nenies tero, kiun pro io ajn necesis konkiri. Ili estis englutantaj la fumon singarde, longece, tre, tre longece. La plej malrapida radio kuras dum miloj da jaroj, kaj ili sciis, ke por unu el ili tiu ĉi pipo estas la lasta. Okazis malfeliĉo, — la pipo, ne fuminte ĝisfine, estingiĝis. Iu el la ambaŭ ekmeditis kaj ĝustatempe ne daŭrigis per sia englutita ekspiro ĝian mallongan vivon. Ĉu tio estis Pierre, memorinta malhelhaŭtan Jeanne, aŭ Peter, adiaŭinta blanketan Johanna? Iu el ili du . . . Ili sciis, ke elpreni bruli-

gilon ne estas eble, ke plej eta manmovo signifas batalon kaj morton. Sed iu decidis la unua. Ĉu Pierre, defendanta Francan Respublikon kaj en malantaŭa poŝo teninta silikaĵon kun longa ŝnuro, ĉu Peter, kiu havis alumetojn kaj batalis por Germana Imperio? Iu el ili du . . .

Ili lukte kunkroĉiĝis kaj komencis sufoki unu la alian. La pipo elfalis kaj dronetis en la argilo. Ili sufokis kaj batis unu la alian, ili sufokadis longe, silente, rulante sur la tero, ĉirkaŭvolvate de argilbuloj. Poste, ĉar neniu povis venki, ili per dentoj enkroĉiĝis en malmolajn vilajn vangojn, en tendenzajn kolojn, vastigantajn parencon kaj konatan odoron, miksante la flavan argilon kun la glueca, bruna sango . . . Kaj denove ili ekmal-laŭtiĝis, denove ili pace kuŝis apude, mortaj, sur la morta nenies tero.

Baldaŭ ĉesis esti nevideblaj la plej malrapidaj radioj, kurantaj de steloj al la tero; tagiĝis kaj, kiel ĉiutage, homoj, dumnokte mortigantaj silente, rampante kaj fosante sapeojn, — ekvidinte la sunon, komencis mortigi laŭte pafante per fusiloj kaj kanonoj. En du staboj oni enskribis en la listojn de seninforme-pereintoj la nomojn tiom diversajn kaj tiom similtajn de la du soldatoj; kaj kiam denove alvenis nokto, novaj homoj ekrampis sur la teron, nomiĝintan nenies, por fari tion, kion faris nek Pierre, nek Peter, — ĉar tiujare estis la milito.

En la vilaĝeto de Provenco malhelhaŭta Jeanne, ŝutante sulfuron sur vinberojn, ploris pri Pierre, kaj priplorinte ŝi enlasis al sia domo alian edzon — Paul¹⁾, ĉar necesis ke iu flegu la vinberajn traŭbojn kaj kunpremu ŝiajn mamojn, krutajn kiel vinberaroj dum bonrikolta jaro. Kaj tre malproksime de ŝi, sed tamen pli proksime, ol stelo de stelo, en la vilaĝeto de Pomeranio, ploris blanketa Johanna, ŝutante nutraĵon al la gravedaj bovin-oj, kaj ĉar la bovinoj postulis multajn zorgojn, kaj ŝia korpo, blanka kiel lakto, ne povis vivi sen karesoj, — en la domo aperis nova edzo nomata Paul²⁾. Eksciinte, ke la viroj elfumis sian lastan pipon, du virinoj estis en malfeliĉo, kaj poste denove ĝojis kun la aliaj edzoj, ĉar tiujare, samkiel dum aliaj jaroj, estis — la vivo.

En Aprilo de 1917 jaro la nenies tero, odorinta per ekskremento kaj sango, ĉesis esti nenies. Dum varma, hela tago sur ĝi mortis tre multaj homoj el diversaj landoj, kaj la flava argilo, miksitaj kun sango, fariĝis ies jure — propra tero. Unuafoje en la tranĉeo, havinta la nomon “Kata Koridoro“, homoj antaŭe rampintaj surventre, ekiris trankvile, ne fleksante eĉ la kapojn. Sur la tranĉekurbiĝo, ti-kie finiĝas “Kata Koridoro“ kaj branĉiĝas dekstren kaj maldekstren aliaj tranĉeoj, ne havantaj nomojn, oni ekvidis du skeletojn, ĉirkaŭprenantajn unu la alian, kiel feliĉaj amantoj, kaptitaj de morto neatendita kaj kaŝe alrampinta elmalproksime. Apude kun ili kuŝis malgranda pipo.

Jen ĝi estas antaŭ mi, la malriĉa soldata pipo, makulita de argilo kaj sango, la pipo, fariĝinta dum la milito “pipa de paco“! En ĝi ankoraŭ griziĝas iom da cindro — signo de du vivoj, forbrulintaj pli rapide, ol forbrulas en pipo fingrprenaĵo da tabako, de la vivoj belegaj kaj mizeraj. Kaj kiel konstrui tian pesilon por pesi vegetadon de homa grajno, por ĵeti sur unu pesilteleron milojn da jarmiloj, kaj sur la alian tiom, kiom povas fumi jen tiu ĉi malgranda soldata pipo?

El rusa lingvo trad. *G. Demidjuk.*

1) Prononcu: Pol. — 2) Prononcu: Paŭl.

“Li mortis kiel heroo!”

V. BELSKI

Dum la mondmilito, dum tiu kvinjara buĉado, tre ofte en revuoj kaj ĵurnaloj estis presataj nekrologoj pri tiu aŭ alia militservisto mortpafita kun nepra aldono: “li mortis kiel heroo”.

Mi ankaŭ volus rakonti pri tia “heroa” morto. Mi estis revenanta el tranĉeoj al stabo de la regimento. La vojo kuŝis tra arbaro. Ĉirkaŭe estis vidataj postsignoj de pafado artileria. Jen pinarboj belkreskaj estas ĉu senpintaj, ĉu kripligitaj, ĉu tute dispecigitaj. Jen funelkavaĵoj ĉiuspecaj konforme al kuglego eksplodinta. Meze de tiu ĥaoso vidiĝas tuta aro da tomboj komunaj kaj unuopaj de batalintoj, kies nomojn neniu kaj neniam ekscios. En la arbaro regis silento morta.

Subite meze de arboj mi ekvidis du sanitarsoldatojn. Alproksimiĝinte mi rimarkis, ke apud iliaj piedoj sur la frostiĝinta tero kuŝas portilo, kovrita per sanga soldata palto. El sub la palto elŝoviĝis piedoj en botoj. Momente mi estis surprizita, ĉar por mi estis nekompreneble, al kiu do apartenas la piedoj, — ja ŝajnis, ke sub la palto nenio estas. Pli-atente enrigardante mi rimarkis, ke io altiĝas sub la palto kaj por mi fariĝis klare: jen estas “la heroo”.

La sanitaroj elportis la kadavron el tranĉeoj kaj nun atendas hospitalan veturigilon. Mi demandis ĉe unu el la sanitaroj, kiamaniere estis mortigita tiu malfeliĉulo.

— Tro ordinare, kamarado, — sekvis trankvila respondo, — rotestro ordonis plibonigi iom la tranĉeojn. La tago estis hela, sunbrila. La malamiko ekvidis la plibonigantojn kaj ekanonis. Kelkaj estis vunditaj kaj ĉi tiu — mortigita.

Jes, certe la okazo tro ordinara!...

Mi iom forŝovis la palton de la kapo kaj ekvidis tute junan vizaĝon, ne pli ol 18-19 jaran. La soldato estis malgrandkreska kaj malgrasa. Ŝajnis, ke sur la lipoj de tiu soldato-junulo restis por ĉiam la demando timiga kaj ne solvebla: kiucele oni interrompis tiun vivon junan, al kiu estis utile, ke ĉesu bati tiu koro...

“Li mortis kiel heroo” aŭ pli ĝuste li estis mortpafita de same juna soldato, kiu eble post kelkaj momentoj estiĝis mem “heroo”.

La kapitano el Bengalio

ŜRI ANANDA ACHARYA

*La pafilegoj tondradis kaj tra la fumplena aero
la projektiloj dense zumis.*

*La kampo apud Mons estis superŝutata de herooj,
kiel steloj sur sennuba nokta ĉielo.*

*Inter la mortantoj estis idealplena juna kapitano
el la orbrila bordo de Bengalio.*

*“Ho patrino homgento“, li preĝis: “aŭskultu mian lastan deziron,
preĝon mian al vi,*

*Donu ke vi — jen nun, kiam la lasta momento mia enfandiĝas
en la eternon — simile al printempobirdo granda, bela kaj
libera vin levu en la sentuŝatan altecon de Empirio.*

*Kantu pri via senrompita revado kaj pri via senvenkebla espero.
Ne lasu la infanojn de hodiaŭa nokto ricevi mallaŭdon de l' infanoj
de morgaŭa tago.*

Patrino de l' nova tago, mi salutas vin.“

*Kaj li vekiĝis al vivo inter brulantaj fontoj kaj ridanta aero,
kaj salutoj de mortintaj viroj.*

El norvega lingvo tradukis M. MURIBO.

Postnoto de la tradukinto. Ŝri Ananda Acharya, estinta profesoro de filozofio ĉe Kalkutta universitato, travojaĝis dum la lasta jardeko Eŭropon kaj faris prelegojn pri hindlanda filozofio ĉe diverslandaj universitatoj. De post 1917 li loĝas en Norvegio inter la montegaroj de Dovre, kie li aĉetis paŝtistan dometon, kiun li nomis „Gaurizankar“ (la saman nomon havas unu el la pintoj de Himalaja montarego).

Li ellernis la norvegan idiomon kaj ekinteresiĝis pri la ĉefaj verkoj de norvega literaturo. En 1919 aperis rimarkinda verko lia: „Snófuglar“ — „Neĝbirdoj“ en norvega lingvo (samtempe ĝi aperis ankaŭ svedlingve). Kiel ĝenerale orientaj verkistoj, ankaŭ li verkas per versaĵoj en prozo. La supra tradukaĵo estas ĉerpita el „Neĝbirdoj“.

M. M.

Instruisto Irĥan

Preterpasis tiuj tagoj . . . Multfoje li demandadis al sia vivo: "Ĉu iu povas plibonigi vin?" Neniam li ricevis respondon . . . Kaj nun li demandis lastfoje: "Ĉu? . . ." Anstataŭ la vivo al li respondis tiama malbona tempo: "Ne!"

La malbona terura vivo daŭris multjarojn. Sed la vivbatalo ne haltis. Ĝi estis faranta sian aferon . . . Batis la horloĝo de vivkuro . . .

— — — — —

Dum unu el tiuj tagoj marŝanta al militkampoj regimento de rusa armeo haltis apud bela valo por ripozi. Kelkaj soldatoj, pli laciĝintaj, ekdormis; la aliaj, pli gajemaj, prenis siajn muzikilojn kaj ludis, kantis, dancis; kelkaj, starante apud valrivereto kaj observante subiron de l' somera suno, ion pensis. Inter la lastaj estis ankaŭ nia instruisto Irĥan, mobilizita kaj nun preparanta sin por militi; li ankaŭ pensis . . . Fariĝis mallume. Videblaj estis nur la steloj, brilantaj en ĉielo, kaj fajroj de gardopostenoj. Irĥan kuŝis sur la tero. Li deziris dormi, sed liaj pensoj, la sonoj de l' muziko, la kantoj kunigintaj en siaj vortoj amon kaj malĝojon, malhelpis lin. En beleco de somera antaŭbatala nokto li pensis . . .

Jen lia juneco. Li kuras, ludas kun vilaĝaj geknaboj sur la stratoj kaj kampoj; lerna tempo en tatara lernejo, timigitaj okuloj de l' «kazi»*); revoluciaj ondoj en supera tatara lernejo; bataloj kontraŭ reakciemaj instruistoj pro novaj instrumentoj; lia unua malfacila ekzameno en instruista seminario . . . Jen la malgranda lernejo en malklera tatara vilaĝo. Gaje kuradis geknaboj sur la stratoj; krias ili en la lernejo: "Irĥan-abzi!"; la tempo de lia instruisteco . . . Jen forveturo el la lernejo. Li ĝis nun aŭdas ĉarmajn sonojn de la lernantoj: "Estu sana, Irĥan-abzi, baldaŭ revenu!" Kaj ĉe kelkaj el ili larmoj vidiĝas . . .

Ĉio trapasis antaŭ liaj okuloj kaj, senfortigita, li diris al si mem: "Ho, mia juneco, mia instruista tempo, miaj malgrandaj amikoj — mi estas nun malproksime de vi. Ne baldaŭ vi vidos min. Eble morgaŭ aŭ postmorgaŭ mi renkontiĝos kun la morto, eble post kelkaj tagoj oni metos mian korpon en kamaradan tombon. Kaj vi min plu ne vidos. Sed . . . vi lernu, bonege lernu kaj rememoru min per gajaj vortoj."

Li nenion plu diris. La laciĝintaj okuloj ne plu povis rigardi kaj li eksilentis . . . Post ioma tempo li levis la kapon. Mateno kun sia beleco lumigis la mondon. La vivo daŭris. Birdoj flugadis en la aero. Sur arboj kantis najtingaloj. Formikoj kuretis ion portante. Ĉirkaŭe estis beleco matena, sed . . . ne malproksime de tie ĉi estis granda milito. Homoj buĉis unu la aliajn, verŝiĝis tie homa sango, bruegis pafiloj, mortadis homoj . . . Pro kio? Irĥan suprenrigardis kaj, etendinte la manojn supren, diris: "Ho, mia Dio! Ĉu vere estas ke tie, ne pli malproksime ol post 20 kilometroj oni sin interbuĉas. Centoj, miloj da homoj falas surteren? Dio! Kial vi ne haltigas ilin? aŭ vi deziras homan sangoverŝadon?"

Sed . . . neniu respondis. Post tri tagoj ili marŝis al la tranĉeoj. Sub bruegado de grandpafiloj, meze de fajroj kaj fumo eksplodaj ili militis. Verŝiĝis homa sango . . .

— — — — —

*) "Kazi" — ĉefinstruisto.

Preterpasis ankaŭ tiuj tagoj. Finiĝis ankaŭ la milito. Denove venis somero, la paca somero. La suno varme rigardis el sia ĉarma hejmo. Vivinta multajn jarojn en nigra dormado la mondo vekigis. Ruĝaj lumoj de l' suno kovras la mondon. Juna arbareto, vidante tiun ĉi ruĝan ĉirkaŭaĵon, gaje levis siajn pintojn. Herbejo ridetis. De l' rivereto, silente fluanta, foriĝis la nebulo. Malgrandaj birdoj laŭ sia ĉiutaga kutimo, sed nun kun iu entuziasmo kantis siajn kantojn. Ĉie estis gaje . . .

Dum unu el tiuj tagoj someraj apud la vilaĝa lernejo sidis kvin knaboj. Ili babilis pri nuntempa instrumetodo. Ili ĝojis, ke nun ilin ne batas la instruistoj, kiel estis dum la cara tempo. Unu knabo rememoris pri instruisto Irĥan kaj ekparolis pri lia bonrilato al lernantoj. "Ĉu tiun ĉi jaron li venos?" — demandis alia junulo. — "Ja oni lin mobilizis, li estis en armeo", — diris la tria. — "Eble li mortis?! Ĉar li forestas pli ol dum kvin jaroj" . . . Plu ili ne parolis. Per interrigardoj eble ili komprenis unu la aliajn. Var-
metaj larmoj falis sur iliajn vizaĝojn. Ili ne gajis . . .

El tatara lingvo mallongige trad. *Faik Baĥteev*.

SANGA DIO

(Fragmento el rakonto "La nokto en Karpatoj")

M. IRĈAN

Inter la mirinda beleco de Beskidoj¹⁾ disĵetiĝis la malriĉaj kabanoj de trahakita kvadrata truoj, tra kiu la fumo malrapide eliras. Kutime la homoj, "bojkoj"²⁾, malpuraj, fumnigritaj. Ordinare apud la kabaneto, en kiu loĝas la tuta multenombra familio, estas brutstalo, en ĝi bovino kaj kelkaj ŝafinoj. La kabanoj estas malaltaj, sen fornotuboj; el la forno la fumo iras senpere en la kabanon kaj plenigas ĝin tute. En la plafono estas por povi spiri en tia kabano, kuŝiĝas surteren, kien la fumo ne atingas. Sed la tuta kabano eĉ sen fumo estas malluma, kun malgrandaj fenestretoj, kun ĉiam malseka argila planko, malbonodora, plena de cimoj kaj aliaj insektoj. En ĉiuj anguloj senfina malriĉeco. Se vi ekrigardos al iu maljunulo, vi tuj devos detruini la okulojn, ĉar ne estas eble longe rigardi. Sur lia vizaĝo enpresitaj estas tiaj malĝojo kaj senespero, ke eĉ la plej forta homo maltrankviliĝas. Kaj la virinoj — senripozaj, malpuraj sklavinoj de kvar fumnigritaj muroj. La infanoj kun nenature grandiĝintaj ventroj, en longaj ĉemizoj el dika tolo, ne lavitaj, kvietaj, silentemaj. Kun granda malfido ili akceptas de fremda homo pecon da pano, kvazaŭ ili timas, ke "sinjoro" volas ilin moki maldelikate.

Bojko estas humila, trankvila, obeema. Li kapablas kurbiĝi antaŭ ĉiu li tre diferenciĝas de huculo. La huculo estas ankaŭ malriĉa kaj mal-klera, tamen fiero, varmsanga, firma kiel ŝtalo de lia gravurornamita hakileto. Malĝojiĝas la huculo nur sur la montara paŝtejo, kiam li ludas per malgajiga "trembito"⁴⁾; kaj ankaŭ li estas malĝoja dum la tempo antaŭ nova rikolto, kiam lian kabanon enrigardas senkompata fantomo de malsato.

Bojko estas humila, trankvila, obeema. Li kapablas kurbiĝi antaŭ ĉiu homo, kiu insultas lin, kaj la kantoj liaj estas malgajaj, longece-malĝojigaj kaj malpli similas al la viglaj huculaj kantoj el Kolomeo⁵⁾. Huculo mal-

---

1) Beskidoj — parto de karpata montĉeno. — 2) Bojko — loĝanto de Beskidoj, Galicia montarana. — 3) Huculo — loĝanto de orientaj Karpatoj. — 4) Trembito — paŝtista muzikilo, prezentas lignan tubon longan ĝis 2 metroj. — 5) Urbo en orientaj Karpatoj.

amegas bienulon, bojko lin timas. Li obeeme subiĝas al sia pezega sorto kaj sen laŭtaj plendoj tiras la puŝveturilon de sia vivo ĝis la morto. Vere, ekzistas malgranda parto de bojka gento kun unu ennaskita kapablo, kiun havas preskaŭ neniu Ukrainano. Tiu kapablo estas emo al negocado. Tiaj bojkoj havas apartan nomon „Sinevidskuloj“, ĉar ili devenas el grandaj vilaĝoj apud la urbo Skole-Sinevidsko. Estante malgrandaj knaboj ili jam disveturas tra tuta Eŭropo kaj en grandaj urboj ili negocas precipe per fruktoj. Oni povas renkonti ilin ĉie: en la tuta Aŭstrio, Svisio, Francio, Holando. Iliaj virinoj kutime solaj mastrumas en la montanaro; la infanoj sufiĉe ofte estas sendataj de la gepatroj en la superajn lernejojn, sed similaj familioj estas tre malmultaj. Necesas konstati, ke migradoj tra Eŭropo havas grandan influon ankaŭ je iliaj vilaĝoj. Tie ĉi la kabanoj jam ne estas tiel malpuraj kaj la fornoj ne estas sentubaj, tie ĉi la homoj estas iel pli gajaj kaj ne timemaj.

La aliaj bojkoj, kiuj disvastiĝis kun siaj malriĉegaj vilaĝetoj sur la montaro, vegetetrenas sian malhelan vivon se ne en la montoj, do en lignosegejoj, kiel en la galicia parto, tiel ankaŭ en la hungara. Lignosegejoj kaj la montoj estis en la mastrumo de riĉuloj kaj ili senkompate ekspluatadis la laboron de malklera bojko.

Vivis tia laboristo pli malbone ol hundo, malsatis, lin mordetis miloj da insektoj, tamen li laboris kiel bovo kaj por tio ricevadis nur tiom, ke li povis pagi la impostojn kaj iom ajn vesti sian familion. Neniam la bojka gento inter la mirinda beleco de siaj — malsiaj montoj ekvidis la helan feliĉan tagon. Eterna malĝojo, eterna malriĉeco. Kaj ĉio ĉi kiel neforviŝita makulo respeguliĝas sur la fumnigrita, malgaja vizaĝo de bojko kaj de liaj infanoj kaj virinoj.

Tamen, jam de kvin monatoj nova malfeliĉo falis sur la malriĉajn vilaĝojn de bojkoj. Venis armitaj homoj, multaj homoj el malproksima nordo kaj el vasta sudo. Venis neinvititaj, furiozigitaj, teruraj. Kaj ankoraŭ pli mallumiĝis la mallumaj kabanoj de bojkoj. Ili estas plenaj de tiuj homoj, plenaj de novaj malpuraĵoj kaj ankaŭ la malsato komencis ege turmenti la bojkan familion. Sur unu deklivo de la montoj — homoj en grize-flavaj longaj manteloj, ofte kun barboj, malbonaj kaj bonaj. Ili estis venigitaj el vastegaj ukrainaj stepoj, el siberiaj arbaroj, el apudmoskva marĉriĉaj arbaroj. Kaj sur la alia deklivo — en la blue-grizetaj manteloj miloj da homoj de dek nacioj, kiuj faras la tuton de la aŭstria monarkio. Lingvoj iliaj estas diversaj — sed ilia sorto la sama: — turmentoj kaj deviga morto. Kaj ankaŭ inter ili estas bonaj kaj malbonaj. Ĝenerale en la ambaŭ tendaroj la homoj estas samaj laboristoj kaj vilaĝanoj, devige vestitaj en soldatan veston, kolerigitaj je si mem, ne kiel je malamikoj, sed je si mem kiel je homoj. Ĉiu militisto dum milito antaŭ ĉio malbenas sin mem, sian pezan sorton. Kaj malamas li ĉion, kaj pro tio naskiĝas maldelikateco, ŝtoniĝas la koroj. Tiuj homoj nur en momentoj de enpensiĝo rememoras, ke ili estis iam homoj pacaj, laboremaj, bonaj. Sed la konscienco pri la peza turmentego kaj malcerteco de la vivo faras el ili homojn kruelajn, bestecajn.

Estis fino de februaro de 1915 jaro. La milita entuziasmo, la patriota frenezeco forpasis. La milionaj vilaĝanaj amasoj de l' ambaŭ tendaroj ekkonis, ke ili estis nur simpla kanona viando, necesa por la caroj, staboj kaj areto da bienuloj. Kontraŭvole devigataj per diversaj rimedoj la ambaŭ armeoj de tempo al tempo estis komencantaj ofensivon. Tamen, ĉu do estas kredeble, ke iu ajn homo dezirus memvole morti en tiaj sovaĝaj karpataj krutaĵoj? La homoj mortadis hazarde, ne sciante pri tio, mortadis pro indiferenteco, ĝenerala abomeno al la vivo. Ĉiu militisto posedis sur si tutan armeon da insektoj, kiuj mordetis ĝis la sango lian korpon. Ĉiu tagis kaj noktis en la neĝoj, dum frostoj, neniam ŝanĝante la vestaĵon,

neniam sin lavante. La vivo fariĝis io malproksima, neatingebla. Kaj ĉiu tago kaj nokto kreskigis en ĉiuj homoj malesperon kaj indiferentecon al si mem, al siaj kamaradoj, al la "malamikoj". La vivo de la homoj restis en la parencaj vilaĝoj, ĝi malaperis ien kun tiu tago, kiam ilin unuafoje oni vestigis en la grizan uniformon kaj donis armilojn en la manojn. Nun estis ne la vivo, sed longegaj-teruraj tagoj kaj noktoj de suferoj.

Pereis la homoj pro kugloj, pro frosto, pro malsanoj. Pereadis ankaŭ bojkaj vilaĝoj kun siaj loĝantoj. Tra ili tramarŝis du armeoj, pro ili buĉadis sin reciproke ĝis la morto tiuj armeoj kaj ankaŭ ilin senkompate rabis la ambaŭ. Ankoraŭ pli malĝojaj fariĝis la fumplenigitaj malriĉaj kabanoj, kurbiĝis la bojkaj humilaj ankoraŭ pli suben, pli silentemaj fariĝis iliaj infanoj, senintencajn larmojn elvokas aspekto de la virinoj kaj knabinoj. Ĉiuj suferis pro teruraj malfeliĉo, malsato, malvarmo, perforto — la virinoj kaj la junulinoj estis devigataj kontentigi la nedeteneblajn pasiojn ĉu de la unua, ĉu de la dua tendaro. Ilin oni prenis perforte aŭ duonperforte, aŭ simple ili estis fordonantaj sin por peco da pano, por taso da varma nutraĵo. Kaj vagas ili palaj, turmentitaj, kun bluaj, eĉ nigraj makuloj sub la okuloj, en disŝiritaj vestaĵoj, malpuraj kaj krome infektitaj per malsanoj.

La sanga dio de l' milito kompatis nenium, eĉ la silente-verdaj arbaroj estis falantaj pro unu eksvingo de ĝia aĉa mano.

El ukraina lingvo tradukis *E. Savĉin*

Estis la nokto . . .

(5-a ĉapitro el I-a parto de "Boule Carcasse")

PIERRE BROODCOORENS

Nun estis la nokto, bela kaj serena nokto aŭgusta, senluna, kiun la granda kaj pala ĉielo mistere lumigis per ĉiuj astroj, kiuj ĝin plenigis.

Alitempe, la okuloj de la homoj estus leviĝintaj emocie al la plenstela ĉielo. Iliaj koroj senĝene elverŝiĝus; iliaj manoj reciproke sin dezirus; ili estus rigardantaj sin kiel fratojn suferantajn pro la samaj malfeliĉoj kaj batalantajn por la sama feliĉo. Sed ilia altruismo ne plu ekzistis; la malamo ilin malkunigis.

Ho! beleco, malklariganta beleco de la aŭgusta nokto, super la stoplokampoj!

Longaj ŝkarpoj blankaj trenis mole tra la movbrilantaj konstelacioj. En la abiejoj varmetaj blovondoj intertempe disverŝiĝis, kaj la sablo de la maldensejoj restis varma sub la mano. Ĉie aliloke la malvarmeto leviĝis.

Ĝi leviĝis kun laodoro de la tero, akra kaj ega. Eĉ ne bloveto skuetis la foliaĵojn. Senmovaj kaj nigraj, ili atendis la taglumon. Ili atendis la sunan klarecon por denove bani sin en ĝi kun ĝoja tremado. Kiu povus esti kredinta ke duono de Eŭropo estis stariĝinta kontraŭ la alia, ke teruraj masbuĉadoj estis okazintaj kaj kiuj nur estis la komenco de aliaj masbuĉadoj pli teruraj ankoraŭ, de kiuj neniu povus antaŭvidi ĉu la sekvojn, ĉu la finon? Neniam la naturo estis pli bela, neniam ĝi estis pli amanta. La Odo al la Ĝojo de Beethoven leviĝis nekontraŭstareble al la lipoj. Kaj oni dezirus eliri, sin perdi tra la kampoj, en la astra belbrilegeco kiu kviete radiis.

Sed pezaj paŝoj sonis sur la stratoj. Ili sonis kiel la funebre-malĝoja kaj regula bruo de la plenŝoveloj da tero ĵetataj sur ĉerkon. Kaj tiuj paŝoj falis unu post la alia sur la koron de la homoj, kiuj aŭskultis en la ombro konsternigitaj kaj spiregantaj.

„Wer da?“¹⁾

Tie ĉi kaj tie, en la nigra kamparo, brilis la pinto de bajoneto aŭ la fajreca aĵo de kampkuirilo. La fortaodoro de la miloj da soldatoj sterniĝintaj kaj de la ĉevaloj tondmanĝantaj, sin miksis en la egan parfumon de la malsekaj herboj kaj de la faskigitaj avenoj. Subite eksonegis la bruo de ektuŝita ladaĵo; kaj oni aŭdis ankaŭ galopon sur ia malproksima vojo, aŭ voĉojn interdisputantajn en sovaĝa kaj atakema idiomo.

Kiam do la urboj estis vidintaj tiom da kunvenintaj estaĵoj? Ili ne memoris pri tio. Sed iliaj prapatroj sendube estus povintaj rakonti pri la primitivaj migradoj, kiam malsuprenirante el la altaj ebenaĵoj, la orientaj hordoj irantaj al la Okcidento laŭiris la riveregojn.

Milionoj da homoj estis kuŝiĝintaj sur la eŭropa tero. Milojn el ili jam forlasis la vivo: — ili ion ne plu devis havi kaj malmulte zorgis pri la komuna fosaĵo, en kiun la kampuloj ilin etendis unujn post la aliajn, post kiam ili estis aspergintaj ilin per petrolo aŭ kovrintaj ilin per kaŭstika kalko.

Ili estis mortintaj, mortintaj por profitoj, kiuj ne estis iliaj: kaj iliaj kamaradoj ankoraŭ vivantaj, kiuj dormis apud ili, sciis ke la sama sorto ilin atendis. Ili tamen ĝin kontraŭvole suferus kun rezigno, tute obeemigitaj de la treega potenco de la milita maŝino, kiun ili estis movigintaj. La arega animo anstataŭis la individuan animon. Eĉ ne restis en la homo la ombro de lia antaŭa pensmaniero. En ĉiu estis la konvinkiĝo rezonita kaj neŝancela, ke la kontraŭulo estis la sola kaŭzo de la monda katastrofo kaj rezulte devis sole esti priresponda antaŭ la historio. Dank'al la gazetoj, la registaroj estis pretigintaj, konservigintaj kaj intensegigintaj tiun spiritstaton. Kaj la ĝenerala enkazernigo, la kunmuzikaj marŝadoj, la mensogaj depeŝoj kaj la emfazaj paroladoj de la armeaj ĉefoj estis portintaj en la plej alta grado la mensan malsanon vaste priparolitan de la salajrita gazetaro. La junaj fraŭloj, la edziĝintaj viroj kaj la familiopatroj fieris pri sia simileco je la pratempaj romanoj. La venkbultenoj proklamis ilian heroan kuraĝon kaj ilian maltimon pri la morto. Tiu heroa kuraĝo kaj tiu maltimo pri la morto estis vere la rezultato de senkompata disciplino de la senkonscia konkuremo aŭ eĉ simple de la alkoholo grandkvante glutita, ĉar la rasaj aŭ naciaj malamoj, stimolitaj de la ĵurnaloj kaj ekspluatitaj de la direktantoj, ne sufiĉis por forgesigi la homojn pri la lecionoj de la okcidenta civilizacio kaj de la dia instruado de Kristo. Cetere ili estis hejmosidaĉintaj en la paco; la bruego de la kanonoj kaj la vido de la sango ilin terurigis. Estas pro tio ke la suboficiroj estis senombraj. Ili estis ricevintaj la severan ordonon revenki la malnovan militspiriton celdirektante sian revolveron al la soldatoj, en kiuj ĝi duondormis.

Kun permeso de l'aŭtoro tradukis *Léon Bergiers*.

¹⁾ Kiu tie?

Popolo kaj la milito

(Notoj el taglibro)

M. GORJKI

Moskva fiakristo: harriĉa, kvazaŭ senokula, vizaĝo; la ĉevalo — kvazaŭ miksa ido de kamelo kaj ŝafino. Sur la kapo — ĉifita, disŝirita ĉapo; la blua kaftano ankaŭ estas disŝirita sub la brakoj, el la truo de feltboto eliĝis — mokincitante — malpura peco de vindĉifono. Oni povus ekpensi, ke ĉi homo ornamis sin per ĉifonoj intence, por montri:

— Rigardu, ĝis kia grado estas mi malriĉa!

Li sidas flanke sur la kondukbenko, krucosignas apud ĉiu preĝejo kaj maldiligentete rakontas per raŭketa voĉo.

Mi demandas lin: kion li pensas pri la milito?

— Ni — kion ni pensu? Caro militas, do li pensu.

— Ĉu ĵurnalojn vi legas?

— Ni estas nelegantaj. Iufoje en tetrinkejo oni aŭdas: oni malantaŭeniĝis, oni antaŭeniris. Ĵurnalo — kio ĝi estas? En nia vilaĝo unu kamparano mensogas multe, do oni lin nomas — Ĵurnalo.

Li gratas ĉe la akselo per vipbastono kaj demandas:

— Ĉu batas nin germano?

— Jes, li batas.

— Kaj kiu havas pli multe da popolo: ĉu ni, ĉu li?

— Ni.

Svingante per la vipo super la malglathara postaĵo de la ĉevalo, li filozofe-trankvile diras:

— Jen vidu: en akvo la butero ne dronas . . .

En la ĝardeno, kontraŭ "Popola Domo" grupo da diversaspektaj homoj aŭskultas viglan paroladon de malgranda soldato.

Lia kapo estas bandaĝita, la helaj okuloj inspirplene brilas, li kaptas homojn per la manoj, zorgante ke oni aŭskultu lin atente, kaj altenore semas la vortojn:

— Fakte, — ni certe estas pli fortaj, sed en ĉio cetera ni ne povas rezisti kontraŭ ili! Germano militas kalkuleme, soldaton li ŝpareme elspezas, kaj ĉe ni — hura! — kaj oni ŝutos per unu fojo la tutan grion en la kaldronon . . .

Grandkreska, korpulenta kamparano, en disŝirita palto, parolas gravtone kaj base:

— Ĉe ni, glor' al Dio, oni ne scias, kien eĉ ŝovi la homojn; ni havas alian prikalkulon fari tiel, ke pli vastaspace oni povu loĝi.

Dirinte tion, li dolĉe ekoscedis. Estas deziro aŭdi en liaj vortoj ironion, sed — lia vizaĝo estas ŝtonsimila, la okuloj — trankvile dormaj. Grizeta, ĉifita homo jesas al li:

— Ĝuste! Ja por tio estas la milito: aŭ teron fremdan konkiri, aŭ popolon mortigi.

Kaj la soldato daŭrigas:

— Kaj aldone eraro estas farita: oni fordonis Polion al poloj, jen ili diskuris: iuj al ni, aliu — al ili; nu, ili jen malhelpas: mankas deziro ĉe ili unu la alian bati . . .

La grandkreska kamparano konvinkite kaj trankvile diras:

— Oni devigos — kaj ili batos! Ekzistu nur la devigisto, kaj bati — oni batos! La popolo ŝatas interbatiĝi . . .

Kaj ĝenerale pri tiu ĉi malnobla, hontiga buĉado filistruloj parolas, kiel pri okazantaĵo tute fremda por ili, parolas kiel spektantoj, ofte eĉ malice, sed — mi ne komprenas: kien, kontraŭ kiu estas direktita ĉi malico? Oni tute ne povas rimarki, ke kritiko kontraŭ la regantaro pli-

fortiĝas, aŭ ke la negativa rilato al ĝi kreskas. Disvolviĝas abomena, filistreca anarkismo.

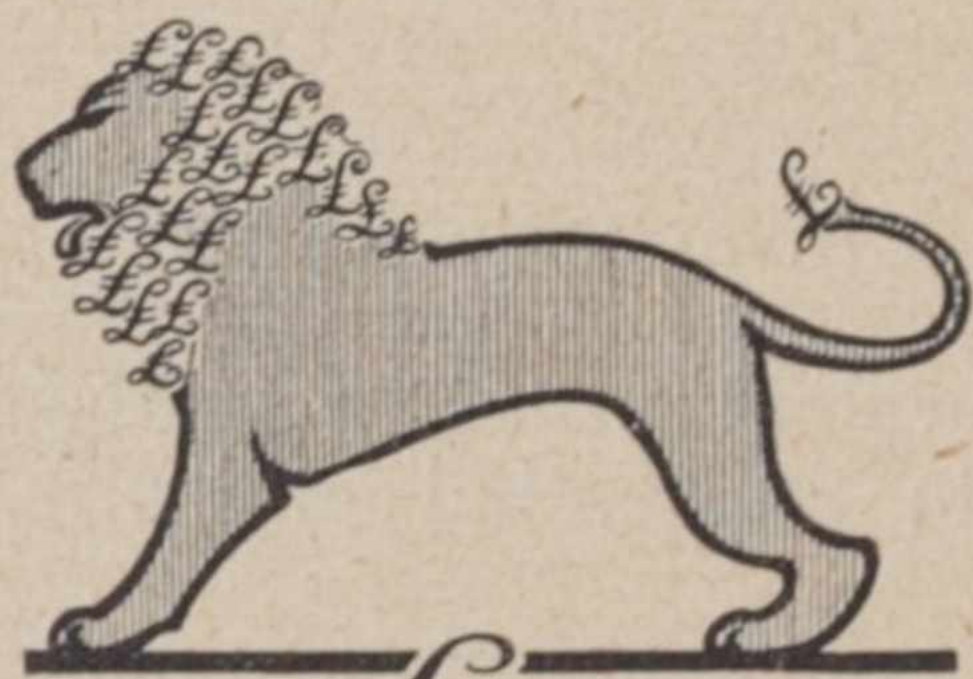
Komparante ĝin kun opinioj de laboristoj, oni klare vidas, kiom senmezure pli supere estas disvolvita ĉe la lastaj la kompreno pri tragedieco de l' okazantaĵoj, ankaŭ eĉ la sento de "ŝtateco" aŭ, pli precize, de homeco. Tio estas rimarkebla eĉ ĉe la "neorganizitoj", jam ne parolante pri la partianoj, kiel ekzemple k-do P. Skorohodov. Antaŭ kelkaj tagoj li estis rezonanta:

— Kiel klaso, ni pro la milita malvenko gajnos, kaj tio, certe, estas la ĉefaĵo. Kaj tamen — la animo doloras. Honte estas, ke ni militas. Kaj tia kompato al la popolo estas ĉe mi — eĉ esprimi mi ne povas. Ja, pri-pensu: pereas la plej sanaj homoj, kaj ili morgaŭ laborus. Revolucio postulos por si la plej sanajn. Ĉu sufiĉos da ni?

Li bone komprenas la gravecon de kulturo:

— Estas malsaĝe diri, ke kulturo estas burĝeca kaj por mi malutila. Kulturo estas — nia, plenrajte nia afero kaj heredaĵo. Ni mem decidis, kio estas superflua kaj malutila, mem ni ankaŭ forĵetos tion. Komence necesas rigardi: kio kion valoras. Krom ni neniuj rajtas decidon fari. Antaŭnelonge en nia regiono iu kar-amiko dum pli ol tuta horo la kulturon estis neni-iganta; mi pensis: ĉi tiu homo deziras pruvi al mi, ke bastŭo estas pli bona ol boto. Instruisto kia, vidu! Vergi tiajn necesas . . .

El rusa lingvo tradukis G. Dem.

LA LEONO DE IMPERIO

Vidu la klarigon sub la paĝo
(

La homarmanĝanta Drako

MARK STARR

Ankoraŭ transpaŝas la mondon fantomo terura. Ĝi trenas post si malsanon, malsaton kaj morton. Ĝi kaŭzos mondmiliton neimageble abomenan, en kiu kredeble la homaro mem pereos. Dum infanoj mortas pro malsato, ĝi konstruas armeojn ŝipan kaj landan ĉiam pli kaj pli grandajn. Scienco pro-stituita aplikiĝas al la produktado de venenigaj gasoj. Meĥanikistoj preparas bombojn, plej bone malsu-prenŝuteblajn sur dormantajn urbojn. Ĉio ĉi okazas laŭ la ordono de la drako — Imperialismo.

En Britujo estas ĝia hejmo plej frua. Sed la idoj disvastiĝis tra la tuta mondo kaj ofte intermalpacas. La ido, Usono, nuntempe grandiĝis ĝis ĝi ekestras la postmilitan mondon. En la ungegaron de la brita drako enfiksiĝis multaj landoj kaj ekspluatado sekvis. La protestoj de la viktimoj dronis en ilia sango. Sed laŭ la brita edukado ĝi estas ne drako, sed "amanta krompatrino", kiu helpas al neinteligentaj rasoj civiliziĝi. La "amanta krompatrino" reaperas en lernolibroj de ĉiuj nacioj.

Samspecaj drakoj luktas por gajni mondregon, krudaĵojn kaj vendej-ojn. Jen bela mondo. Interne ĝi enhavas ŝtonon, karbon, oleon kaj mineralojn kaj ĉiujn necesajojn por industrio; tritiko aŭtune plaŭdetas en la veno. Arbaroj ne sole prezentas belecon, sed ankaŭ donas objektojn meblajn. Fiŝoj svarmas en riveroj kaj en maro. Oni ne povas kulpigi

Tiu ĉi originala desegnaĵo montranta modernan drakon de la imperialismo estas prenita de sur kovrilo de angla gazeto "Plebs" (Majo 1924), kiu estas dediĉita al la laborista edukado. Oni povas vidi laŭ tiu ĉi sprita bildo la veran senmaskigitan esencon de la imperialismo, kiu estas fakte nur kapitalisma drako kun ĝiaj potencaj harkovrita kolo kaj vosto — ĉion-pova mono (L signifas: funto sterlinga). Kun ĝojo oni povas konstati, ke la tre pasiva kaj tro respektanta malnovajn tradiciojn brita laboristaro ankaŭ seniluziĝas pri la belaj trompoj de la imperialista romantiko.

la Naturon pro ekzisto de malriĉeco. En fabrikejoj mirindaj iloj teksas, martelas kaj traboras laŭ plaĉo de homoj. Vaporforto kaj elektro, vento kaj akvofalego subiĝis al la homvolo. Marbordo estas ligita kun marbordo per fervojoj. Aeroplano kaj radio ebligas mondan fratecon.

Tamen la drako de Imperialismo aplikas ĉion por detruo kaj konkiro, kaj dividas la laboristaron. Memorante la lastan holokaŭston¹⁾, ni dediĉu niajn vivojn por ĝisfine mortigi la malĉastiganton. La detruanto fariĝu la detruito; la manĝanto fariĝu la manĝito per leviĝo de la laboristaro internacia.

1) Holokaŭsto (FAHIP) — brulofero.

Sufiĉe da militado!

Armin T. Wegner

Sed tiuj ne estas pli bonaj, kiuj vokas: "Sufiĉe da militado — ni volas narkotiĝi en vino, dancado, religio, teatro, amo kaj amuzado. Ni estas sataj je morto!" Kiuj parolas tiel, tiuj ne konis la suferon. Ili estas, kiuj envere servas al mensogo; pro spritaĵo, pro bela libro ili estas pretaj trompi la horon je ĝia doloro. En siaj dormo, malkuraĝo, nepensemo ili ĉiam perfidos la pacon, kiel ili perfidis ĝin la unuan fojon.

Sed ni volas kantadi la militon senfine. Ni — poetoj, pentristoj, muzikistoj, aktoroj, ni filozofoj, ni ekonomiistoj kaj homaramikoj, ni volas pentri la militon tiel terure sur la murojn de via vivo, ke vi ne plu ĉesos rigardadi ĝin. Ĝiajn spiregantajn kanonojn, la nekalkulitajn amasojn de ĝiaj kadavroj, kiuj kovras la horizonton, ĝiajn sangumitajn uniformojn, la elŝiritan intestaron, la frenezigan bruegadon, la fenditajn ventrojn de l'ĉevaloj, la forbrulantajn urbojn, la multultombojn, kiuj estas plenigitaj je putraĵo kaj koto, la venenojn de l'epidemioj, la puson de la seksmalsanuloj, la kriegojn de l'vunditoj, la malsatantajn infanojn, la flavajn kaptitulvizaĝojn, la disŝiratajn de malespero kaj larmoj patrinojn ni volas rekonstrui antaŭ vi kun tia amo, kun tia zorgemo, kun tia obstineco, sen ĉeso, ke vi kuregos ekterurigite, kiel persekutata ĉasaĵo tra ĉiuj horoj de via estonto.

Ne, neniam sufiĉe pri milito! Neniam sufiĉe pri malamo, sufero, perfido, malamikaĵoj, pri detruitaj kampoj, kiuj ne plu portos rikolton, pri aviadistoj, kiuj sin interfrakasas kiel vulturoj. Neniam sufiĉe pri diskrevitaj en profundego ŝipoj, pri kaĉo el sango kaj homa karno, pri mortpafitaj infanoj, pri detranĉitaj membroj kaj sekse perfortitaj virinoj. Neniam sufiĉe pri la fajraj flamoj, kiuj bruligas vizaĝojn, pri portantaj morton pafegaĵoj, kiuj disfendigas urbojn trans multaj mejloj, kiuj ruinigas domojn, kaj pri de hundoj mordataj korpoj de l'mortigitoj, kiuj alvokas nin: "Pro kio ni mortis?"

Vi ne spiru sen plenesto de viaj pensoj per teruro, per malbenado. Krome: la horojn de via laboro, nenionfarado, manĝado, de viaj amo kaj dormo ni volas plenigi per la naŭzigaodoro de la sango kaj de la putrado, por ke aperu sur via frunto la ŝvito de l'timo, por ke vi sufokiĝu pro la salivo en via gorĝo. Kiel la fianĉino, kiu oferis la amaton, kiel la edzino, kiu perdis la edzon kaj ankoraŭ dormas kun lia ombro, tiel vi dormu kun la ombro de la milito. Cent jarojn vin turmentu abomenaj sonĝoj, por ke eĉ la genepoj ankoraŭ vekiĝu terurigite el dormo, por ke ĉe patrinoj, kiuj ekakuŝas, la ventro sin fermu pro timo naski filon por militado — ĝis kiam la krimo de tiu ĉi jarcento estos punsuferita, kaj ĝis kiam la homoj, kiuj en kulpo kaj frenezo vivas sur tiu ĉi terglobo, ekkonos ke neniu alia forto rajtas plenigi la korojn, ol sole la boneco.

El germana lingvo tradukis *H. M.*

Militmonumento

E. FISCHER

Burĝoj de malgranda urbo intencis starigi monumenton al soldatoj batalmortintaj dum la milito. Ili elektis komitaton, kiu konsistis el pastro, buĉistmajstro, domposedanto kaj pensiumita kolonelo. Post longaj konsiladoj la sinjoroj-komitatanoj iris al skulptisto, kiu estis alvojaĝinta antaŭ kelkaj tagoj kaj vivis strangan vivon de ermito. La fremdulo, pri kiu oni rakontis aventurajn historietojn, ne havis bonan famon, sed iel oni estis sciiĝinta, ke li estas granda artisto, kaj la komitatanoj, opiniante ke ili devus sin distingigi, iris al li.

La skulptisto akceptis la sinjorojn en malgranda ĉambro mizere meblita, kaj demandis mallonge kaj ĝentile, kion ili deziras de li. En la ĉambro troviĝis nenio krom granda nigra kruco, ĉirkaŭvolvita per pikdrato tute rustinta. La artisto mem estis alta maldika viro, perdinta unu okulon. La rigida vitra okulo, metita en la malplenan orbiton, ne malmulte erarigis la sinjorojn-komitatanojn, kaj ankaŭ la alia okulo, kiu flagris mallarĝe kaj danĝere el sub duone fermitaj palpebroj, ne plaĉis al ili.

Post kelkaj ĝeneralaj frazoj la pastro eldiris deziron sian kaj de siaj kolegoj.

— Vi volas militmonumenton? Kion vi imagas je tio?

La tono de tiu ĉi demando estis tiom stranga, ke la sinjoroj reciproke sin konsternis alrigardis.

— Vi ja havas specialajn dezirojn? — la voĉo de la unuokululo tranĉis la fatalan silentadon.

— La artecon ni kompreneble lasas al vi, — diris la kolonelo kolektiĝinte. — Ĝenerale ni havas opinion, ke glorfaroj de nia glorplena armeo devas esti eternigitaj. Eble vi prezentos la patrujon, kompreneble simbole, surmetantan laŭrokronon sur la frunton de dekorita heroo.

— Ĉu ne estas konsilinde prezenti la patrujon per plenkorno, el kiu falas pluvo de bravecomedaloj kaj aliaj meditigaj honorsignoj?

— Tio ne estas malbona penso, — la kolonelo ekvigliĝis kaj ĝojis pri la afableco de l' skulptisto. Nur la rigida vitrokulo lin ankoraŭ ĉiam ĝenis. — Sed mi preferas laŭrokronon. Mi ne povas imagi la monumenton sen laŭrokrono.

— Eble mi skulptu majestecan anĝelon, vipantan per laŭrobranĉo soldaton al atako!

— Kiel vi tion opinias? — demandis duonkonfide la kolonelo.

Sed la buĉisto lin interrompis, kaj liaj vortoj kiel graso gutis en la ĉambron:

— Mi preferas ion naciecan, nepre ion naciecan. Prezentu fortan infanteriiston, kiu disbatas kranion de anglo aŭ franco per la pafilkapo. Vi ankaŭ povas doni al la malamiko kelkajn judajn trajtojn, tiel ni trafos du muŝojn unubate.

— Ĉu oni povas prezenti efikon de artilerio? — demandis la skulptisto fermante la vivantan okulon tiel, ke la morta vitro rigide kaj glaciiginte fiksrigardis la buĉiston. — Viron dispecigitan de grenado. Oni povus ordigi la grenadpecojn kaj la disŝiritajn membrojn tiel, ke ili formos meditigan sentencon naciecan.

— Tion la popolo ne komprenos! — rediris la buĉisto.

— Mi opinias la ideon tro riska, — diris per milda voĉo la pastro. — Oni povus enkonfliktiĝi kun la humaneco. La arto devas idealigi kaj efiki plinoblige. Ni ne forgesu, ke niaj herooj militiris por Dio, imperiestro kaj patrujo kaj ni restu ĉe la nobliga flanko de l' milito. Mi imagas Kriston, levantan iun falinton . . .

— Kaj almetantan al li la Feran Krucon, ĉu ne, via pastra moŝto?

— Mi ne pensas pri teraĵaĉoj! — respondis la pastro per intima voĉo.

— Oho! — rediris la kolonelo, — mi estas posedanto de l' Fera Kruco!

— Ne malkomprenu min, sinjoro kolonelo. Mi honoras la Feran Krucon, sed la kruco de Golgoto por mi pli multe valoras. Estus ja tre poezie kaj malbanale montri agadon de la religio en la milito.

— Tre poezie kaj malbanale . . . Vi trovis la ĝustan esprimon por la milito, via pastra moŝto, — diris la artisto kaj liaj vortoj grincis kiel sabla glacio. — Domaĝe, ke ne estas eble modeli amasotombon, en kiu ĝermas belĉarmaj floretoj. Ĉu bone estus soldato surbatata al la kruco? Aŭ pastro, leganta meson sur pafilego? Aŭ grenado kun signo de venengaso kaj surskribo: Dio kun ni!?

— Ĉesu! — interrompis lin riproĉe la pastro. — Mi opinias, ke oni devas prezenti la noblon, la belon, la idealon de l' milito . . .

— Venu, sinjoroj! — diris la skulptisto, kaj io mola kaj dolora disrompis lian voĉon. — Mi delonge laboris super monumento por militistoj kaj mi estas preta disponigi al vi la laboraĵon.

Kaj li kondukis la sinjorojn-komitatanojn, kiuj ne sciis kion signifas ĉio ĉi, en grandan malplenan ĉambron.

En mezo de la ĉambro altiĝis argile formita, malĝoja kaj grandega faraĵo. Sur soklo formita el terure dispecigitaj homkorpoj, ĥaosaj kapoj, trunkoj, brakoj, kruroj, el kranioj, grenadoj, maŝinpafiloj, gasmaskoj kaj ŝtorkaskoj, sidis giganta virino kun enfaleginta vizaĝo kaj kun turmentege malfermitaj orbitoj, kvazaŭ nekapablaj al eĉ unu rigardo, unu larmo. Kaj oblikve super la sino de la virino kuŝis mortinto, dismembrigita kaj apenaŭ simila al homo. Ĉirkaŭ la frunto de la virino serpentumis krono, plektita el pikdrato.

La sinjoroj komitatanoj alrigardis la superhoman faraĵon korprenite kaj silente, kaj ne sciis, kion senti.

La skulptisto estis alirinta la soklon kaj lia kapo kun fermetita okulo kaj minace rigardaĉanta vitrokulo kuniĝis fantome al la ĥaoso de l' milito. kiun li kreis el sufero kaj teruro.

— Tro certe ne . . . — kraĉtuis la pastro embarasite.

— Tio ne estas konforma al nia celo! — kompletigis la buĉisto, kaj ĉiuj faciligite ekspiris.

— Vi ricevos la monumenton senpage, se vi donacos la monon al invalidoj, vidvinoj kaj georfoj! — diris la skulptisto, malrapide malfermante sian vivantan okulon tiel, ke ĝi estis direktita grande kaj ardante al ili.

La komitatanoj alstrabis sin reciproke. Subite ekkuraĝiĝinte la kolonelo morale indignis:

— Tio estas makego kontraŭ la patriotaj sentoj!

Kaj la pastro:

— Tio estas makego kontraŭ la kristana kredo!

Kaj la buĉisto:

— Tio estas makego kontraŭ la naciecaj idealoj!

Kaj la domposedanto:

— Tio estas makego kontraŭ la humaneco!

— *Tio estas la milito!* — ekkriis la skulptisto.

— — — Tiam la sinjoroj-komitatanoj rapideme forlasis la ĉambron kaj sentis sin rifuĝintaj, nur kiam ili estis malproksime de la domo de l' artisto.

Poste ili iris al honesta ŝtonhakisto de la urbo, kiu faris al ili monumenton konforme al la kristanaj, naciecaj, civitaj kaj humanaj idealoj de granda milito!

El germana lingvo tradukis *Jürgen Meyer*, Emden.

Se mi estus patrino

EN KVINNA

Se mi estus patrino kaj havus filon, kiu estas irona militon por mortigi, tial ke la regantoj ordonis kaj devigis lin, tiele mi dirus al li:

— Mia filo, restu ĉi-tie! Mi donis al vi vivon, por ke vi faru la bonon kaj estu utila por la socio kaj via samulo. Vi dediĉu vian vivon al la paco, al la justeco kaj laboro, kaj vi havas devojn rifuzi fariĝi mortigisto.

Vi ne mortigu aliulojn en la batalo, ankaŭ vi ne estu mortigota.

Vi estos pioniro, antaŭbatalanto por la plej nobla, kion konas la homoj, por la amo, la amo al la tut-homaro...

Kaj se mia filo ne volus aŭdi mian parolon, rifuzus la konsilon de la patrina koro, sekvus siajn komandantojn kaj lasus sin konduki al la buĉejo, tiam mi efektivigus ĉiujn fortojn de mia patrina koro por provi malhelpi lin kaj diri al li:

— Ne fariĝu mortigisto! Ne iru al la milito! Ne ŝarĝu vian konsciencon per mortigo!

Se mi estus patrino kaj oni volus venigi mian filon al la milito, mi dirus:

— Mia kara, knabo de mia koro, restu ĉe mi, ĉe via patrino, kiu neniam instruis vin malami filojn de patrinoj en aliaj landoj, kiu neniam instruis vin venĝi, kiu nur instruis al vi la bonon, kio estas bona por ĉiuj. Aŭskultu miajn parolojn, mia kara infano, parolojn, kiuj donas esprimojn por la patrina koro, kiu amas sian infanon kun doloro. Aŭdu min, kiu volas fari vin bona kaj nobla, kiu klopodas doni al vi bonan animon en sana korpo, sed ne aŭskultu al tiuj, kiuj volas inspiri kruelajn instinktojn en vian sendifektan animon!

Ho, se mi estus patrino kaj portus mian knabon sub mia koro kaj en doloro donus al li la vivon, unue inter ĉio mi instruus lin malami militon, la leĝigitan mortigadon. Mi instruus lin, ke li amu. Kaj mi dirus al li, ke estas tiel nenature starigi limojn inter la homoj, kiel estus nenature starigi limojn por la lumo aŭ la scienco. Ĉiuj homoj fariĝu gefratoj, ĉu ili estas francoj, ĉu germanoj, blankhaŭtaj aŭ kolorhaŭtaj.

Se mi estus patrino, kaj oni volus venigi dudekjaraĝan filon al la milito, mi dirus al li:

— Rifuzu fariĝi mortigisto. Nur unu militon vi devas partopreni, sanktan militon, la plej sanktan militon — la militon por libereco kaj justeco, la militon kontraŭ subpremo kaj maljusteco. En tiu milito vi devas fariĝi bona kaj kuraĝa soldato, al tiu milito vi devas dediĉi vian vivon, ĉar tiu milito estas samtempe la milito kontraŭ la milito, la milito por la eterna paco inter la homoj.

Tiele mi parolus al mia filo, se mi estus patrino.

El la sveda tradukis *Karl Johansson*.

Postnoto de la trad. La ĉi supra verketo estis vastigata dum 1914 j. en laboristaj medioj por propagandi kontraŭ la imperialista milito. Ĝi estas subskribita per pseŭdonomo: „En kvinna“, kio en esperanto signifas: virino. Kun la sama pseŭdonomo ĝi aperis ankaŭ pasintjare en kelkaj laboristaj gazetoj.

Ĉina laborista kanto

CAN-GUJANG-CI

Leviĝu multsufera popolo de Ĉini!
Ja ege piedpremas nin imperiismo;
Se tuje kontraŭ ĝi ne ribelos fratoj ni —
Eterne estos ni en de mallum' abismo.

Imperiistan premon for!
Senjuga estu lando nia.
Ĝi estas nia propra zorg' —
Rapidu do popol' ĉinia!

Leviĝu, ho leviĝu popolo-suferant'!
Nin fimilitaristoj ja senlime premas,
Aŭskultu! Ni ne estu kanona plu viand',
Kaj tial ekribeli fine ni ja devas!

Militaristojn rabajn for!
Rompiĝu de l' suferoj ĉeno!
Ĝi estas nia propra zorg' —
Kaj ni komencu ĝin sen ĝeno!

Sufiĉas jam sklaveco, sufiĉas jam sufer' —
Leviĝu vi popol', dronanta en doloro!
Batali se ni tuj ne komencos por liber' —
Eterne ni vegetos en la malhonoro.

Kuraĝe al revoluci'
Sub la standardo ruĝ-ardanta!
Ĉar tio estas zorg' de ni —
Ĝin estu ni jam komencantaj!

Postnoto de la tradukintoj. Kvankam la imperiista milito furiozegis precipe sur la kampoj de Eŭropo, ĝi ne restis seneĥa eĉ en la malproksima oriento. Proklamita kiel “lasta milito”, kiel “la milito kontraŭ militarismo”, ĝi fakte pligrandigis la imperiistajn tendencojn de grandpotencaj ŝtatoj, ĝi multobligis la semojn de nova milito, ĝermanta en la kapitalisma sociordo mem. Kaj ĉe 150 miliona popolo de duonkoloniigita Ĉinio kreskas la konscio, ke ĝin minacus senfina sorto de “kanona viando”, se povus eterne daŭri la nuna sociordo de jugo kaj premego. Klare tio montriĝas ankaŭ en la ĉi supra kanto de juna ĉina proleta poeto — k.do Can-gujang-ci, vokanta per siaj versoj al la sola rimedo kontraŭ militoj — al la revolucio. La esperantigo estas plenumita el ĉina lingvo de niaj ĉinaj k.doj-esperantistoj, studentaj en Moskva komun. Universitato por laboruloj de oriento, helpitaj de k.do G. Demidjuk.

La milito

(El la libro: "La dezerto") — MANUEL RIBEIRO

Mensogo! Mensogo! Demandu tion al la dekkvin milionoj da mortintoj, kiujn la tero ankoraŭ ne tute formanĝis, oferbuĉitaj pro la ambicioj de la plej malnobla senskrupula komercado, kiun la mondo vidis. Demandu tion al la senkulpaj viktimoj de la plej granda krimo, kiun rakontas la historio.

Ha, la milito! Ĝi sola sufiĉas por justigi ĉiajn indignojn, ĉiajn ribelojn, ĉiajn perfortojn kontraŭ socisistemo tiel nesufiĉa kaj tiel neperfekta, kiu ne sciis aŭ ne volis eviti tian katastrofon. Ĉar ne estis la popoloj, kiuj frakasis la digojn de la prudento kaj devigis, per nerezisteblaj impulsoj, la senpovajn registarojn; estis la politika makiaveleco, antaŭpripensita kaj rigida, de la kancelarioj, kiu puŝis unujn kontraŭ la aliaj, milionojn da homoj, kiuj ne malamis sin reciproke, kiuj ne konis sin reciproke, kiuj ne volis nek deziris la militon. Kaj la milito okazis, monstra fiegoisma milito, kiun la kulpintoj, la profitintoj, la sugestitoj, la ĉarlatanoj estis dezirantaj valorigi je nobleco, je altsentemeco kaj je neprofitemaj oferoj. Por krei entuziasman kaj heroeman atmosferon ili nomis la tendojn — Paladiumoj de la civiliziteco kaj la vendotablojn — oferaltaroj, kie la sango de idealema fitrompita junularo fluus fiere, epopee kaj sindone, holokaŭste¹⁾ je la Justeco kaj je la Vero.

Antikvatempe la militoj estis pravigeblaj; la formiĝantaj etnikaj unuoj klopodis per sangverŝigaj eliminoj kaj porregaj luktoj okupi surtere, laŭ formo kaj kapacito, la habitaton²⁾ por siaj stabilo kaj persisto. Krom tio, en la militoj estis idealo. La homoj bataladis pro principoj aŭ pro kredoj; pro la libereco aŭ pro dio.

Nuntempe senpripense interbuĉas sin milionoj da estaĵoj; oni puŝjetas la kamparanojn, la laboristojn, ĉiujn iulandajn validajn homojn pace laborantajn kontraŭ la laboristoj, kamparanoj kaj ĉiuj pacemaj produktantoj alilandaj, por la konkiro de fervojo, de strategia punkto; oni senhomigas la hejmojn, oni rubigas urbojn, oni ruinigas popolojn por ke angla kotono povu eniri en Libanon kaj en Bombainon, ne trovante tie la germanan kotonon pli malmultekosta. Kaj ĉi tio estis la milito.

Ne plu estas la hejmo, la terpeco, kie oni vivadas, aŭ la patrolando, kiun oni defendas, ĉar nek la germana kamparano avidas la latinan teron nek la latina laboristo avidas la germanan laborejon; ankaŭ la spirito de konkiro de la mondo ne plu entuziasmigas la popolojn.

Tio, kion oni defendis, estis la luktantaj interesoj de financistaj oligarkioj, de senpatriaĵ friponoj de la internacia kapitalismo, de kaperistoj de industrio kaj komerco, serĉantaj per egoisma promilita konkurado, kontraŭ la instinktoj de solidara kunlaboro por la paco, ekspansion kaj kampon por ilia ambiciega nesatigebla malŝparemo.

Kaj kio rezultis el la triumfo de la vero kaj de la justeco, ridindaj lemoj de la granda milito? — La nekontentigebla febro de spekulado, de komercado kaj de pirataro, sensaĝiganta la mondon; la nesatigebla avido je oro, je sibariteco kaj je diboĉo kun ties karakteraj koruptoj.

Ne! Reĝimo kiu, dum plena triumfo de scienco kaj arto, kiam ekzistas tiom da revo al feliĉo, tiom da aspiro al perfekteco, tiom da deziro al paco, — nur apelacias la militon, kaj kiu ne utiligas por solvi konfliktojn, — kiam ĝi ne estigas ilin, — alion ol pafilojn anstataŭ rezonoj, perforton anstataŭ pripensitaj agoj, malordon anstataŭ ordo, — estas absurda, maljusta kaj malperfekta socireĝimo, kiun ĉiu bonon amanta homo devas detrui.

El portugala lingvo trad. *Abilio Ribeiro*.

1) Holokaŭsto (FAHIP) — brulofero; G — Brand- aŭ Sühn-opfer; R — бесоожжение.

2) Loko, kie nature kaj nealklimatigite naskiĝas kaj kreskas ia estaĵo.

Al la registaroj kaj popoloj

E. D. MOREL, M. P.

Antaŭ dek jaroj vi kondukis viajn popolojn al la buĉejo.

Per ruzaj rimedoj, tra malrektaj vojoj, en sekreta konklavo, per intrigo kaj kontraŭintrigo, superante viajn konkurantojn laŭ via ruzemo, vi delonge estis preparintaj, egale kun ili, la vojon al Morto por la popolamasoj.

Vi babiladis al ili pri libereco, justeco, progresado, sendanĝereco kaj paco.

Vi ordonis al ili, ke ili buĉadu en la nomo de Dio, pretendante ĝian sankcion por via entrepreno, alvokante la kompateman Kriston, kiun vi denove krucumis sur la kruco.

Vi promesis al ili mondon laksigitan de la avideco de la malamo.

Purigitan per ilia sinofero, sanktigitan per ilia turmentegado, purigitan per la larmoj de virinoj, lavitan blanka en sango:

En la sango de junuloj.

Monatoj sekvis monatojn: jaroj mortis kaj naskiĝis; ankoraŭ vi ordonis ilin mortigi.

Piedpremitaj senformaj en la soifan teron, ŝiritaj kaj disfrakasitaj; sangaj kavaĵoj, kiuj foje estis brustoj; okuloj el la kavaĵoj blovitaj, membroj kripligitaj, dependantaj malligite; mortantaj pro soifo kaj vundoj en bombkavaĵoj, dolortordiĝantaj sur dratbariloj, trenantaj sian internaĵon, putriĝantaj dumvive meze de la malbonodoro de tranĉeoj surŝutitaj per kadavroj; grimacantaj maniuloj — vi faris ilin tiaj:

Vi! Vi!

Kian disputon ili havis kun tiuj, kontraŭ kiuj ili batalis, aŭ tiuj kun ili?

“Simplaj homoj” ĉiuj: ĉi tiu knabo el la Devona graflando, tiu knabo el Gaskonujo, ĉi tiu junulo el Badeno, tiu junulo el Toskanaj ebenaĵoj — ĉiuj plenaj je la ĝojo de l' vivo, ĉiuj produktaĵoj de komuna homa raso, partoprenantaj komunajn esperojn kaj dolorojn:

Laboristoj de l' mondo.

Se vi restus fidelaj al tiuj, kiuj bataladis, sed kiuj ne pereis, nemezurebla tamen estus via kulpeco.

Se vi plene servus al la bezonoj de la senedzigitaj kaj senpatritaj, nemezurebla tamen estus via krimo.

Tamen pardonon vi gajnus. Ĉar senlima estas la pacienco de la Popoloj, senlima la simpleco de iliaj koroj, senlimaj iliaj grandanimeco kaj pacienco.

Sed vi perfidis ilin.

Kie troviĝas la libereco, kiun vi promesis al ili? Ĉu ĝi estas la libereco malsati meze de diboĉa luksego?

Kie la libereco? Ĉu ĝi estas la libereco de la nesufiĉa almozaĵo?

Kie la justeco? Ĉu ĝi estas la justeco de la “Leĝo por malriĉuloj” kaj de la malriĉulejo?

Kie la garantienco? Ĉu ĝi estas tia garantienco, kian havas la sendomuloj?

Kie la bonstato? Ĉu estas la “bonstato” de malriĉegeco?

Kie la paco? Ĉu estas la “paco” de l' morto?

Ĉar nun vi preparas ankoraŭ unufoje bonrikolton al la rikoltilo de l' morto.

En via frenezeco vi kreas eĉ pli malnoblajn ilojn por detruado.

En via malbonegeco vi denove dediĉas la havaĵon de l' popoloj al ilia ruiniĝo.

En via blindeco vi volas denove dronigi viajn perfidojn en la sango de l' senkulpuloj.

Vi plenigaĉas la ĉielojn perflugmaŝinaroj detruaj, kiuj baldaŭe envolvos dormantajn urbojn per venen-ventegoj: —

Detruantaj dum unu nokto la faritaĵon de centjaroj, —

Faligantaj bruligajn bombojn sur la mallargajn konstruaĵojn, kie viaj salajrosklavoj vivas, —

Elruktantaj mortigajn gasojn super la kamparo, —

Asfiksiigantaj tutajn komunumojn.

Malvarmsange, je cinikaj senkompatemo kaj antaŭmeditado, kiuj estigas vin la Majstroj krimuloj de ĉiuj epokoj, vi projektas la fatalon de l' Popoloj.

Freneze vi dehakas arbarojn el piceoj kaj abioj, karioj kaj fraksenoj por viaj aeroplanoj, estigas viajn laboratoriojn vestibloj por perfida mortigo, viajn hemiistojn dungitaj mortigantoj.

La Sciencon vi prostituas al la servado de mortigo.

Masbuĉadon laŭ amplekso neniam antaŭe pripensita vi altigas ĝis la rango de virto.

Detruadon vi projektas laŭ vasteco skuanta pro ĝia idioteco; detruon de centroj svarmantaj je loĝantoj, de grandegaj industriaj abelujoj, de rikoltaĵoj kaj tuta plantaĵaro.

La celobjektoj de viaj bomboj estos la hejmoj de la laboristoj en butikoj kaj fabrikejoj, en kortoj kaj kampoj.

En la nomo de Dio, kiuj kaj kio vi estas, kiuj faras ĉi tiujn aferojn? De kie via rajto regi, direkti, administri? Ĉu antaŭaverto de kolerego venonta ne transpaŝas la sojlon de via animtrankvileco?

Ĉu vi prijuĝas senlima la toleradon de la Popoloj?

„Daily Herald“ 1. 5. 23.

El la angla tradukis H. Stay.

Ne!

ST. R. STANDE

“Denove ili estos buĉantaj” —

Kafejoj kriis per miloj da ebriiĝintaj faringo. Aŭtomobiloj glitis senbrue sur glata asfalto kiel embuske kaŭrantaj bestoj kun febraj okulaĉoj.

En ĉiuj anguloj estis disĵetitaj paperĉifonoj spiregantaj per venĝo. Sangodoro en la aero.

Ĉe boteloj da ĉampano batante per pugno je tabloj la senpensaj langoj balbutis pri neceso de patridefendo.

Ekbalanciĝis antaŭ la okuloj ĉiuj dumdaŭre de 8-jaroj amputitaj manoj kaj piedoj — oni ĉirkaŭvolvis ilin per diverskoloraj ĉifonoj kaj donis al la homoj por kisi, kvazaŭ la naciajn relikvojn.

Ĉie... la samo... egale...

“Ili estos denove buĉantaj” —

Kun ĉarma gracio kurbiĝas flekseblaj figuroj de la oficiroj — el sub la largaj diverskoloraj ĉapeloj fluas al ili ondoj de la sekrete disflorintaj ridetoj.

Morgaŭ. Ĝenerala mobilizo.

Fiero aperas sur la blovitaj lipoj — provokaj okuloj serĉas kontraŭstaron.

Redakcioj laboras dum la tuta nokto — oni devas matene superŝuti la urbon per milo da raketoj.

Poetoj, artistoj, pentristoj atendas ekscitigitaj en antaŭĉambroj de la ĉefoj — la plialtigo de la verspago.

La fenestroj en la palaco de la militministro estas abunde lumigitaj.

Cie... la samo... egale.

"Ili estos denove buĉantaj" —

La obstina penso forĵetas ĉion, kio havas kun ĝi nenion komunan. Ĝi rigardas el ĉiuj preskolonoj de gazetoj — disetendiĝas sur ĉiuj ŝildoj — resaltas kvazaŭ pilko de ĉiuj faroj.

Mi volas ion diri. La obstina penso vestiĝas ĉiam en la samajn vortojn.

Mi salutas per ili ĉiujn konatojn. La edzinon.

Ŝi rigardas min per rigidiĝintaj pro timo okuloj.

Homoj forŝoviĝas antaŭ mi kaj balancas kompateme la kapojn — — —

"— — — ne la akrido vizitis kampojn — — —

nek pesto falis sur bruston senkovran — — —"

Mi vagas tra l'urbo. Ĝi konvinkigas min. Ĝi firmigas.

Oni devas diri — ne.

Mi krias: ne!

De malantaŭe rigardas min la ŝnuro de flagretantaj aŭtomobiloj.

El fabriko iris amase laboristoj.

La vizaĝoj estas ŝtonaj. Kiel rokoj.

Oni devas diri: ne.

Ĉie... la samon... egale.

"Ili estos denove buĉantaj" —

Kiam mi revenis hejmen, mi trovis el ĉiuj ĉefurboj de Eŭropo la telegramojn:

"Mi venos matene. Oni devas diri: ne."

De kie — ili — scias?

La nigra mallarĝa strio de la sejsmografo plilongiĝas senĉese — jam ĝi trapikis la murojn de observatorio.

Matene. Frapado. Ĉio estas plena je la ŝtonaj vizaĝoj.

"Vi vokis" —

"Mi? De kie vi scias?" —

"Momento. La strio. Ĝi plilongiĝas en senfinecon. Sen antaŭkonsento."

Ni rigardas longe reciproke en la okulojn. Ni premas la manojn.

"Do —"

"Ni pretas. Sen antaŭkonsento."

Ni foriris.

Per saltema malegala dancado leviĝas la hidrargo en la barometro.

La freŝaj ĵurnaloj kovriĝis per densa salivo de entuziasmo.

La fenestroj en la palaco de la militministro ĉiam ankoraŭ lumardis.

Akriĝado de tranĉiloj. Fabrikado de venenaj gasoj. Tekniko de la plej rapida pereigado de homoj kaj urboj.

Apud la domo estas amasoj.

Ĉie... la samo... egale.

Ni atendas. Aŭdiĝas batado de miliono da koroj.

Mi estas jam trankvila. Ni ĉiuj.

Amase staras laboristoj el fabrikoj. Kiel ŝtonoj.

Kun krako malfermiĝis la pordo de balkono.

Ŝtatestro. Stabo.

Mi aŭdis nur unu vorton: milito.

La strio de l'sejsmografo ekfrapis la rokon de steloj!

El ĉiuj ĉefurboj de Eŭropo uragane aŭdiĝis la kanto.

Unu vorto: NE!! Grandiĝinta!

La ŝtonaj manplatoj ekkaptis la martelon. Unu baton al la brilanta putraĵo.

Etingiĝis la lumoj en la palaco kies devizo estis: se vi deziras pacon, preparu vin militi".

Ĉie... la samo... egale.

La ŝtonaj homoj levis standardon — eksvingis ĝi super ĉiuj landoj kaj maroj:

"UNUIGITAJ ŜTATOJ DE L'MONDO."

El pola lingvo tradukis K. B.

Nur dolu!

(Festo de Laboro kaj Paco)

E. IZGUR

En sia artikolo, metita frunte de ĉi numero, Ernst Toller esprimas la opinion, ke nur en Rusio oni rajtas feste soleni la nunan datrevenon. La proletaro sovetia per la ĉi suba verko de sia poeto vokas ĉiujn proletojn aliĝi plej rapide al la Festo de Laboro kaj Paco, solenantaj sian venkon super la kapitalismo kaj super ĝia, pleje amata de ĝi, ido — militarismo. Nur volu! Nur volu! — vokas la impresiga poemo.

La aŭtoro, nia kunmembro kaj konata proleta verkisto, aŭtoro de pluraj verkoj en hebrea, rusa, ukraina kaj esperanta lingvoj, rezignis je ĉiu aŭtorrajto rilate ĉi poemon. Ĉar grava estas la rolo de belarta revolucia literaturo, ni opinias ke k. doj sukcesos utiligi la poemon, tradukante ĝin nacilingven kaj represigante (kun cito de la fonto) ĝin, precipe en la landoj, kie estas sentata manko de la revolucia belliteraturo. R e d.

Kun respektigo mi dediĉas tiun ĉi verkon al la plej inda batalanto kontraŭ la milito — (Henri Barbusse).

Granda, hela, ĝoja tago!

Tago de l' lumaj esperoj ĉe la premitaj, ekspluatitaj, humiligitaj kaj ofenditaj proletoj de l' tuta mondo.

La tago de ĝoja festado pri la venko sia, la venko de kalozaj manoj, la venko de nigra malklara laboro de laboruloj kaj kamparanoj sur la grandaj teritorioj de l' Sovetlando.

La mirinda luma tago.

Iu fantazia legendo, ekmurmuretita de timemaj revoj de l' generacioj, kiuj en sklaveco naskiĝis kaj en sklaveco mortis.

Ne estas plu tiranoj-reĝoj, policaj hundoj, turmentejoj, spionoj, ekzekutistoj . . .

Ne estas plu parazitoj-araneoj elsuĉintaj la lastajn sukojn el maldikaj, eiturmentitaj korpoj de laboruloj kaj kamparanoj . . .

Kaj okazis tio ĉi tiel simple. Eĉ saĝuloj de politika saĝeco demandis:

— Kial do ni ne povis antaŭvidi? Kial do ni povis tiom daŭre erari kaj opinii, ke duoble du faras kvin? . . .

Kaj okazis tio ĉi, ĉar per kolerego ekbrulis la nutrita de sklaveco popolo, ĝi prenis en siajn kalozajn manojn dikan, eĉ ne sufiĉe prirabotitan bastonegon kaj, armita per ĝi, ekiris kontraŭ la monstra forto de l' imperiistaj Krupp'aj ŝtalaj kuglegoj . . .

— Frenezulo! — oni kriis al ĝi el ĉiuj flankoj.

Sed tintante per ĉenoj de sia centjara mallibero, la popolo respondis:

— Ni estas frenezuloj? Kio do? Estu tiel! Vivu la frenezulo, ŝiranta la ĉenon de l' sklaveco . . . Kaj vi — iru for de sur la vojo, "amikoj": ni vin konas! Por sklaveco ni ne bezonas saĝon.

Kaj pli sukcese, ol Krupp'aj turmentiloj, la neprirabotita bastonego frapegis kaj frapegis la altajn murojn de citadelo de l' mallibero, premo, perforto kaj mokturmento, — la citadelo, kiu estis konstruata dum centkaj miljaroj de premeganta superrego, administrinta per helpo de fero, pulvo kaj malavare pripagitaj denuncoj.

Malaperis homoj-ŝargobrutoj, turmentitaj per vipoj de l' plirapidigistoj.

Libera devas esti homo en sia laboro kaj kreado, en elmontro de sia iniciativo kaj en sia persona vivo, lumigita de la plej granda suno en la mondo, de la suno de l' scienco, solidareco kaj klereco . . .

Kiu do diros al la nokt' foriranta: „haltu!“?

Kie estas tiu grandegulo, kiu povas haltigi la pendolon de l' Eterneco?

Kiu diros al la mortanta sklaveco: „vivu!“?

Falis de sur la ŝultroj la preminta portaĵo. Estas malfacile unumove rektigi la kurbigitan dorson . . . La ostoj doloras, ho kiom doloras . . .

Kaj ĉu tio estas mirinda? Ja manĝis kaj manĝas la proleto sian panon, malsekigitan per ŝvito, larmoj kaj sango propra! . . .

Hela, mirinda sonĝo — liberiĝo de l' proletoj . . .

Vi volas, laboruloj kaj kamparanoj de ĉiuj landoj, ke feeria legendo de l' ekvarmigita imago kaj sopiranta koro transformiĝu en efektivaĵon?

Vi volas?

Jen aŭdu, kion kantas al vi la suno, ŝtonoj, ventoj, ondoj kaj . . . tomboj de l' plej bonaj pereintaj viaj kamaradoj:

— U-nu-i-ĝu! Per konkorda fortostreĉo vi forpelos la fatalan fantomon de militoj.

— Unuiĝu kaj malaperos tutaj urboj kun homoj-hakpecoj: senmanuloj, senpieduloj, lamuloj, blindigitaj, sennazuloj, senokululoj, surduloj, frenezuloj kaj ceteraj invalidoj-viktimoj de l' militoj.

— Unuiĝu! Kaj viaj patrinoj ĉesos naski filojn por la nesatigebla buŝego de l' milito; viaj manoj ĉesos konstrui sub vipoj de viaj superregantoj turmentilojn kaj mortigilojn.

— Unuiĝu! Kaj neniu devigos vin forĝi katenojn kaj ĉenojn por viaj propraj manoj kaj piedoj; konstrui malliberejojn por vi mem; domojn de malĉasteco, kien oni vendas viajn filinojn; punlaborejojn, kie estas turmentigitaj viaj infanoj.

— Unuiĝu! Kaj sangoverŝado malaperos.

— Unuiĝu! Kaj la frapanta en viajn pordojn skeleto de l' Reĝo-Malsato malaperos.

— Unuiĝu! Kaj vi forpelos malsaton, eĉ maljunecon kaj nesiatempan morton.

— Unuiĝu! Kaj la ekzekutistoj — viaj trompitaj fratoj, kaj konsciaj krimuloj malaperos pro via volo samkiel la blindaj elementoj de l' naturo.

Nur volu! Nur volu! Nur volu!

Kaj se vi estas blindigitaj en via sklaveco, kaj se viaj sentoj tiom malakriĝis, ke vi jam ne kapablas kompreni la kanton de l' suno, de ŝtonoj, de ventoj, de ondoj, de viaj grenkampoj, sulkigitaj per milittranĉeoj, kovritaj per homkadavroj, per kraĉaĵoj de plumbo kaj krevintaj ŝtalaj mortigiloj kaj per la diskreskiĝintaj loloj malutilaj, — vi unuiĝu almenaŭ por tio, ke plu vi ne iru merkaton krei:

— Aĉetu min! Aĉetu min! Mi volas manĝi! Aĉetu laborulon! . . .

Mi kredas, mi profunde kredas, ke se ne via konscio, tiam via koro aŭdas multpromesantan, nemensogantan kanton, ĉar vi mem estis kaj estas nun forĝistoj de via sklaveco, via mizero, viaj malfeliĉoj kaj viaj suferoj, samtiel, kiel *vi povas esti forĝistoj de via inda, libera, paca, kreiva kaj feliĉa vivo, se nur vi volus.*

Ĉar malsato ne devas esti sur la tero, kaj ne estos, ĉar la tero estas graso kaj neelĉerpeme riĉa, ĉar la milito estas fantomo, kiu malaperos sub via vol-spirado, ĉar mensogema estas la doktrino, ke homo al homo estas lupo. Mensogo! Mi do diras al vi: besto al besto ne estas besto. Eĉ inter lupoj estas solidareco, kiam oni atakadas ilin. Birdoj *kune* forflugas aŭtune en varmajn landojn kaj *kune* ili revenas por volvi nestojn. Fiŝoj *kune* naĝas por frajado. Formikoj *kune* trenas portaĵon, *kune* konstruas mirindajn konstruaĵojn. Abeloj *kune* gluas ĉelaron, *kune* atakas kaj *kune* defendas sin. Frateca solidareco efektiviĝos, se vi nur ekvolos.

Revita de via sango la paco alvenos, se vi, laboruloj, nur volos, ĉar ĉiuj militteruroj estas nur sapvezikoj sub via revolucia spiro.

Vi ploras en doloro:

— Kie estas la deziregata Paco?

Kaj la Paco ploras en doloro:

— Kie estas vi, honesta homo? Jen mi estas: prenu min. Mi, — via sonĝo, via revo, via feliĉo, — delonge turmentite atendas vin . . .

Vi ekmalamu la militon *per volo*, ekamu vi la Pacon *per volo*, kaj malaperos la unua, kaj venos la dua, kronita per gloro. Tio estos! Ĝoju, homkoro!

Vi vendadis viajn muskolojn, karnon, ostojn nrevsukojn, cerbojn, honton, animon al tiuj, kiuj havis rabitan oron kaj nun ĉu vi jam ne volas sin vendi?

Saluton al vi, komencintaj kompreni muzikon de l'ruĝa standardo super la homa kapmaro, la muzikon, portantan de koro al koro la ĝojan sciigon:

— Vi ĉesos sin vendi. La fruktojn de via laboro uzos vi mem. La riĉaj kaj fortaj rabistoj estos elpelitaj poreterne per via organizita volo el la domenoj de l'libera laboranto — reĝo de l'tero — la hom-miraklulo...

Festo de l'amikema komuna laboro.

Estas malsuprenĵetitaj la malnovaj idoloj kaj dioj.

La nova religio enloĝiĝis en via animo, la religio de socia justeco; la religio de plej belaj arogadoj ĝis la fondiĝo de ĉielregno mem sur la kara tero, kiu estis ĝis nun nur turmentejo, angulo por larmoj, suferoj kaj malfeliĉoj;

La religio de konkiro kaj subigo de naturo; la religio de l'Homo-Dio kaj de surtera senmorteco...

Kaj nun je tiu ĉi luma horo de l'apero de via suno, vi ree aŭdas ĉe leĝokleruloj — fariseoj kaj trompuloj — saĝajn parolojn pri la neefektiveblo de viaj deziregoj; ree vi aŭdas de viaj kuratoroj:

— Frenezuloj, kien vi iras? Vin atendas la seniluziiĝo.

Kaj ree vi respondas:

— Ni ne povas ne iri. Tro profunde kaj dolore eniĝis la rustintaj katenoj en la karnon de niaj brakoj kaj kruroj — ĝis la ostoj, ĝis la cerbo... Ni estas frenezuloj? Kio do? Estu tiel! Vivu la frenezulo, ŝiranta la ĉenon de sklaveco... Kaj vi iru for de sur la vojo, "amikoj": ni vin konas. Ni saĝon ne bezonas por sklaveco...

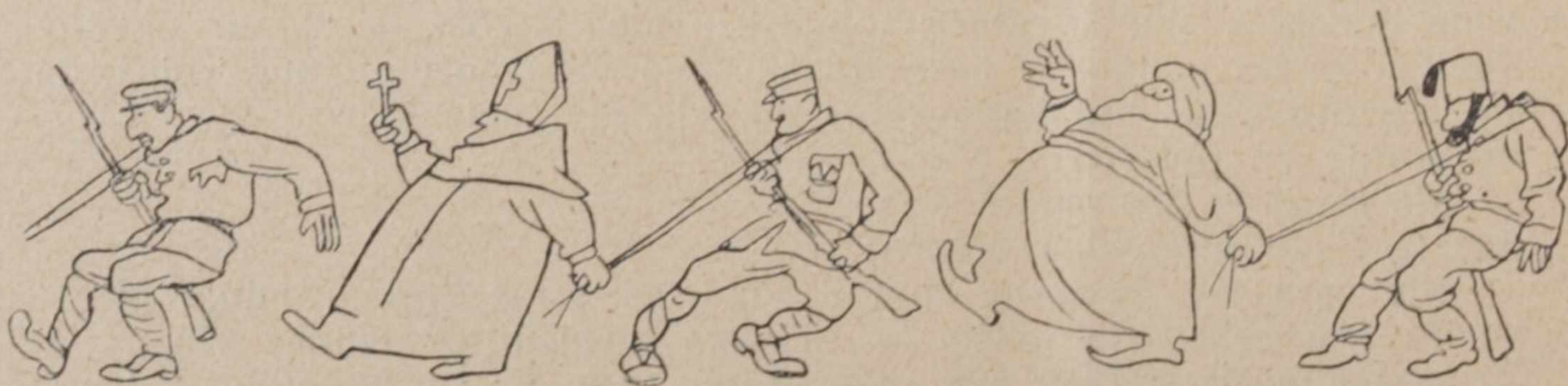
Ĝoja festo de l'homara reviviĝo.

Je tiu ĉi luma tago, kiam vi, miaj fratoj, marŝas tra la stratoj de l'maljuna, putrinta kaj ruinigita de vi Sodomo, la Sodomo de l'oficialigitaj rabadoj kaj sklaveco, vi nur ekmeditu pri tio, kion vi povus atingi, se vi nur ekvolos. Vi rememoru terurfantomojn de l'vivo subjuga, malamon, mallumon, malamikecon, sufokantan varmegon, malvastecon, mizeron, malfeliĉon, malsanojn kaj antaŭtempan morton. En nehejtitaj viaj dometoj pereis pro malsato kaj pro malvarmo antaŭ viaj okuloj viaj infanetoj. Ili ploris: — Panjo, panon!...

Ili ploris kaj trankviliĝis... Kaj poste ilin po unu oni forportis tien, el kie plu ne estas reveno. Kaj starante ĉe freŝa ĉerko, vi demandadis.

— Ĉu efektive tiel devas esti?

Neniu, certe, al vi respondis. Kaj silentemaj vi revenis ree al via enmallibera punlaboro por forĝi riĉecon kaj feliĉon al aliaj, kaj al vi mem nur novajn ringojn por la ĉeno de via mallibero... Kaj ĉiuj viaj

Kun Dio por Patrio al sankta botalo —

(El Moskva ĵurnalo)

kamaradoj laŭ subjuga vivo estis en tiu sama situacio, kaj antaŭ iliaj okuloj estingiĝis iliaj edzinoj, edzoj, fratoj, fratinoj, infanetoj. La tero transformiĝis en tombejon de antaŭtempe pereigitaj vivoj. La tifo, ĥolero, ftizo, pesto, lepro, sifiliso, malario, drinkado kaj krimoj enloĝis ĉe vi.

Pro granda via malklereco, ĉiam okupitaj de viaj nigraj pensoj pri *via* nigra sorto, vi ĝemis en senforteco, ne sciante kiel malpliigi vian malfeliĉon. Sed la kaliko de viaj doloroj kaj ofendoj pleniĝis kaj ekverŝiĝis trans la randojn. Kaj vi ekvidis, ke *tian* vivon ni ne bezonas, ke ĝi estas honta kaj profunde abomeninda. Vi ekvidis dancantan ĉirkaŭ vi frenezecon de l' lukso ĉe sataj, ebriigitaj, malĉastaj pro potenco kaj oro viaj ekzekutistoj. Vi ekvidis iliajn edzinojn, vestitajn per graciaj vestoj kaj belornamitajn per juveloj; vi ekvidis iliajn infanojn, rozkolorajn, satajn kaj feliĉajn . . . Kaj en viaj loĝejoj neniam vi ridon aŭdis. Ĉiam estis nur tusado, malpaco, insulto, koto, larmoj, ĝemoj, ĉifonoj, krioj, malbenoj . . .

Per tiuj ĉi suferoj, larmoj, ŝvito kaj sango vi konstruadis palacojn, kie oni diboĉis, malĉastis kaj dum unu horo estis forbruligintaj kaj fordrinkintaj tiom, por kio vi kaj miloj da similaj al vi laboradis dum multaj jaroj en malsato, malvarmo kaj malsanoj. Miloj da viaj fratoj laboradis en fumo, haladzo kaj malbonodoro, venenigante siajn pulmojn per danĝerozaj vaporoj, gasoj kaj polvo por doni eblecon al aĉetinta ilin posedanto unumove ludmalgajni ĉe la karttablo la honoron de viaj filinoj, sanon de viaj infanoj, laborpenojn viajn kaj de viaj gefratoj — gelaboruloj kaj kamparanoj. Kaj la suno el la lazura ĉielo vane frapis en viajn malvastajn kabanetojn-tombojn, ĉar malgrandaj estis ĝiaj muroj, kie por fenestro loko ne estis. Kaj la sunaj radioj ne povis penetri en la malsekajn, kotajn subteraĵojn viajn kaj de viaj gefratoj, kie enloĝiĝis la malgajo, suferoj kaj ftizo.

Edukitaĵ per malklereco, vi atentis alsenditajn al vi pastrojn, mensogemajn profetojn kaj leĝklarigantojn — fariseojn, kiuj instruas:

— Tiel estis, tiel estas kaj tiel estos! Por kio bataladi? Subiĝu kaj kvietiĝu: la Reĝo kaj la Mastro estas donitaj al vi de Dio. Vi do estas kreitaj por esti regatoj kaj servutuloj . . .

Pri la “Regno Ĉiela” oni parolis al vi, por ke vi ne arogu pri preno en viajn laborul-kamparanajn manojn regnon de l' tero. Kaj en sepa ŝvito laboradis laboruloj kaj kamparanoj por malavare pagi tiajn indajn, zorgemajn “spiritajn” paŝtistojn . . .

Kaj leĝklarigantoj — fariseoj parolis saĝe pri “sankta devo” antaŭ la “patrujo”, “regno”, “nacio”, “religio”, “Dio” . . . Aŭdis malkleraj sklavoj tiujn ĉi dolĉajn parolojn kaj, superverŝante sin per sia sango, gardadis la regnolimojn, poŝojn kaj valizojn de l' trompuloj-rabistoj kaj mensoguloj-fabrikantoj, bankistoj, borsuloj, komercistoj, pastroj, scienculoj, socialistoj-perfiduloj . . .

— For de sur la vojo, “amikoj”: ni vin konas! . . .

par la poŝoj de ĝia moŝto — Kapitalo!

“Bezbojnik” — Sendiulo).

Miaj gefratoj laŭ sufero, miaj gefratoj-gelaboruloj! Peza estas via sorto, timigege peza! Vian vivon ĉirkaŭgluis la malsato, malvarmo, unuigo, malsanoj, spekulacio . . . Grandega araneo de l' tutmonda kapitalismo suĉas en ĉiuj landoj viajn fortojn, viajn sukojn kaj donacas al vi nur tiom, kiom estas necese al bruto, por ke ĝi laboradu por krei al la araneo satan, feliĉplenan, parazititan vivon. Vi subite vekigis. Vi ekribelis. Vi ekvidis, ke estas sufiĉe al la laborularo ekblovi organizite, kaj tronoj komencas ŝanceli, kronoj falas de sur la kapoj de l' kronitaj rabistoj, centjaraj dinastioj de ekzekutistoj-reĝoj foriĝas en forgeson de l' estinto. Laboruloj staras kaj miras:

— Kial do tiel rapide falas la citadeloj de l' entjaraj perfortoj?

Kio do nun jam dubigas vin pri via venko?

En viaj manoj estas rikoltilo kaj martelego, kaj en viaj manoj estos libro kaj peniko, *se vi nur ekvolos*.

La universala rabisto — kapitalo ekŝancelis pro *solidara* via atako . . . Ĉu vi nun haltis sur la vojduono al via plena venko?

Vi estas malsataj. Kaj saĝuloj-rabistoj permesas al vi lentan supaĉon kaj pecon da kuko, se vi nur haltigas vian bataladon por liberigi vian kaj estontajn viajn generaciojn. Sed ĉu vi perfidos la sanktan memoron de percintaj viaj kamaradoj, mortintaj por vi, por ke vi povu pli alproksimiĝi al via liberiĝo. Ĉu vi perfidos ilin pro mensogema promeso?

Mi kredas al vi. Mi estas trankvila pri via decido.

Kiei dum horoj de via sanga batalado en la ringo de ĉirkaŭintaj vin malamikoj vi prenis en viajn manojn pafilojn, tiel same vi nun forte tenu en viaj kalozaj manoj la martelegon kaj forĝu, forĝu kaj forĝu, dum la revolucia flameco ne estingiĝis. Nun venis tempo de via batalado. Nun unuigu pli, ol kiam ajn. Nun disĵetu tronojn de l' perforto tie, kie ili ankoraŭ staras. Nun ekribelu tie, kie la glavo de militarismo, imperialismo, kapitalismo kaj absolutismo ankoraŭ ne estas rompita, pendas super kapoj de pacaj popoloj kaj timegigas ĉiuhore malsupreniĝi. Rigardu vi akrate ĉirkaŭ vi kaj lernu distingi viajn verajn amikojn de la lupoj, vestitaj je ŝafofeloj por pli facile trompi vin per sia pli facila belparolado. Nun vi forĝu vian volon al hominda vivo. Nun dum unu horo vi venkos tiom, kiom poste vi ne venkos dum jardekoj. Siatempe vi povas forigi terurojn, kiuj atendas vin, se vi ne unuigos nun por komuna via afero. Por vi estas nun pli facile ne doni unu funton da karno, ol poste sanigi vundojn de milionoj de viaj homfratoj — militviktimoj. Kaj batalado ĝis "finvenko" ne daŭros, se vi nur organizite kaj kunlutiĝinte atakos vian eternan malamikon. Unu horo de nuna batalado alportos al vi dekjaran pacon. Unu tago de nuna ribelo alportos al vi centjaran liberon. Peza estas batalado, sed dolĉa estos la ripozo sur la multpezaj garboj. Kaj tiuj ĉi garboj estos, la tero-patrino ŝatata estos por tiu, kiu karesas ĝiajn buklojn, sarkas ĝiajn lolojn kaj helpas al ĝi naski riĉecon kaj feliĉon.

Centmiloj, milionoj da viaj fratoj pereis en militoj de tago al tago, de jaro al jaro, de jarcento al jarcento. Ili estis senditaj morti de reĝoj, imperiestroj, prezidantoj kaj de ĉiuj aliaj kronitaj kaj nekronitaj viaj ekzekutistoj. Via mano estas jam alkitimigita al la armilo . . . Ĉu vi ektimos nun preni pafilon en vian manon kontraŭ tiuj, kiuj devigas vin militi;

Kontraŭ tiuj, kiuj senpune rabas, perfortas kaj verŝas la homan sangon ĉiutage, ĉiujare, senfine dum jarcentoj;

Kontraŭ tiuj, kiuj promesas al la homaro tiajn milletterojn, antaŭ kiuj palas ĉiuj milletteroj de ĉiuj epokoj kaj popoloj ĝis la lasta mondmilito mem;

Kontraŭ tiuj, kiuj venenigas vin en drinkejo, en lernejo, en loĝejo kaj en preĝejo per veneno de l' malklereco, malamo je la nomo de "Patrujo", "Reĝo" kaj "Dio"? . . .

Cu vi ektimos preni en vian manon pafilon por dispafi la militfantomon kaj bataladi pro feliĉo de premegitaj viaj fratoj, por unufoje por ĉiam forpeli la fantomon de l'malsato kaj homekstermantaj buĉadoj kaj por ke laboruloj povu sin okupi per paca kreiva laboro pro feliĉo kaj bono de tuta homaro?

Vi estas jam alkutimigitaj al ĉiuj teruroj de punlaborado por viaj malamikoj-rabistoj. Ĉu vi nun avaros labori por feliĉo kaj bono de vi mem kaj de proksimuloj viaj?

Por vi neniam estis timige stari nude ĉe la gehena varmego de ferfandaj fornoj, en nigraj polvaj karbminejoj, minacantaj ĉiuhore enterigi vin dumvive. Ĉu vi ektimos nun, eĉ ne uzante militon kaj sangverŝadon, sed nur per *via organizita volo*, kiu mem estas plensufiĉa, finigi unufoje por ĉiam viajn malamikojn, subigi ilin kaj devigi ilin produktive kaj utile labori?

La timo, kunforĝinta vin iam, estas forbruligita en la puriga fajro de revolucio.

La tero estas ekposedita de vi, kaj ne kuraĝos la bienulo ree aperi sur ĝin.

La fabrikoj estas ekposeditaj de vi, kaj ne kuraĝos la fabrikantorabisto ree aperi tien.

La jugo estas jam rompita*), kaj ne kuraĝos la premeganto, kiu ajn li estas, aperi inter la laboruloj kaj kamparanoj.

La vorto "jugo", kies ajn kontraŭ kiu ajn, malaperu el vortaro de homa lingvo.

La radioza krono de Amo, Beleco kaj Justeco kronu kapon de l'sola inda reĝo sur la tero, kies nomo estas LABORO.

Ĉiu laboranto estu reĝo!

Ĉiu maldiligentulo kaj parazito estu sklavo kaj malamo akompanu lin kaj li trenu plorindan ekzistadon sur la tero.

La granda produktiva laboro plenigos la grenejojn per aromaj grenoj, la deponejojn per vestaro, ŝuoj, libroj, bildoj kaj ĉiuj objektoj kaj aĵoj por kontentigo de plej rafinitaj hombezonoj.

Estos konstruitaj pontoj trans riveroj kaj absimoj. Estos forportitaj la landlimaj kolonoj. La remuntitaj kaj nove konstruitaj vagonoj, fervojoj, vaporŝipoj kaj aŭtomobiloj, ŝipoj submaraj kaj aeraj, sub *blanka* standardo de l'venonta komuna paco, veturigos kaj transportos el lando al lando, en ĉiujn angulojn de terglobo ĉion, kio estas bezona, utila kaj agrabla por la homa vivo, por fari ĝin sata, bela, komforta, luma, ĝoja kaj feliĉa.

La laboro sanigos la vundojn, alportitajn de l'tutmonda kaj civila militoj, konstruos templojn por scienco kaj arto. por *ĉiuj* homoj, kiuj jam ne dividiĝos je malamikaj klasoj kaj tendaroj. La elektra lumo anstataŭos kandelojn en vastaj vilaĝaj domoj, kiuj estos konstruitaj anstataŭ la malgrandaj kabanetoj. La maŝinojn movigos ne homa ŝvito, sed subigitaj al la homa volo monstraĵ fortoj de l'naturo. Malaperos la malsanoj, maljuneco kaj la krimoj. Ĉiu homa animo fariĝos mem lumiganta suno, neniam al fremda volo subigita, ĉar tia estas la tutpotenca *volo, la volo de Laboro*.

Tial for do de sur la vojo ĉion, kio malhelpas krei tiun ĉi volon!

---

*) Dum nur Sovetlando. LA AŬTORO.

Ni studu la aparaton de militpreparo!

Jene terminas N. Buĥarin fundamentojn de kapitalisma sociordo: ĝi baziĝas sur tri monopoloj: tiu je produktrimedoj unuflanke, monopolo je armilaro koncentrita en la manoj de reganta klaso duaflanke, kaj triaflanke — monopolo je edukado, t. e. je ideologia gvidado de popolamasoj. Tiu lasta monopolo estas precipe gardata de la burĝaro: tuta aparato granda kaj komplika estas en ĝia servo: lernejoj, universitatoj, eklezio, gazetaro, sciencularo, profesoraro, prezentantaj, laŭ sia esenco, produktrimedojn por produktado de burĝa ideologio. La sube metataj artikoloj de R. Rolland kaj Gorbunov-Posadov pentras en majstra stilo la bildon, kiel funkciigas la burĝaro tiun aparaton por naciisma trompado de popolamasoj en la periodo de militpreparo kaj dum la milito mem. Fragmento el U. Sinclair bildece pentras la saman naciisman prilaboron de homkapoj eĉ post la milito.

Kaj eble unu el la plej bonaj ekzemploj pri tio, la ĵusa la hodiaŭa — estas ĵena: petita traduki por tiu ĉi numero fragmenton el la primilita romano de U. Sinclair "Jimmie Higgins" (Ĝimmi Higin) k. do K. Fröding ne povis aĉeti ekzempleron de tiu verko ne nur en sia loĝurbo (Rockford), sed eĉ en Chicago, tiu grandurbo kun 2700 000 loĝantoj: U. Sinclair malutilas al burĝaro, do liaj libroj ne estas vendataj en la librejoj de lia "patrolando"! Tiel gardas burĝaro sian monopolon je ideologia gvidado de popolo.

Se ni deziras venki, ni plej atente kaj detale ekkonu la aparaton de kapitalismo!

LA REDAKCIO?

La blokado de la teatro

UPTON SINCLAIR

Unue, kiam mi vidis la popolamason, mi pensis, ke ĝi estis la kutima kinematografamaso; mi diris al mi kun rideto: "Ĉu povas esti, ke la popolo amerika spite ĉion ne estas tiel mortinta kontraŭ la arto?" Sed poste mi rimarkis, ke la amaso ŝajnis svingi tien kaj reen; ankaŭ ŝajnis, ke estis multaj viroj en armeaj uniformoj. "Hello!" — mi ekkriis: "Atendantaro?"

Estis kribruo: la armeistoj ŝajnis tiri kaj puŝi la civilulojn. Kiam ni estis pli proksime, mi demandis ĉestaranton: "Kio okazas?" La respondo estis: "Ili ne volas lasi ilin eniri por vidi la filmon."

— Kial ne?

— Ĝi estas germana. Huna propagando!

Nun vi devas kompreni, ke mi estis helpinta gajni militon, kaj neniun malkutimiĝas al tio tuje. Suspekto ekfulmis en mi, kaj mi ekrigardis mian akompananton, la altkulturan literaturan kritikiston el Berlino. Ĉu estas eble, ke tiu ĉi glatparolema sinjoro faris ruzon al mi — penante, eble, enirigi ion en mian krudan menson amerikan, nerimarkite de mi? Sed mi memoris lian detalan priskribon pri la produktaĵo, la vera esenco de "arto por la arto". Mi rememoris, ke la milito estis antaŭ tri jaroj finiĝinta, kaj mi estis kompetenta fari mian propran pensadon.

D-ro Henner ekparolis la unua: — Mi pensas, — li diris, — ke estus pli saĝe por mi ne eniri tien.

— Absurde! — mi ekkriis. — Mi ne estos aldiktata de aro da idiotoj!

— Ne, — diris la alia, — vi estas usonano kaj ne bezonas submetiĝi. Sed mi estas germano, kaj mi devas lerni.

Mi rimarkis la ekfulmon de ĉagreno, sed mi ne ofendiĝis.

— Tio estas sensencaĵo, D-ro Henner! — mi argumentis. — Vi estas mia gasto, kaj mi ne — —

— Aŭskultu, mia amiko, — li diris. — Vi povas sendube preteriri senĝene, sed mi certe kaŭzus al ili koleron, kaj mi ne deziras esti batata por nenio. Mi vidis la filmon diversfoje, kaj mi povas priparoli ĝin kun vi same bone.

— Vi hontigas min, — mi kriis, — kaj mian landon!

— Ne, ne! Estas nur kion vi devis atendi. Estas tio, pri kio mi pensis, kiam mi parolis pri la ĥirurgo infektita de malsano. Ni, germanaj intelektuloj, scias kion signifas milito; ni al kutimiĝis al aferoj, kia estas tiu ĉi. — Subite li etendis la manon: — Adiaŭ.

— Mi iros kun vi! — mi ekkriis. Sed li protestis — — tio lin multe embarasus; mi plaĉe agus, vidante la filmon: poste estus por li interese aŭdi mian opinion pri ĝi. Kaj abrupte li turniĝis kaj foriris, lasante min hezitanta kaj kolera.

Fine mi ekiris al la enirejo de la teatro. Unu el la viroj uniformitaj baris al mi la vojon: Eniro malpermesata tie ĉi!

— Sed kia! ne?

— Estas germana spektaklo, kaj ni ne permesos ĝin.

— Nun aŭskultu min, burĝoneto, — mi kontraŭdiris ne tro afable: — mi ne estas nun vestita en mia uniformo, sed mi havas tiom da rajto al ĝi, kiom vi: mi trairis la *Argonne*.

— Bone, pro kio vi deziras vidi hunan propagandon?

— Eble mi volas vidi kion ĝi similas.

— Bone, vi ne povas eniri: ni estas tie ĉi por fermi tiun ĉi spektaklon!

Mi estis pasinta flanken, dum mi parolis, kaj li ekkaptis mian brakon. Mi pensis, ke jam sufiĉis kun la parolado, kaj mi faris subitan movon kaj libertiris mian brakon. — Atendu! — li kriegis kaj provis ree min haltigi, sed mi trakuris la popolamason al la biletvendejo. Estis pli ol cent civiluloj en aŭ ĉirkaŭ la vestiblo kaj ne pli ol dudek aŭ tridek eksarmeanoj subtenantaj la blokadon; kelkaj preteriĝis kaj mi estis unu el la feliĉuloj. Mi aĉetis bileton kaj eniris la teatron. Al la viro ĉe la pordo mi diris: — Kiu komencis tion ĉi?

— Mi ne scias, sinjoro. La afero simple venis al ni, kaj ni ne havis tempon informiĝi.

— Ĉu la filmo estas germana propagando?

— Neniel, sinjoro, ne eĉ simile. Ili diras, ke ili ne lasas nin montri filmojn germanajn, ĉar ili estas pli malkaraj: ili ruinigos la komercon de filmoj usonaj, kaj tio estas nehonesta konkuro.

— Ho! — mi ekkriis, kaj mi komencis kompreni. Mi rememoris la rimarkojn de D-ro Henner pri produktado de multaj ideoj el tre malmulte da manĝaĵo: certe la usona filmindustrio havis kaŭzon por timi tiaspecan konkuron! Mi pensis pri la maljuna "T-S", kiel la ekrana popolo lin nomis — la reĝo de la kinematografia mondo, kun lia bulo da graso pendanta super la kolomo kaj liaj du aŭ tri ekstraj mentonoj! Mi pensis pri la Mario Magna, miliondolara reĝino de la kinematografo, elpensanta dietojn kaj ekzercojn por si mem, kaj pesanta sin kun timo kaj tremo ĉiutage!

Kun permeso de l'aŭtoro tradukis *Karl Fröding*.

Regantoj de la homa spirito¹⁾

J. GORBUNOV-POSADOV

1. ĴURNALO

Pli rapide! Pli rapide! Pli rapide! La kontoro ne povas atendi! La magazeno ne povas atendi! La Ministerio ne atendas! Ne atendas la banko!

De infanludo

al la mortigo

la opinioj de konservativa ĵurnalo, alium — de la socialista, la trian — de la bulvarda. En la kapon de ĉiu homo estas enmetata ĉiumatene la pruntita saĝo de lia ĵurnalo.

Kaj en nebulo de frosta suna mateno kuras centmiloj da homoj — radetoj, ŝraŭbetoj de la grandioza mekanismo de l' Eŭropa ĉefurbo.

Pli rapide! Pli rapide!

Ĉiuj havas en manoj la ĵurnalon. La junaj, maljunaj, bele vestitaj sinjoroj kaj homoj en simpla vestaĵo — ĉiuj kuras, dumvoje legante la ĵurnalon. Ĉiuj rapidantaj en omnibusoj, en tramoj, en vagonoj de matentrajnoj, kiuj vaporvolvitaj atingas ĉefurbajn centrojn — ĉiuj kapoj en ĉapeloj, cilindroj, felaj kaj drapaj ĉapoj, ĉiuj kurbiĝis super la freŝaj ĵurnalfolioj kaj flarante la odoron de freŝa farbo, avida englutas dumkure novaĵojn.

Matene ili ensorbas kvazaŭ spongoj ĉion, kion la ĵurnalo al ili diros kaj vespere ili jam ekscite ripetados tion unu al alia kiel sian propran plej profundan opinion, kiel sian plej intiman konvinkon.

En ĉiun kapon, kiel nova disko en gramofonon, estas enmetataj ĉiutage la pensoj de la ĵurnalo: — tiun kapon —

1) El la libro: "Liberiĝo de homo. Poemo pri XX. jarcento. L. I. Oro, fero, sango aŭ amo?"

Cu vi opinias, ke ĉiuj-ĉi homoj diras ion propran, — proprajn vortojn, proprajn sentojn?

Ho ne, ne! Estas ĝi, la ĵurnalo, kiu parolas per ilia lango, movas ilian cerbon, ordonas al ilia animo.

Tiuj homherdoj, tiuj milionoj opinios hodiaŭ ti-kion ordonos al ili opinii ilia ĵurnalo, sentos tiujn emociojn per kiuj ĝi ilin infektos, benos ti-kion ordonos beni ilia ĵurnalo kaj malamos ti-kion malami ĝi al ili ordonos.

La pensoj de saĝuloj? Ili neniun koncernas. Siaj propraj pensoj? Mankas tempo por ili. Sed anstataŭe ekzistas la ĵurnalo. Oni ĝin komencas legi surstrate, entrame, oni ĝin finas fluge en oficejo. La kapo estas farĉita. Ricevita estas ĉio, kion bezonas la homoj, al kiuj mankas tempo por siaj propraj pensoj.

La ĵurnalo regas super la animo de l' leganto, la ĵurnalo estas la sinjoro de la animo en XX jarcento, la saĝo de la amaso kiu ignoras sian diecan intelekton kaj aĉetas al si ĉiumatene por 5 speso la prunteblan saĝon de ĵurnalaj verkuloj.

2. "PATRIO, PATRIO SUPER ĈIO!"

"La Granda Patrio! La Granda Patrio!" krias laŭ tuta ĉefurbo raŭkaj voĉoj de ĵurnalvendistoj, kiuj kuregas kun grandaj pakaĵoj de ĵus ricevitaj ekzempleroj de la "Granda Patrio".

Milionkvante oni disĵetos ĝin hodiaŭ, tiun ĵurnalon, la plej grandan reganton super la spirito, tra la tuta lando oni disĵetos ĝin kovrante per ĝiaj folioj urbojn, urbetojn, fabrikojn, vilaĝojn, ŝprucante sur ĉies cerbojn per malpura inko de ĝiaj verkistoj.

Seninterrompe zumas la telegraftadoj, portante al la "Granda Patrio" informojn de la tuta mondo. Ĉie oni atendas ĝian ĉiutagan aperon kvazaŭ la grandan sunradion, kvazaŭ la altan revelacion.

La famaj verkistoj de la lando presas en ĝi, ĉar la "Granda Patrio" pagas senkompare bone. Centoj da homoj amasiĝas dum vesperoj antaŭ la grandegaj blindige-brilaj fenestroj de ĝia redakcio, tra kiuj en brilo de elektro aperas novaj tutmondaj informadoj.

Ĉiutage la ĵurnalo "Granda Patrio" disportas tra la tuta lando sian evangelion. Ĉiumatene kiel sonorilo ĝi bonanoncas al la lando. Ĉiutage ĝi predikas la adoradon al la granda patria Mamono kaj Molohio. Ĉiumatene ĝi krias pri tio, ke la plej alta tasko de ĉiuj civitanoj estas akiri por sia lando la plej grandajn riĉaĵojn al la mondo kaj por tio — atingi la plej grandan povon super ĉiuj en la tuta mondo.

Ĉiutage la ĵurnalo alvokas sian popolon kruele batali en ties nomo kontraŭ ĉiuj ceteraj popoloj, kontraŭ la tuta mondo. Ĉiumatene ĝi predikas, ke la tuta mondo estas kreita por ke super ĝi regu "nia Granda Patrio", ĉar nia kulturo estas la plej alta, niaj varoj estas la plej bonaj, nia maljuna Dio estas la plej forta kaj tial la tuta mondo estas kreita por kolekti de ĝi la profitojn per la komercistoj de nia Granda Patrio.

Ĉiuj aliaj, ĉiuj konkurantoj devas esti senfortigitaj, senarmitaj, dispremitaj — ĉiuj konkurantoj de la Granda Patrolando.

Ĉiutage la ĵurnalo alvokas por pligrandigi la armadon.

Armado, armado, armado senfina por esti armitaj de piedoj ĝis dentoj, por esti pli forta ol ĉiuj, por esti pretaj venki ĉiujn en la granda batalo por la

---

povo super la tuta mondo, en la batalo por oceanoj, por kolonioj, por merkatoj, por krudaĵo.

Ĉiutage la ĵurnalo alvokas akriĝi bajonetojn kontraŭ malestimindaj kaj malicaj najbaroj, kiuj ne volas fordoni ĉiujn profitojn de la mondo al la komercistaro kaj nobelaro de ĝia Sankta Patrio.

Gia granda patrio — estas la lando de la sankta popolo. Ĝia reĝo — estas enkorpiĝo de la Dia vero surtere. Ĝiaj generaloj estas reprezentantoj de la dieca forto kaj rajto. Ĝiaj terposedantoj estas amplenaj patroj de la popolo. Ĝiaj financistoj — estas enkorpigita honesto kaj senprofitemo. Ĝiaj vojaĝkomizoj estas pioniroj de kulturo kaj civilizo.

Gia registaro estas la plej granda amiko de la paco, la plej granda gardanto de la paco kun milionoj da soldatoj, kies bajonetoj kaj pafiloj ĉiutage glorkantas al Dio kaj al la Granda Patrio kaj prikantas la pacon sur la tero kaj harmonion en la homaro, sin preparante al tutmonda buĉado.

Ĉie, ĉiuloke sur la tuta tero milionoj da laboristoj, vilaĝanoj, milionoj da homoj de laboro sangoŝvite faras en ĉiu lando sian grandan laboron kaj ilia revo estas la sola: — libero, paco, pano!

Ĉiu ŝtato konsistas preskaŭ tute el tiuj homoj — homoj de laboro kaj paco, kiuj volas nur laboron, pacon kaj liberon!

Ne, ne! krias la ĵurnalo. Ĉiuj popoloj escepte la nian estas monstroj de envio, malico, profitemo. Ĉiuj volas premegi nian patrion, nian pacan plej kulturan, plej pian landon. Kaj la ĵurnalo surĵetas sur la najbarajn popolojn la teruran fantomon — la kirason de monstroj kovritaj per haregaro el bajonetoj kaj kanonoj, kiuj malfermas sian teruran faŭkon kun avide blankantaj dentoj, kiuj minacas engluti la Grandan Patrion.

“Najbarlando soifas . . . La alia pretiĝas . . . La tuta mondo volas rabi la sanktan patrion, ĉiuj aliaj ŝtatoj volas elŝiri el ĝiaj manoj la akiron.”

Kaj milionoj da stultigitaj legantoj aŭdas, kiel dentoklakas la monstroj.

Ho, jes, jes! Necesas sin armi. Necesas seninterrompe, senhalte sin armi. Oni devas seninterrompe akriĝi bajonetojn, aliel la malamikoj nin englutos.

“Voĉdonu, voĉdonu por novaj kreditoj al armeo kaj ŝiparo!”

“Ankoraŭ, ankoraŭ, ankoraŭ . . .”

“La tuta mondo estas niaj malamikoj. Ili barstaras sur nia vojo. Ili ne volas doni al ni, ili volas forpreni de ni.”

“Ni estas la raso elektita kaj tial ni havas la forton kaj rajton. La tuta mondo devas esti nur nia konkiraĵo. Ni estas elita gento kaj tial ni devas regi la tutan mondon por la bono de la homaro.”

“Al ni merkatojn! Al ni landojn! Al ni minojn! Al ni koncesiojn! Al ni monopolojn!”

“Ĉion al ni, ĉar nia sankta patrio estas la plej bona el patrioj, la portanto de ĉio sankta, la lumilo de la mondo, la koncentriĝo de la kulturo kaj de ĉiuj virtoj.”

“Ĉu vi aŭdas kiel klakas la makzeloj de niaj najbaroj? Do akriĝu la dentojn de la Granda Patrio!”

Ĉiumatene la ĵurnalo enverŝas sian nigran venenon en la orelon de milicnoj da legantoj. Ĉiumatene ĝi penetrigas ĉiujn per malamo al ĉiuj.

Ĉiumatene ĝi ekscitas la profitavidon kaj malamon inter popoloj, ekscitas la animon de legantoj per militemaj apetitoj, per milita gloro de la Granda Patrio, per diigo de grandaj famigitaj patriaĵoj, militestroj kaj ministroj — la mondaj murdistoj kaj rabistoj.

Ĉiumatene la ĵurnalo ludas sur ĉiuj plej sovaĝaj, egoismaj, profitamaj, vantecaj, plej malbonaj kordoj de la popolo. Ĉiumatene la ĵurnalo brutigas milionojn. Ĉiumatene ĝi predikas la unikan kredon en unikan diecan veron de la kanono kaj bajoneto, veneniganta la cerbon de la multmiliono popolo.

Ĉiutage ĝi venenigas ĝin per avido, envio, malamo. Ĉiutage pretigas ĝin al rabado kaj murdado.

Ĉiumatene kiel sonorilo sonas super la tuta lando la ĵurnalo "Granda Patrio" kaj ĝia prediko flugas malproksimen tra la tuta mondo, kie nur estas la filoj de ĝia patrio.

Ĉiutage ĝi krias: "Memoru pri sankta patrio! Memoru pri ĝi!"

Kaj la larmoj de la ravo plenigas la animojn de milionoj, la larmoj de kortuŝo tavoligas al ili okulojn kaj tiam oni povas ilin preni simple per mano, treni ilin kien ajn, tondi kaj tranĉi kaj bati kaj bruligi nigrulojn kaj flavulojn, blankulojn, katolikojn, ortodoksulojn, luteranojn, budhanojn, mahometanojn, konfucianojn — kiun ajn, por en ĝia nomo, en nomo de la sankta, *kara* patrio, prirabi kaj sufoki la tutajn popolojn.

Patrio, patrio super ĉio!

Ĉiuj rimedoj estas bonaj, por ke patrio povu pli profite vendi siajn kanonojn, maŝinojn, drapojn kaj farbojn.

Ve al venkitoj!

Estas prava ti-kiu estas forta!

Ne ekzistas la malnoblaĵo kiu estus ne farinda pro la patrio. Rabi fremdan landon por la patrio — estas sankta ago. Murdi pro la patrio — estas afero de kulto. Ne ekzistas krimo kiun oni ne farigus sanktigita, se ĝi estas farata por la patrio.

Patrio, la sankta Patrio super ĉio!

El rusa lingvo tradukis S. H.

La Idoloj

ROMAIN ROLLAND

Jam de pli ol kvardek jarcentoj, la penego de la grandaj spiritoj atingintaj la liberecon estis: ebligi al siaj fratoj la ĝuon de tiu bonfaro, liberigi la homaron, alkutimigi ĝin rigardi sentime kaj senerare la realecon, enrigardi sin sen falsa memestimo kaj falsa humileco, koni siajn malfortojn kaj fortojn por ilin estri, sin vidi en propra loko en la universo; kaj sur ĝia vojo ili briligis, kiel la stelo de la reĝoj, por lumigi al ĝi la lumon de sia penso aŭ tiun de sia vivo.

Ilia peno malsukcesis. Jam de pli ol kvardek jarcentoj, la homaro ne ĉesis esti servutigita — mi ne diras al mastroj (ili apartenas al karna ordo, pri ili mi ne parolas ĉi tie; kaj cetere tiuj ĉenoj pli malpli frue romp-iĝos) — sed al la fantomoj de sia spirito. Ĝia servuteco kuŝas en ĝi. Oni senpoviĝas tranĉadante la ligilojn kiuj ĝin ĉirkaŭprenas. Ĝi tuj ilin religas por pli forte sin kateni. El ĉiu liberiganto ĝi faras por si mastron, kaj per ĉiu idealo destinita por ĝin liberigi, ĝi fabrikas tuj maldelikatan idolon. La historio de la homaro estas la historio de la idoloj kaj de iliaj sinsekvaj regnoj. Kaj ŝajnas ke ju pli rapide maljuniĝas la homaro, des pli granda kaj mortiga estas la potenco de l'idolo.

Komence, la dioj estis lignaĵaj, ŝtonaj aŭ metalaj. Tiuj ĉi almenaŭ ne estis ŝirmitaj kontraŭ hakilo aŭ fajro. Aliaj venis poste, kiujn nenio povis atingi, ĉar ili estis skulptitaj en la nevidebla spirito; kaj tamen ĉiuj emis al materia regado. Por ilia estrado la popoloj elfluigis la plej bonan el sia sango. Idoloj religiaj, idoloj patriaj, idolo de libereco kiun la "*sans-culottes*" armeoj regnigis en Eŭropo per kanonpafoj!... La mastroj ŝanĝiĝis, la sklavoj estas la samaj. Nia jarcento konatiĝis kun du novaj specoj: la idolo de raso, kiu eliĝinte el malavaraj revoj fariĝis en laboratorioj de okulvitraj scienculoj de Moloko, kiun Germanio de l'1870-a jaro alĵetis kontraŭ Francion, kaj kiun ĝiaj malamikoj ŝajnas reprenontaj kontraŭ la hodiaŭan Germanion. Kaj la lasteveninta, la aŭtentika produkto de l'germana scienco frate unuigita kun la laboroj de industrio, komerco kaj firmao *Krupp*: la idolo de la *Kulturo*, ĉirkaŭata de siaj pastroj — germanaj pensuloj.

La fakto komuna ĉe ĉiu idolkulto estas la adaptado de iu idealo al la malbonaj instinktoj de l'homo. La homo dorlotas la malvirtojn al li profitdonajn; sed li bezonas ilin legitimi; li ne volas ilin oferi: necesas idealigi ilin. Tial la problemo, pri kiu li ne ĉesis labori, dum la daŭro de la jarcentoj, estis agordigi sian idealon kun sia mezvaloreco. Li ĉiam sukcesis. La amaso ne penas por tio; ĝi alĝustigas unu je la alia siajn virtojn kaj malvirtojn, sian heroecon kaj malbonecon. La forto de ĝiaj pasioj kaj la rapida fluado de l'tagoj, kiuj ĝin forportas, forgesigas ĝian senlogikecon al ĝi.

Sed la inteligenta elito ne povas kontentiĝi tiel facile. Ne ĉar ĝi estas, laŭdire, malpli pasia. (Erarigo tio estas. Ju pli riĉa vivo estas, des pli da nutraĵo ĝi donas al pasio por enmordi, kaj la historio montras sufiĉe la terurigan paroksismon, kiun atingis tiu de la grandaj religiuloj, kaj la grandaj revoluciuloj). Sed tiuj laboruloj de l'spirito ŝatas la prizorgitan laboron kaj malŝategas la popolan pensoformon, kiu ĉiumomente transsaltas reterojn de la rezonado. Necesas ke ili refaru pli densan trikaĵon, en kiu la instinktoj kaj ideoj vole nevole enplektiĝu en sentruan teksaĵon. Ili tiele alvenas al monstra ĉefverko. Donu al intelektulo iun ajn idealon kaj iun ajn malbonan pasion, li ĉiel trovas rimedon por ilin alĝustigi. La Amo al Dio, amo al homoj fariĝis preteksto por bruligo, mortigo, rabado. La frateco de l'93-a jaro estis fratino de l'sankta gilotino. Ni vidis, niatempe, ekleziulojn

serĉantaj, trovantaj en Evangelio la legitimadon de la banko, aŭ tiun de la milito. Ne pasis unu monato, kaj vurtemberga pastro certigis ke *nek Johano-Baptisto, nek Jezuo, nek la apostoloj intencis forigi la militarismon*¹⁾. Lerta intelektulo estas pensojonglisto . . . Nenio en manoj, nenio en manikoj! . . . Glore estas eligi el penso ĝian malon, la militon inter la homoj el la Surmonta Prediko, aŭ, kiel profesoro Ostwald, el la revo pri intelekta internaciismo militistan diktatorecon de l' imperiestro. Por tiuj Robert-Houdin, tio estas nur infanludo.

Ni reprenu, por ĝin senvualigi, la parolojn de tiu D-ro Ostwald, kiu ekaperis, depost kelkaj monatoj, kiel la Baptisto de l' Mesianismo je pinta kasko.

Jen unue la idolo la *Kulturo* (made in Germany²⁾) "*per granda K. rektlinia, kun kvar pintoj, kiel tranĉea barilo*", kiel skribas al mi Miquel de Unamuno. Plenĉirkaŭe dietoj, eligintaj el ĝiaj flankoj: *Kulturŝtato, Kulturligo, Kulturimperio*.

"*Mi tuj* (D-ro Ostwald parolas³⁾) *klarigos al vi la grandan sekreton de Germanio. Ni aŭ pli bone la germana raso elpensis la jaktoron de l' Organizado. La aliaj popoloj vivas sub la reĝimo de l' individualismo, dum ni estas sub tiu de l' Organizado. La etapo de l' Organizado estas etapo de pli alta civilizacio . . .*"

Evidente estas, ĉu ne? Ke, kiel tiuj misiistoj, kiuj por enporti la fidon al Kristo ĉe la idolanajn popolojn, sekvigas sin de eskadro kaj elŝipiĝonta taĉmento, kiuj rapide organizas en la idola lando kontorojn ĉirkaŭitajn per zono de kanonoj — la germana inteligenteco ne povas sen egoismo konservi por si siajn trezorojn: ĝi estas devigata profitigi la universon pri tio . . .

"*Germanio volas organizi Eŭropon, ĉar ĝis nun Eŭropo ne estas organizita . . . Ĉe ni ĉio emas eltiri el ĉiu individuo maksimumon da efiko en la senco plej favora al la socio. Jen por ni ĝia plej alta formo.*"

Admiru tiun manieron paroli pri la homa "kulturo", kvazaŭ temus pri asparagoj aŭ artiŝokoj. Jen estas la feliĉo kaj profitoj, la maksimumo da efiko, la legoma kulturo, tiu libereco de l' artiŝokoj submetitaj al scienca akceligo, pri kiu la profesoro Ostwald deziras, ke la aliaj Eŭropaj popoloj ne estu senigataj. Kaj ĉar ili ne estas sufiĉe kleraj por akcepti tion entuziasme . . . "*la milito partoprenigos ilin, sub la formo de tiu organizado al nia pli alta civilizacio*".

Tion dirinte la ĥemiisto, filozofo, kiu estas ankaŭ politikisto kaj strategiisto dum libertempo, pentras per grandaj penikobatoj bildon de la venkoj de Germanio, kaj de la renovigita Eŭropo; Unuigitaj ŝtatoj de Eŭropo sub la gvidilo de l' kirasita *Kaiser*; Anglio premegita, Francio senarmigita, Rusio pecigita . . . (Lia kolego *Haeckel*⁴⁾ kompletigas tiun gajan skizon dispartigante Belgion, Britan Imperion, kaj la nordan parton de Francio — tiel babiladis Perrette⁴⁾ antaŭ la frakasigo de ŝia poto.) Nek Haeckel, nek Ostwald diras al ni (domaĝe estas) ĉu ilia plano entenis, por efektivigo de "ilia civilizacio pli alta" la ruinigojn de la katedralo en Reims⁴⁾. Ni atentu nur, post tiuj venkoj, dispartigoj, ruinigoj, tiun miregindan vorton, kies teruregan burleskecon indan de iu Molière⁴⁾, tre certe ne sentis Ostwald:

"*Vi scias ke mi estas pacifisto . . .*"

Tiel ekzaltitaj, kiel estu la grandaj ĉefpastroj de iu kulturo, la esprimo de ilia fido konservas ankoraŭ iun diplomatan sinretenon, pri kiu ne plu atentis la cetero el la pastraro. Tiel estas la *Kulturhomoj*. La servemo

1) Evangelia pastro Schrenk (pron. Ŝrenk) en artikolo pri la Milito k. la Nova Testamento citita de pastro Ch. Correvon (pron. Korrevon) en la "Journal Religieux" (Gazetto Religia), en Neuchâtel, 14. Novembro.

2) Farita en Germanio.

3) Deklaro farita al redaktoro de sveda ĵurnalo Dagen.

4) Prononcu: Hekel, Peret', Rajms, Moljer'.

de la levitoj pli ol unu fojon kredeble ĝenas, per sia sinretenemo, mal-kaŝemeco, Moseon kaj Aaronon — Haeckel kaj Ostwald. Mi ne scias kion ili pensas pri la artikolo de *Thomas Mann*¹⁾, aperinta en la novembra numero de la „*Neue Rundschau*“ (Nova Revuo) — “Pensoj dum milito”. Sed mi scias bone, kion pensas pri ĝi la francaj intelektuloj: Germanio ne povis doni al ili pli teruran armilon kontraŭ si mem.

Mann, en atako de memestima deliro kaj de incitita fanatismo, obstine penas ornamu Germanion per la plej teruraj kulpigoj iam direktitaj al ĝi. Kiam iu Ostwald provas identigi la kaŭzon de la *Kulturo* kun tiu de la civilizacio, Mann proklamas: “Nenio estas komuna inter ili: la nuna milito estas tiu de la *Kulturo* (t. e. de Germanio) kontraŭ la civilizacio”; kaj irigante la memestiman fanfaronecon ĝis frenezeco, li difinas la civilizacion per la prudento, dolĉeco, spiriteco, kaj la *Kulturon* per “spirita organizado de l’mondo”. La *Kulturo* estas la sublimigo de la Demoneco. Ĝi estas super la moralo, la prudento, la scienco.”

Kaj dum iu Ostwald, iu Haeckel vidas en militarismo nur instrumenton, armilon, kiun uzas la *Kulturo* por la venko, Thomas Mann asertas, ke *Kulturo* kaj militarismo estas fratoj, ke la idealo de unu kaj tiu de la alia estas unu sola kaj sama afero, ke ili havas saman principon, ke ilia malamiko estas la sama, kaj ke tiu malamiko estas la paco, ke tiu malamiko estas la spirito “*Ja, der Geist ist zivil, ist bürgerlich.*” (Jes, la spirito estas civileca k. burĝeca.) Li aŭdacas fine fari por si, kaj por sia patrio, standardon el tiuj versoj:

Das Gesetz ist der Freund des Schwachen,
Möchte gern die Welt verflachen,
Aber der Krieg läßt die Kraft erscheinen . . .²⁾

En tiu krima vetkuro al perforto, Thomas Mann mem estis preterpasita. Ostwald predikis venkon de la *Kulturo*, eĉ per la forto se bezone. Mann klarigis ke la *Kulturo* estas la forto. Devis troviĝi homo por forĵeti la lastajn vualojn de la modesteco kaj diri “Nur la forto. La cetero silentu!”. Oni legis ekstraktojn de l’cinika artikolo, en kiu Maximilian Harden, nomante malkuraĝaj mensogoj la malesperajn penojn de sia registaro por ekskuzi la perforton kontraŭ la belga neŭtraleco, kuraĝis skribi: “*Je kio rimas tiu bruego? . . . La forto kreas por ni la rajton . . . Ĉu potenco iam submetiĝis al la frenezaj pretendoj al la sentenco de malfortularaĉo? . . . . .*”

Kia simptomo de la frenezo, en kiun memestimo kaj lukto ĵetis la germanan inteligentecon, kaj de la morala anarkio de tiu Imperio kies *organizado* estas imponanta nur al okuloj de tiuj, kiuj vidas nenion pli ol fasado! Ĉar kiu ne vidas la malfortecon de registaro, kiu mutigas sian socialistan presaron, kaj toleras tian insultan rebaton? Kaj kiu ne vidas precipe ke tiaj paroloj malbonfamigas Germanion por jarcentoj antaŭ la tutmondo? Tiuj malgravaj intelektuloj imagas, ke per sia elmontrado de Nicŝeismo kaj Bismarkismo senbrida ili faras heroismon kaj sin trudas al la mondo! Ili nur ribeligos ĝin. Ili volas ke oni kredu ilin! Oni kredas ilin tro. Kaj la tuta Germanio fariĝos responda pri la deliro de kelkaj verkistoj. Germanio ne estas havinta malamikojn pli danĝerajn ol siaj intelektuloj.

Senpartiece, mi ne fieras ankaŭ pri la francaj intelektuloj. La idolo de l’raso, aŭ de la civilizacio, aŭ de la latineco, pri kiu ili tiom troas ne kontentigas min. Mi ŝatas neniun idolon, eĉ tiun de homareco. Almenaŭ tiuj, kiujn servas la niaj, estas malpli danĝeraj ili ne estas atakemaj; kaj cetere, daŭradas, eĉ ĉe la plej ekzaltitaj el niaj intelektuloj, sufiĉa kvanto

1) Prononcu: Tomas Man.

2) La leĝo estas amiko de la malfortuloj, ĝi volus ebenigi la mondon; sed la milito sprucigas la forton.

da komuna sento, devenanta de la grundo, kaj kies lastajn gutojn perdis verŝajne tiuj, pri kiuj mi ĵus parolis. Sed ni devas konfesi, nek ĉe unu flanko, nek ĉe la alia, ili multe honoris inteligentecon, ili ne sciis ĝin defendi kontraŭ la blovoj de perforteco kaj frenezeco. Granda diro de Emerson aplikiĝos al ilia venkiteco:

“Nenio estas pli malofta ĉe homo ol ago propra”.

Iliaj agoj kaj verkoj venis de aliuloj, de ekstere, de publika opinio blinda kaj minaca. Mi ne volas malservi tiujn, kiuj devis silenti, ĉu pro tio ke ili estis en armeo, ĉu pro tio ke cenziro, reganta en militantaj landoj, devigis ilin silenti. Sed la neimagebla malforteco, dank’ al kiu la ĉefoj de la penso abdikis antaŭ la kolektiva frenezeco, pruvis vere ke ili ne estas karakteruloj.

Iaj frazoj en miaj verkoj, iom paradoksaj, konsiderigis min foje kiel antiintelektulo: absurdaĵo rilate tiun, kiu dediĉis, kiel mi, sian vivon al kulto de la penso. Sed vere estas ke la intelektualismo ŝajnis al mi tro ofte karikaturo de penso, penso kripla, senformigita, ŝtonigita, senkapabla ne nur por superstarigita spektaklo de la vivo, sed eĉ por ĝin kompreni, kaj la hodiaŭaj okazantaĵoj pravigas min pli ol mi dezirus. La intelektulo vivas tro en la reĝlando de l’ ombroj, en la reĝlando de l’ ideoj. La ideoj havas neniun ekzistadon per si mem, sed per la spertoj aŭ per la esperoj povantaj ilin plenigi, ili estas resumoj aŭ hipotezoj, kadroj por tio kio estis aŭ estos, oportunaj formuloj, necesaj formuloj, oni ne povas agi aŭ vivi sen ili. Sed malbone estas fari el ili premantajn realaĵojn, kaj nenio kontribuas por tio tiom, kiom intelektulo, kiu profesie uzas ilin kaj kiu, dank’al profesia uniformado, estas ĉiam tentata estriĝi ilin de realaĵoj. Se venos plie kolektiva pasio, kiu finblindigas ĝin, ĝi enŝoviĝas en la ideon kiu povos plej bone utili, transfluigas en ĝin sian sangon, kaj la alia ĝin laŭdegas, kaj restadas en la homo nur fantomo de ĝia spirito, kie asociiĝis la deliro de ĝia penso. Pro tio en la nuna krizo la intelektuloj estis, ne nur pli ol la aliaj, liveritaj al la militisma infekto, sed ili kontribuis mireginde ĝin disvastiĝi. Mi aldonas (jen ilia puno) ke ili restas pli longe ĝiaj viktimoj: ĉar dum la simpluloj, submetitaj al la senfina provado de la ĉiutagaj agoj, kaj de iliaj spertadoj, modifiĝas kun ili, kaj tion faras senbedaŭre, la intelektuloj troviĝas enligitaj en la retoj de sia spirito, kaj ĉiu el iliaj verkoj estas por ili plia ligilo. Tiel, dum ni jam vidas soldatojn el ĉiuj armeoj, en kiuj fandiĝas tagon post tago la maldolĉa fumo de l’ malamo, kaj kiuj de unu tranĉeo al alia interfratiĝas, la verkistoj multobligas la furiozajn argumentojn. Ni profetu senpene ke kiam estos malaperinta inter la popoloj la memoro pri tiu sensenca milito, ĝiaj revenĝemoj ankoraŭ subvivetos en la koroj de la persistuloj . . .

Kiu frakasos la idolojn? Kiu malfermigis la okulojn de iliaj fanatikaj sektanoj? Kiu komprenigos al ili, ke nenia Dio de ilia spirito ĉu laika, ĉu religia, rajtas sin trudi perforte al aliaj homoj, eĉ se ĝi ŝajnas la plej bona, nek ilin malŝati. Konsentante ke via *Kulturo* kreskigas sub via germana sterko la homan kreskaĵon pli grase, pli abunde, kiu rajtigas vin esti ĝia ĝardenisto? Kulturu vian ĝardenon, ni kulturas la nian. Sankta floro estas, por kiu mi donus ĉiujn produktaĵojn el via malsovaĝa floraro: ĝi estas la sovaĝa violeto de libereco. Vi ne ĝin atentis, vi piedpremas ĝin. Sed ĝi ne mortis, ĝi daŭros pli longe ol viaj ĉefverkoj kazernaj kaj varmĉambraj; ĝi ne timas pri akra vento; ĝi frontis kontraŭ aliaj ventegoj ol tiuj hodiaŭaj; ĝi kreskas sub dornoj kaj sub mortintaj folioj . . . Germanaj intelektuloj, francaj intelektuloj, plugu kaj semu la kampojn de via spirito, sed respektu la aliajn. Antaŭ ol *organizi* la mondon vi havas multe por fari *organizante* vian internan mondon. Provu se eble forgesi momente viajn ideojn, kaj vidu vin mem! Precipe vidu nin. Ĉampionoj de la *Kulturo*, kaj de la civilizacio, de la germania raso, kaj de la latinlandoj, malamikoj, amikoj, rigardu nin en la okulojn. . . . Frato mia, ĉu ci ne vidas en ili koron similan al la cia,

kaj la samajn suferojn, la samajn esperojn, la saman egoismon, kaj la saman heroismon, kaj revkapablon konstante teksantan sian araneaĵon? *Ĉu ci ne vidas ke ci estas mi?* — diris la maljuna Hugo al unu el siaj malamikoj.

La vera intelektulo, la vera inteligentulo estas tiu, kiu ne faras el si kaj el sia propra idealo la centron de universo, sed kiu, rigardante ĉirkaŭ si, vidas kiel en ĉielo la fluon de Lakta Vojo, milojn da flametoj fluantaj kun la sia, kaj kiu provas nek absorbi ilin, nek trudi al ili sian vojon, sed religie enpenetrigi sin de la neceseco de ĉirj, kaj de la komuna fonto de la fajro ilin nutranta. La inteligenteco de la penso estas nenio sen tiu de l'koro. Kaj ĝi estas ankaŭ nenio sen la bonsenco kaj spirito — la bonsenco montranta al ĉiu popolo, al ĉiu estaĵo ĝian lokon en la universo. La spirito, juĝanto de la haluciinta prudento, soldato, kiu, post lia ĉaro ĉe la Kapitolo, rememorigas al Cezaro triumfanta ke li estas senhara.

(El "Journale de Genève", 4. Dec. 1914.)

El franca lingvo trad. *Helse*.

La teruroj de l' denonta milito

PEĈENEGO

La plej unua teruro konsistas jam en tio, ke la milito ĝenerale estas ankoraŭ pensebla kaj atendebla.

Pri tiu fakto, eble la plej monstra en sia etika kaj kultureca signifo oni prefere silentas. Kapitalista gazetaro prezentas la staton ekzistantan tiamaniere, kvazaŭ la militon neniu plu volas, neniu plu preparas. Kaj se tamen ĝi okazus — tio fariĝos preter ni, ekster nia volo, pro iuj misteraj leĝoj de l' historio, per allaso de l' Providenco, pro "feraj leĝoj" de l' porekzista lukto de apartaj nacioj . . .

Ni provu tamen analizi la nunan staton de pormilita industrio kaj ni tuj vidos, ke la preparata infera tragedio ne estas tiom anonima kaj senaŭtora, kiel oni volas ĝin prezenti al ni.

Unue la mem mastrumsistemo de l' kapitalismo, bazita sur konstanta konkurenco pri merkatoj, promesas senfinajn konfliktojn inter apartaj mastrumaj unuiĝoj kaj kombinaĵoj, kiujn prezentas modernaj ŝtatoj.

Eĉ la plej stulta gimnaziano de prepara klaso nun ne plu kredas, ke la Versajla paco promesas al ni iun ŝajnaĉon de vera pcepoko por la homaro.

Jam la nova generacio en Eŭropo, kiu naskiĝas sub la kanonado de l' imperialisma milito 1914—1918 j. kaj kiu ensorbis la odoron de l' milito kun lakto de siaj patrinoj — jam tiu senkulpa geinfanaro denove aŭdas aludojn, parolojn, flustrojn pri nova milito . . .

Kaj sennombraj partoprenintoj de l' Monda Milito, ĝiaj invalidoj kaj herooj, ĝiaj atestantoj kaj viktimoj — ili jam pretas forgesi siajn malbenojn kaj elreviĝojn, ili jam preparas siajn cerbojn por akcepti novan diablan mensogon pri "Sanktaj celoj" de l' militado, pri "unua komencinto", pri "grandaj ideoj de patrio, libero kaj kulturo", en kies nomo ili estas buĉotaj.

Sed kial ni opinias, ke la milito estas neevitebla? Tre simple, — ĉar ĝi estas preparata. Ĉar estas senĉese produktataj plej teruraj militiloj, ĉar granda parto de la industrio estas aranĝata kaj laboranta tiel, ke ĉe la unua alarmsono ĝi povu esti mobilizita kaj turnita por militaj celoj, ĉar la milita budĝeto de Anglio pli ol kvarobligis dum la lastaj 20 jaroj, ĉar la kemia industrio en Germanio koncentrita en 4 sindikatoj ampleksas centmilojn da laboristoj, ĉar Francio, Usono kaj aliaj ŝtatoj senĉese, senhalte konkuras en konstruado de militŝipoj kaj militaeroplanoj.

Se ĉio ĉi estas fakto aktuala kaj nerefutebla, tiam la proksima milito estas ankaŭ pli ol simpla supozo. Ĝi estas preskaŭ fakto.

Kutime por ekspliki la profetkapablon oni diras, ke grandaj okazintaĵoj ĵetas sian ombron antaŭen en tempo.

Nu ni rajtas opinii ke la nuna ombra periodo depost Versajla pac-epoko estas tiom malserena, ke ĝi povas esti antaŭjetita nur de la milito, ankoraŭ pli terura kaj kruela, ol tiu de 1914—1918 j. j.

En tio plene konvinkas nin la scienco. Jam antaŭ 1914 scienco komencis labori en proksima kontakto kun ŝtatoj kaj armeoj — kaj tiu kontraŭhoma simbiozo rezultigis abomenajn teruraĵojn kaj barbaraĵojn de l' pasinta milito. Kaj nun, juĝante laŭ speciala literaturo ni povas atendi ankoraŭ multe pli . . .

Kion do al ni promesas la scienco de detruado por estontaj militagoj? Kiaspecan militon ni estas havontaj?

Kun granda certeco respondas al ni la scienco: ni havos estonte *kemia militon*.

Kemia milito. 22-an de Aprilo 1915 j. inter du urbetoj ĉe franc-germana fronto la homaro faris unu tre seriozan paŝon en sia militevoluo. En tiu tago estis sendita kontraŭ francaj trupoj unua ondo de venenigaj gasoj.

En 1867 j. la Internacia Konferenco en Peterburgo kondamnis la uzadon de kemiaj rimedoj dum militoj, ĉar trovis ilin tro malhumanaj, malnoblaj, malpermesendaj . . . Tiam kemia scienco estis ankoraŭ juna kaj oni pli kondamnis teorie ol praktike.

En 1899 la dua internacia porpaca konferenco konfirmis tiun decidon pri neaplikeblo de kemiaĵoj dum militoj inter kulturaj popoloj. Ankoraŭ tro naiva estis tiam diplomataro. Kaj la tagon nomitan — 22. IV. 1915 tiuj paperaj decidoj estis rompitaĵ, ĉifitaj, nuligitaj per la unua porcio da sufokaj gasoj, aplikitaj sen ia konferenco, nur ĉar tion postulis logiko de la milito.

Kaj se tiu fakto ne estis tre grava kiel atestanto de morala regreso, ĉar tro multaj similaj malprogresoj okazis dum la lasta tempo, — ĝi tamen havis kolosan signifon en milita tekniko, ĉar per ĝi malfermiĝas nova ero (epoko) en militado, la epoko de "kemia milito".

Tre malmultaj antaŭe kaj eble ne tre multaj eĉ nun prezentas al si la tutan terurecon de kemia milito.

Unue pri ĝia amplekso. Jam en 1916 la trusto de tutmonda kemi-industrio, posedanta 80 uzinojn, produktis 48 000 metrajn tunojn da venenaĵoj.

Tiu produktado nun estas multe pli larĝa kaj oni apenaŭ provas prezenti al si — kian kvanton da venenaĵoj posedos Eŭropo ĉe la unua ekkrio: Milito! Kun certeco oni povas diri, ke la preparita kvanto plene sufiĉas jam nun por mortigi la tutan homaron, se nur oni povus tion aranĝi mase kaj organizite. Sed ĉar mankas simila organiziteco — oni necese devos elspezi pli grandan provizon da veneno.

La ĉefa trajto de kemia milito estas ĝia vastiĝo sur la tutan landon. Ne plu ekzistos divido inter "fronto", "stabo", "ariergardo", "postfronto", "pacaj urboj" k. t. p. Ĉiuj partoprenos. La tuta regiono, la tuta lando kun ĉiuj siaj vivestaĵoj inkludante animalojn kaj vegetalojn estos kondamnitaj por detruo, venenigo, bruligo . . . Neniam "frontozonoj". Militteatron nun prezentos tutaj nacioj kun florantaj kampoj, vilaĝoj, urboj, ĉefurboj . . .

La rilato inter lokoj tuŝataj senpere de la milito dum pasinto kaj estonto esprimiĝas per proporcio 1 : 100. En 1880 j. partoprenis en milito 0,1 de la loĝantaro; en 1914 — jam ĝis 0,5 enkaptis la milito. Kaj la venonta militego ampleksos ne malpli ol 0,9 de la loĝantaro.

Ĉio pligrandiĝas, ankaŭ la barbareco de la milito. Efektive, ĉu oni povas kompari iun primitivan sovaĝulon, kiu venenigas la pinton de sia lanco kaj penas ĵeti ĝin kontraŭ sia malamiko, kun nuntempa piloto, armita per dekoj da kilogramoj de venenaĵoj, kapablaj veneni po 6000 malamikoj samtempe. Kion valoras venenita sago de hotentoto kontraŭ la rimedo veneni tutan atmosferon por multkilometra regiono, tutan urbon!

Kaj oni trovis rimedon prepari tiajn venenojn en tre granda kvanto el tre simplaj kaj malmultekostaj ŝtofoj, ekz. el ordinara salo.

Modernaj armiloj. La mortiga scienco konas jam kelkajn kemiajn produktaĵojn uzatajn nun kaj perfektigatajn por plua uzado dum militoj, kies efiko estas esplorita kaj elpruvita.

Ĉefaj el ili estas gasaj substancoj diferencantaj per nomo laŭ sia efiko. Ekzistas gasoj mortigaj, sufokantaj, abscesigaj, larmigaj, ternigaj...

Ĉiu el ili diferencas per sia efiko kaj ĉiuj estas egale turmentaj kaj dolorigaj, kvazaŭ iuj eksterhome kruelaj inkvizistoj konkure inventadis tiujn torturilojn por herezuloj. Jen ekz. kloro, produktata el konata al ĉiuj kemia miksaĵo — salo. Ĝi bruligas internan surfacon de organhistoj ĉe la viktimo, de ĝiaj pulmoj, poste epitelion de laringo, per tio elvokas spasman kuntirigon de voĉaperturo en laringo kaj sufokas la homon.

Alia gaso "fosgeno", preparata ankaŭ el kloro (klora kalko), sekvigas kunigon de la sango kun la gaso penetrita, t. n. "oksigenotropino" kaj la morto sekvas post 24—36 horoj.

Al kiu tia morto povas ŝajni tro malrapida, por tiu milita kemio povas proponi cianacidan gason, mortigantan dum 5 sekundoj!

Sed pleje ŝatas kemio ne tiajn momentajn mortigilojn, sed rimedojn kiuj permesas turmenti homon, malsanigi lin, kripligi, blindigi ktp., ĉar estas ja pli humane lasi al malamiko la vivon, forpreninte de li tamen ne nur la kapablon sin defendi, sed eĉ la kapablon ĝui la vivon lasitan.

Tian gason prezentas kloro-pikrino, kiu brulumetigas okulsaketojn kaj elvokas dum longaj horoj larmojn, kvazaŭ oni vin vipas sur okuloj tre dolore.

Epirito, aŭ mustarda gaso (ĉar ĝi odoras per mustardo) estas gaso jam uzita ĉe atakoj apud Newport (Njuport). Ĝi havas komplikajn kaj teruran efikon. Venenate per tiu gaso vi ŝentas dum unuaj kvin minutoj ian nefortan odoreton de mustardo. Baldaŭ tiu sento pasas kaj vi plu nenion rimarkas. Vi marŝas, sidas, manĝas, dormas, laboras, nenion rimarkante. Sed post 7 horoj vi subite blindiĝas, via najbaro ankaŭ, la tria, la kvara... kaj la tuta regiono plenigita per mustarda gaso fariĝas giganta blindulejo. Post 3-4 tagoj la blindeco pasas, sed restas stranga lumtimo, pro kiu malsanulo neniel povas malfermi palpebrojn. Tiametode dum la pasinta milito estis blindigitaj per unu fojo 3000 soldatoj.

Sed ne estas ankoraŭ fino. Post 24 horoj tuta via korpo kovriĝas per iaj blankaj aknetoj, kiuj ŝvelas, ulceriĝas kaj similas postsignojn de brulvundo. Tiaj ulceroj aperas ne nur sur haŭto, sed ankaŭ en laringo, en stomako... kaj la homo, — pardonu! la soldato, la malamiko, ne la homo — elviciĝas sendanĝerigita...

Ankoraŭ unu: terniga gaso. Ĝi prezentas pulvorigitan solidan substanceton kun polvoj treege malgrandaj — 0,0001 milim. Tiuj pecetoj penetras pulmojn, nazon kaj elvokas spasman, nehaltigeblan ternadon. Tiu estas tre malica gaso, kiu servas specialcele. Ĝi kapablas penetri tra ĉiuj poroj, tra ĉiuj kontraŭgasaj maskoj kaj ĝia destino estas per forta ternado deŝiri la defendan kontraŭgason maskon, post kio jam venas la vera gaso el la supre cititaj: ĉu mustarda, ĉu larmiga, ĉu sufokanta... La mustarda gaso ankaŭ penetras tra ĉiu kostumo, tra plandoj, botoj, manteloj...

La tempo de efiko estas ankaŭ diversa ĉe venengasoj. Tiel fosgeno elvapiĝas rapide, dum la mustarda gaso restas por tutaj semajnoj. Dum la milito pasinta la franca urbo Armantière estis venenita en 1918 j. por 2 semajnoj kaj nek francoj, nek germanoj kuraĝis proksimiĝi al la urbo mortinta.

Kaj ne nur homoj estas atingataj de tiuj gasoj. Kelkaj el ili mortigas ĉion vivantan sur sia vojo: homoj blindiĝas, ĉevaloj falas, leporoj sufokiĝas, birdoj falas mortaj, arboj kaj floroj sekiĝas kaj velkas, metalaj objektoj oksidiĝas, armiloj rustiĝas kaj sentaŭgiĝas, la manĝoprovizoj putras kaj

veneniĝas, la akvo fariĝas netrinkebla . . . Neniu Tamerlano, neniu teruraĵo de pasintepokaj invadoj povas esti kompareblaj kun tiu apenaŭ imagebla bildo.

Kaj tiuj gasoj estas eksplodataj aŭ ĵetataj kontraŭ malamiko diversmaniere per tre spritaj metodoj. Jen oni aranĝas likvidan mason el tiuj gasoj en balonoj po 25—30 klg. Grupo da tiaj balonoj donas la ondon 3-4 kilometrojn larĝa, 25 klm. longa kaj 15 metrojn alta, la ondon kiu bruligas ĉion sur sia vojo kun rapido de 7-14 klm. dum horo.

Aliel, oni fosas en teron similajn balonojn po 2000 samtempe kaj eksplodigas ilin ĝustamomente per elektra ŝnuro, kiam malamikaj trupoj pasas tiun lokon. Aperas granda marĉo de gaso venena, en kiu pereas homoj ĝin trafintaj.

Ankaŭ oni povas sendi gason per speciala kuglego, grenado, ŝrapnelo . . . Ĝi estas multe pli certa ol simpla metodo de pafado per eksplodantaj kuglegoj, ĉar se vi bonŝance evitas vundon aŭ kontuzon de ŝrapnelpecoj, — vin neeviteble atingos venengaso, liberiĝanta el ŝrapnelo eksplodinta. La probable de morta efiko altiĝas ĝis granda procento.

Sed pafiloj kaj kanonoj tamen estas sufiĉe multekosta rimedo de batalo, samkiel ŝiparo. La lastaj jaroj alportis al militscienco tre oportunan, tre ekonomian aparaton por apliki ĝin kiel morttransportilon. Tio estas aviadiloj.

Konkludu mem: 1 kanono kostas sammulte kiel 50 aeroplanoj. Unu drednaŭto (kirasita krozŝipego) egalas laŭ kosto 270 aeroplanojn. Do, aermilito evidentiĝas multe pli ekonomia, ol surtera aŭ surmara. Kaj oni antaŭvidas grandan efikon pro la kombinado de venengasoj kun aerŝipoj.

“Aviado multiplikita je kemio“, kiel diris antaŭ nelonge L. Trocki — jen estas la esenco de l' venonta milito.

Moderna militaeroplano levas ĝis 550 klg. da ŝarĝo. Do iu eskadro en 50 aeroplanoj portos ĝis 15 tunojn da mortprovizo, kiun ĝi ŝutos super urboj kaj vilaĝoj de malamika nacio aŭ ŝtato. Unu el lastaj perfektigoj tiurilataj permesas eviti eĉ la bruon, ĝis nun ĉiam akompanintan ĉiun militon! Moderna humana, kultura militisto estas tro nervema kaj li ne ŝatas grandan bruon, ĉar li ne bezonas specialan militebriiĝon por mortigi; li tion faras malvarmsange kaj konscie.

Kaj jen la bildo:

Aera ŝiparo, portanta dekojn da tunoj de venengasoj aperas super Londono, Parizo aŭ Berlino. La aparatoj kun gaso havas malsupraflanke aperturojn, tra kiuj elfluas la gaso. Ĉar la lasta estas pli peza ol aero, — ĝi komencas elflui per venena pluvo super la urbo. Senbrue, senaverte, sendefende sur la urbon falas torentoj da mortportanta pluvego, kiu kovras placojn, stratojn, kampojn, penetras domojn, kabanojn, palacojn, preĝejojn . . . ĉie.

Kaj nur post 7 horoj la loĝantaro konjektas, ke ĝi estis pluvo eksterordinara, ĉar ĝi portis blindecon, abscesojn kaj suferojn . . . ĉar tiu pluvo povas ja konsisti el mustarda gaso, pri kiu ni parolis pli supre. Pereos viroj, virinoj, infanoj, maljunuloj. Neniun elekton, neniun preferon konos kemia atako. Solan kriterion ĝi havos: la organa vivo. Se io moviĝas, kreskas, floras, sentas — ĝi estas kondamnita senespere . . .

Senespere, — ĉar nur 1 parto de mustarda gaso sufiĉas por 14.000.000 partoj de aero, por ke la atmosfero jam estu venenita.

Kaj oni daŭrigas inventi . . . . Tiu ĉi somero alportis du inventaĵojn kiuj kompletigas la ĵus pentritan bildon. Amerika kapitano Lewis (Ljuis) komponis novan gason kombinitan tiamaniere ke ĝi samtempe havas tri efikojn: ternigas, abscesigas kaj sufokas. Oni nomis ĝin “luisito“ laŭ nomo de l' inventisto. Kaj eksperimentoj kun tiu “supergaso“ montris, ke 3 gutoj sufiĉis por mortigi raton dum unu horo. Baldaŭ ĝi estos eksperimentata super homoj, jam ne ratoj. Ĝi estas aliel nomata “La fulmotondro de la

morto". Apude kun la jam ekzistantaj "venenaj rosoj", "venenaj nebuloj", "venenaj pluvoj" — tio donas beletan bildon de naturfenomenoj perfektigitaj de kapitalista kulturo, ĉu ne?

La alia multe priparolata invento estas "nevideblaj radioj", kapablaj haltigi ĉiun funkciadon de diversspecaj motoroj, do kapabla, sekve, haltigi aeroplanon aŭ maŝinon en ĝiaj flugo aŭ funkciado. Supozeble oni aplikos tiun inventaĵon kun defendaj celoj, sed neniu dubo povas ekzisti, ke ankaŭ atakanta laboro por tiuj radioj troviĝos kaj ili nur pligrandigos la teruran arsenalon de moderna armeo.

Do kiel sin defendi? Sed ĉu ne ekzistas iaj defendrimedoj kontraŭ ĉiuj priskribitaj teruraĵoj? Ĉu vere jam la lastaj tagoj venis por la milito, kiu formangos sin mem detruante ĉiun partoprenanton kaj lasante sole senhoman dezerton?

Jes, ili ekzistas, — tiuj defendiloj. La sama scienco penas eltrovi la kontraŭvenenon por siaj propraj venenoj, inventi ian antidoton, kiun oni povas apliki por savi sian armeon kaj neniigi la malamikan. Sed bedaŭrinde detrui estas multe pli facile, ol savi kaj krei. Ĉiuj ekzistantaj savrimedoj prezentas nur paliativojn kies rolo estos nur iom mildigi la tragedion, — ne ĝin forigi, aŭ kontraŭbatali.

Oni projektas specialajn domojn kun provizo da oksigeno por artefarota aero, specialajn kelojn kun ventolado kaj defendaj muroj kontraŭ gasoj. Oni konstruas diversajn kontraŭgasajn maskojn kaj kostumojn. Sed ĉu tio helpas radikale? Certe ne! Ja, nur prezentu al vi: dum pasinta milito Francio produktis 1968 tunojn kaj Germanio — 9000 tunojn da mustarda gaso. En fino de la milito kemiaj balonoj prezentis en Germanio 80% da ĉiuj armiloj. Kaj estonte ili prezentos 90%. Kaj estos produktataj po dekmil tunoj... Kiaj kostumoj, kiaj gasrifugejoj savos la freneziĝintan homaron kontraŭ sia propra detrua instinkto?!

Sed kion fari? — eble metos demandon al si kaj al ni la leganto, finante la artikolon. Kiel batali kontraŭ ĉiuj ĉi teruraĵoj tiom hontindaj ĉe nia kulturnivelo kaj tamen neeviteble minacantaj?

La sola rimedo kiun ni vidas antaŭ ni — estas: eduki laborantan klason de la homaro en nova konscio, helpi al ĝi liberiĝi de la hipnote truditaj al ĝi ideoj de nacia aparteco, malamikeco. Fortigi la kernon de laboruloj, kreskigi en si novan ideon de proletara kulturo, — libera de la premego, de proprecraĵto, ŝtato kaj naciismo. Batali ĉie kaj ĉiam kontraŭ la ideoj, semantaj malamikecon inter apartaj nacioj, rasoj, grupoj, per kiuj oni volas substitui la solan malamon kiun oni devas subteni en si — la malamon kontraŭ diabla, monstra sistemo de homa socio en kiu ni vivas nun.

Rompi la artefaritajn ŝtatlimojn, interligi laboristojn de diversaj nacioj kaj ŝtatoj, konsciigi ilin pri ilia rolo en estonta milito — tiu de kanonviando, elradiki el ili la superstiĉojn kaj antaŭjuĝojn, ŝovitajn en iliajn kapojn de burĝa edukado — jen la metodoj prepari ĝuste la proletaron por la estonta defendo kontraŭ milito.

Ĉar ja sufiĉas, ke la proletaro ekvolu diri sian vorton kaj alpreni decidon — ĝi ĉesos produktadon da armiloj, detruos ĉiujn deponejojn da venenaĵoj, forpelos ĉiujn falsigistojn de la kulturo, rompos la katenojn de l'ŝtatismo kaj estrismo kaj neniam permesos plu misuzi la sciencon por detruaj celoj.

Ni ne iluziu pri simpleco de tiu tasko: helpi al proletaro ekvoli! Sed ni ne nin trompu ankaŭ per sinkonsoloj rilate al nuntempa sociordo. La milito pasis, sed la milito ne estas venkita. Ni sciu do per kio ĝi minacas al ni kaj fortigu niajn penojn kaj laboron por SAT-movado, kies agado estas unu el plej gravaj kontraŭrimedoj por eviti teruraĵojn de l'estonta milito.

14. Junio 1924.

SENNACIECA REVUO

LITERATUR-SCIENCA ALDONO

1923—1924

TABELO DE L' ENHAVO

	Paĝo
BELARTA PROZO	
<i>Barbusse, H.</i> Oni forgesas la militon	178
<i>Belski, V.</i> "Li mortis kiel heroo!" (orig.)	186
<i>Borovko, A.</i> Du francaj forkurintoj (orig.)	25
<i>Broodcoorens, P.</i> Estis la nokto — La ruĝa sango de la flandroj	191 127
<i>Brzozowski, St.</i> La defendo de la Komuno	89
Ĉiutaga okazantaĵo	144
Ĉorny, G. La lokaŭto	9
<i>En Kvinna.</i> Se mi estus patrino	198
<i>Erenburg, E.</i> La mastrumado de s.ro Cool	2
— La pipo de paco	182
<i>Fischer, E.</i> Militmonumento	196
<i>Gorbunov-Posadov, J.</i> Regantoj de la homa spirito	212
<i>Gorjki, M.</i> Popolo kaj la milito	193
<i>Hoernle, E.</i> La giganto kaj lia kiraso	30
Instruisto Irĥan	188
<i>Irĥan, M.</i> Sanga dio	189
<i>Izgur, E.</i> Nur volu! (orig.)	204
<i>Lallemand, M.</i> La lamenigilo	65
<i>Maksud, M.</i> Mi vin ne laŭdas	123
<i>Morell, E. D.</i> Al la registaroj kaj popoloj	201
<i>Mühlen, H. zur.</i> Dimanĉa prediko	112
<i>Perec, J. L.</i> La pia kato	141
<i>Petermann, H.</i> Pasio (orig.)	165
Proleto Michel	144
<i>Rajzen, A.</i> Ree juna	46

	Paĝo
<i>Remers, H.</i> Kiam mi estis azeno (orig.)	109
<i>Remers, H.</i> La fera pugno (orig.)	162
<i>Ribeiro, M.</i> La milito	200
<i>Rolland, R.</i> La idoloj	216
<i>Sejfullina, L.</i> Aleksandro Makedona. Skiza novelo 41, 57, 73, 93	115, 146
<i>Senheredigito.</i> Klaskoncia laboristinfano (orig.)	159
<i>Sinclair, U.</i> La blokado de la teatro	210
<i>Stande, St. R.</i> Ne!	202
<i>Starr, M.</i> La homarmanganta Drako (orig.)	194
<i>Ŝmuelson, H.</i> Kiun?	143
<i>Toller, E.</i> Dediĉo	1
— La transformiĝo	60
— 1914—1924	177
<i>Tuglas, Fr.</i> Etudoj	80
<i>Wegner A. T.</i> Sufiĉe da militado	195
<i>Zozula, E.</i> Lakeo	32

POEZIO

<i>Barthelmess, N.</i> Knabo ĉe maro (orig.)	157
— Kreanta vivo (orig.)	78
<i>Bedny, D.</i> Mastro kaj laboristo	111
<i>Can-Gujang-Ci.</i> Ĉina laboristakanto	199
<i>Gastev, A.</i> Mi ekamis	8
<i>Ĥrebtovski, N.</i> Aŭroras (orig.)	161
<i>Izgur, E.</i> Mi estas (orig.)	164
<i>Kazin, B.</i> Laboristo Majo	126
<i>Mihalski, E.</i> Al troaj idealistoj (orig.)	165

	Paĝo
<i>Miĥalski, E.</i> En forĝejo (orig.)	67
— Lulkanto (orig.)	92
— Ni estas (orig.)	114
— Patrio en danĝero (orig.)	181
— Unu el multaj (orig.)	29
<i>Nekrasov, N.</i> Krono de sonetoj (orig.)	44
<i>Pargaĉevski, N.</i> La sonorado de l'koroj (orig.)	122
<i>Rehnberg, A.</i> Mia patrolando	143
<i>Sannikov, G.</i> Printempaĵo	126
<i>Sati, A.</i> Kremla sonorado (kun muziknotoj)	48
<i>Ŝri Ananda Acharya.</i> La kapitano el Bengalio	187
<i>Tagulo.</i> Hirundo (orig.)	64
<i>Toller, E.</i> Nia vojo	145

LITERATURAJ SKIZOJ

<i>Demidjuk, G.</i> Sejfullina (orig.)	148
<i>Friĉe, V. M.</i> La poezio de atakanta imperiismo	11
<i>Miĥalski, E.</i> Poeto de l'kosma melankolio — Cz. Kozlowski (orig.)	82
<i>Nekrasov, N.</i> Patri-ideo en la nuna rusa poezio (orig.)	131, 149, 166
<i>Revo, L.</i> Niaj literaturaj taskoj (orig.)	51, 68
<i>Starr, M.</i> Nova Utopio (Elĉerpitaĵoj el Wells)	129
<i>Trocki, L.</i> Arto de revolucio kaj socialisma arto	49

SCIENCO-TEKNIKO

<i>Ajzberg, E. D.</i> Senfadena translacio de energio (orig.)	86
<i>Bogdanov, A.</i> De la filozofio al la organiza scienco	83, 99
<i>Broges, L.</i> Perelektra mortpuno	39
<i>Carbone, D.</i> La macerado de la tekseblaj kreskaĵoj (orig.)	70
<i>Held, J.</i> Kulturhistoriaj vagadoj	16, 33, 54

	Paĝo
<i>Klein, G. J.</i> Pri instinkto de bestoj	35
<i>Krjukov, M.</i> Homlingvo, Esperanto kaj ilia evoluo (orig.)	134, 152, 169
Lukto kontraŭ fabrika fumo	14
<i>Parĥomenko, S.</i> La problemo pri dekstromaneco	102
<i>Pavlovski, N.</i> Spektra analizo kaj ĝia apliko en socia vivo	37
<i>Peĉenego.</i> La teruroj de la venonta milito (orig.)	220
<i>Petrovski, A. A.</i> Perspektivoj de radiotekniko	106, 136
<i>Rublev, S.</i> Ni havu sciencan literaturon (orig.)	154
<i>Thielking, W.</i> Entomofilaj plantoj (orig.)	172

DIVERSAĴOJ

— Letero de E. Toller	2
— Ni studu la aparaton de militpreparo	210
— Oni aplaŭdis (Letero el Nürnberg)	20

PORTRETOJ

Broodcoorens, P.	127
Kazin, B. kaj Sannikov, G.	126
Sejfullina, L.	148
Toller, E.	3

ILUSTRAĴOJ

<i>Arĥipov.</i> Lavistinoj	42
<i>Ĉeĥonin.</i> Gravuraĵo	51
— De infanludo al la mortigo	212
— Dimanĉa prediko	113
— Kun dio por la patrio	206—207
— Lignogravuraĵo	32
— Lukto kontraŭ fabrika fumo (2 ilustr.)	15
<i>Meunier.</i> La industrio	9
<i>Pavlov.</i> Sur rivero	81
<i>Solomonov.</i> Malliberejo	77
— Desegnaĵoj	40, 48, 63, 72, 89, 108, 110, 122, 130, 145, 154, 156, 177, 185, 187, 194, 198, 215